פרשת **כי תצא** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתתרי"ג שנה כ"ט

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים

במנוחה והשקט שקוע בהרהורים ישב לו הסוחר העשיר במרכבתו הדוהרת כשפניו מועדות אל עבר העיר לייפציג כדי להגיע ליום השוק שמתקיים שם מידי שנה בשנה וכל עשירי ואצילי הסביבה נטלו חלק בה.

יום השוק הגיע, והעשיר קנה כמות גדולה של סחורה, ונתן לאחד מהנערים הסבלים שיביאו את חבילותיו אחריו לביתו, והוא נסע לפניו.

כשהגיע הנער אל הסוחר לביתו הניח את חבילתו ובא לבקש את שכר טרחתו, טיפות זיעה נטפו מעל פניו המיוגעות, נענה אליו העשיר ואמר לו כי אין זו הסחורה שלו וכי טעה והביא חבילה אחרת במקומה.

הנער הביט בו בתימה ושאלו: מנין לך זאת, הרי עדיין לא ראית את החבילה המונחת בחוץ, אמר לו הסוחר, על פניך ניכר שהזעת והתאמצת לשאת את חבילתי, ואילו החבילה שלי הרי היתה קלה, ולא היית צריך להזיע ולהתאמץ כדי לשאת אותה.

משל זה ידוע בשם המגיד מדובנא ועליה אמר הרה"ק מקאצק שהוא אחד משלושת המשלים שלו אשר אמר ברוח הקודש.

והנמשל הוא, שהקב"ה אומר לישראל (ישעי' מג כב) ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, דהלא אם היית קורא לה', לא היית מתאמץ כל כך בלימוד התורה ושמירת המצוות, וכפי שנאמר (במדבר כג כא) "ולא ראה עמל בישראל" דישראל בני העליה אינם מרגישים עמל וטירחה בלימוד התורה.

והוא הדבר אשר אמר הכתוב "ואתה עיף ויגע", שאם התורה והמצוות בא להאדם ע"י טירחה וקשה לו לקיימם, אזי סימן הוא "ולא ירא אלהים", שאינו לומד תורת ה' ביראה טהורה, כי חבילתו של הקב"ה קלה היא, כדכתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו.

ודבר זה צריך להיות לנו נר לרגלינו שתורת ה' הינה מתוקה מדבש ונופת צופים, וכאשר מרגישים את הטעם בלימוד, אין מרגישים בעייפות, ואם ח"ו עייפים ויגעים אז מוכח שאין לומדים תורה לשמה, והחלפנו את הסחורה, דהרי טוב סחרה מכל סחורה, ולא קשה לקיימה. ועל זה תפילתינו שגורה בפינו בכל יום ויום בברכת התורה "והערב נא ה' אלוהינו את דברי תורתך בפינו", שיהי' דברי התורה ערבים ומתוקים לנו, כלומר שנזכה ללמוד תורה באהבה וביראה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דגש תפרים - לקיטת תפרים ..... ג
קדוש יאמ"ר ..... ד
נשפתך צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות החכמה - דורש טוב ..... ו
שברי"ו רפב"ן ..... ז
עיפד על הפר"ק ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיב כהלכה ..... י
לשכת הסת"ם ..... יא
היכלא דמלכא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שלחן ..... יד
פשולחן עלכים ..... טו

אגרת פרק א' ב'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **משה יוחנן קליין** ז"ל

בן הרב הגאון ר' **מנחם זאב** זצ"ל

נלב"ע טו"ב אלול

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

ביום ה' פרשת כי תצא

חל היארצייט של

הבתולה הצ' אסתר ע"ה

בת מרן רביה"ק **יואל** זי"ע

נלב"ע י"א אלול

והיות שלא הניחה זש"ק נא להדליק נר
וללמוד משניות לעילוי נשמתה

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר וחסידות, נאמרים

כיון דחלק אלוק ממעל שבאיש ישראל אינו נפגם לעולם, ע"כ בנקל לו לשוב בתשובה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. איתא בזוהר חק' (זוה"ח עב ע"א) **דקאי על מלחמת היצר.** ולכאורה אינו מובן, וכי מיד כשיצא ללחום יתן ה' בידו את היצר הרע, והלא כמה יגיעות צריך האדם ליגע על זה. ויובן בהקדם דברי הראשונים **שעיקר התשובה היא קבלת הלב בקבלה אמתית שלא ישוב עוד לכסלה, ויקבל על עצמו מהיום והלאה לעשות את כל מצות ה' ואז מיד נחשב כצדיק גמור,** וכמו שפסק הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"כ) שהפנימיות של ישראל הוא רק טוב ויצרו הוא שתקפו, **ואפילו אם ירבה לחטוא, אעפ"כ עדיין אינו נוגע לחלק אלקי השוכן בקרבו,** וכמאמר חז"ל (סנהדרין מד.) "אף על פי שחטא ישראל הוא", וכיון שמקבל עליו לעשות טוב מעורר בכח הרצון והחשק הזה את חלק הפנימיות אשר בקרבו להתגלות ולהוציאו מכח אל הפועל. וזה ביאור הכתוב: **"כי תצא למלחמה"** כשתבין את עצמך ותצא ללחום נגד היצה"ר, **"ונתנו ה' אלקיך בידך"**, הכתוב מבטיחך שיתן את החלק השוכן בקרבך, **"בידך"** ברשותך (עי' רש"י במדבר כא, כו) ויגלה אותו לעיניך, ולא עוד אלא: **"ושבית שביו"** שתזכה לתשובה מאהבה והעבירות ייהפכו לזכיות.

ישמח ישראל

בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זללה"ה

הזוכר כי אין בבח עצמו כלום, והכל מכח הבוי"ש ניצול מליפול בנסיונותיו

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. הלשון "ושבית שביו" צריך ביאור. ונראה שבא הכתוב לרמז שאם האדם שם מבטחו בה', **וכשיוצא למלחמה ומנצח, יודע הוא שאין זה כוחו ועוצם ידו כי אם לה' הישועה אשר עוז בידו וגבורה בימינו,** וכענין שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ל, ב): "ולא שמחת אויבי לי" שהשמחה בעת ניצוח האויבים לא היתה 'לי' כחי ועוצם ידי, רק הלל והודיה להשי"ת, **או אז שומרים אותו מלמעלה שיהיה טהור עינים מראות ברע ולא יכשל בדבר עבירה.** וזהו שאמר: "כי תצא למלחמה ונתנו ה' אלקיך ושבית שביו" צריך אתה לדעת שכל הנצחון והשבי הוא **"שביו' של השי"ת,** ואז תשמר מכל רע. **אבל אם יפנה לבבך "וראית בשביה" שביה ולא שביו, שתחשוב שידך רמה, ולא ה' פעל כל זאת, אז עבירה גוררת עבירה, לחכשל בראות העין ובחמדת הלב.**

פנים יפות

חודש אלול יכולין לתקן כל ימות השנה ולכן נרמז ב'ירח ימים', שהוא ירח הכולל כל הימים

ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו'. "ירח ימים" הוא לכאורה כפל לשון, ולא היה צריך לומר אלא "ירח' ותו לא. ונראה, דהנה איתא בגמרא (כתובות נז.) **"נותנין לבתולה שנים עשר חודש", ואמרו חכמי המוסר שהוא רמז על חודש אלול שמזלו בתולה, שאם שב האדם אל ה' בכל לבבו, אזי בימים אלו היכולת בידו לתקן את כל אשר חטא במשך כל ימות השנה.** "והנה, ידוע דימים אשר אין בהם חפץ לא יחשבו במספר ימיו, **ועל ידי שמתקן בחודש אלול כל מעשיו שבכל ימות השנה נותנין לו כל י"ב חודש.** והיינו דאמרו רז"ל בלשון קדשם ברמז: "נותנין לבתולה י"ב חודש".

והנה, בשל"ה הק' מבואר שהפסוק **"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" רומז על חודש אלול, שצריך לתקן בדמעות על אשר נתרחק מהקב"ה** (אביה, ומכנסת ישראל אמה) **במשך כל ימות השנה.** ולפ"ז י"ל דהיינו דקרי ליה "ירח ימים" חודש שהוא שנה, על דרך דכתיב (ויקרא כה, כט) **ימים** תהיה גאולתו", דהיינו שנה (עיי"ש בפירש"י) **הוא חודש אלול שכלול בו כל ימות השנה.**

ערוגת הבושם

רק ע"י ענוה ושפלות ברך יתירה יזכה להדבק בצדיקים ולהיות מחובר לטהור טהור

השמר בנגע הצרעת לשמור מאוד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים וגו'. תיבת 'מאוד' היא לכאורה אך למותר, כמו גם אריכות הלשון: "הכהנים הלוים" וגו', היא לכאורה אך למותר, וכן "השמר וגו' לשמור וגו' ולעשות". ויש לומר על דרך אמרם ז"ל שהנגעים באים בעון גיאות (ערכין טז.) וזהו: **"השמר בנגע הצרעת"**, רצ"ל, כשתרצה להשמר מזה, תראה **"לשמור מאד"** להיות מאד מאד עניו ושפל רוח. מאד בגימטריא מ"ה המורה להכנעה וענוה, כמו שאמר משה רבינו ע"ה (שמות טז, ז) "ונחנו מה", וגם ע"ד אמרם ז"ל (אבות ד, ד) מאד מאד הוי שפל רוח" וכו'. והוסיף הכתוב ואמר: **"ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלווים"**, היינו, **כי על ידי ענוה יתירה אפשר לו להדבק בתלמידי חכמים, הצדיקים אשר הם המה הכהנים העובדים ונלוים לה' ית"ש, ועל ידי זה נעשה מחובר לטהור וטהור הוא** (עי' כלים יב, ב).

משמרת איתמר (ועיע"ש)

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמתן ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, העריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור.

ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקינ"ו בתורתך', אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** כדמיון, מי שחלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מיגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותוס', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת"**, היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דברי הדרכה לחיזוק עמוד התורה והיראה מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. נתייסד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, **וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר,** ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, **וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה הענין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסיף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתרשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים,** והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסיף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיזכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובזהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יהזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה "היום", רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכובד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד.** רק יקיים חנוך כו' גם כי יזקין לא יסור ממנה.

דברי יואל – חוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ינצל מענש ד' מיתות בי"ד וחיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת . הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג וחנק (בגמ' סנהדרין מט, נ). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, **'וסקלתו באבנים',** המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב ובפירוש הראב"ד שם), **לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשעים בחייהם קרוים מתים** (ברכות יח ע"ב). **שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתוקן אם ח"ו נתחייב שריפה.** (ושם במקו"א פי' 'עשה לך שרף' שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות לשה"י), **הרג וחנק, היינו שיאנס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג וחנק.** וע"ד דאי' בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויהיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים' וכו').

שארית ישראל (ליקוטים שובבי"ם)

תפילה

שיהיו עונין אמן על ברכותיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה **'את הברכה'** את הברכות, שאנחנו אומרים כל יום **'אשר תשמעו'** שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' **'אל מצות ה' אלקיכם',** זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם.

[ובענין זה ראה לשון הזה"ק פר' עקב (דף רע"א:) כַּד סַלְקִין אִינּוּן בִּרְכָאן מִתַּתָּא, לֵית פִּתְחָא וּפִתְחָא לְעֵילָּא, וְלֵית מָטָנָא לְעֵילָּא, דְּלָא פָּתַח כָּל אִינּוּן פִּתְחִין. וּמַכְרְזֵי וְאָמְרֵי בְּכָל אִינּוּן רְקִיעִין, דָּא אִיהוּ דּוֹרוֹנָא דְּמַלְכָּא דְּשָׁדַר פְּלוֹנִי, **דָּא הוּא דּוֹרוֹנָא בְּקִיּוּמָא כַּדְּקָא יָאוּת. וּמַאן אִיהוּ. בְּרָכָה דְּאָתְיְהִיבוּ עֲלַיְיהוּ אָמֵן. דְּכָל בְּרָכָה דְּאָתְיְהִיבוּ עֲלַיְיהוּ אָמֵן, דָּא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא כַּדְּקָא יָאוּת**, עכ"ל הזה"ק].

עטרת חיים

שתהיה תפילתו על הגאולה שלימה בכל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז **'כ"י א"ם'** – ר"ת כ'אשר י'בא מ'לך א'דום – **'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם'** ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה **'לשכנו'** יתברך **'תדרשו'** ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשרידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש.

וזה אומרו **'ובאת שמה'** שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שממות ההיכל, וזה אומרו **'לשכנו תדרשו'** לשון רבים (כלומר דכולם מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עלי"ה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבנותו, ועתה איך הוא בחורבנו לכך אמר לשון יחיד **'ובאת שמה'**, וכבר כתיב 'וצדיק (אחד) יסוד עולם' [היינו ע"ד אמז"ל (חגיגה יב:) 'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י, כה) וצדיק יסוד עולם], (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) אז יבנה בהמ"ק במהרה ביומינו **'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם'**, ואז תזכו **'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם'**, כמו שאחז"ל 'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים' כו', ואז (יקויים ג"כ הרמוז בפסוק שלאחריו) **'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום'** רק **'איש'** ועשה **'כל הישר בעיניו'** יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום הש"י מעורר בכמה כרוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. י"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנם היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, **ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע כרוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעורים הביטו וכו'**, וכמ"ש בפסוק (ישעיה כא, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, **'אם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'**. אִם תִּבְעָיוּן בָּעוּתְכוֹן בִּצְלוֹ כַּמָּה כַּוְונָא קַדִּישָׁא, **'בְּעָיוּ'**, צַלּוּ וּבְעוּ בָּעוּתְכוֹן, וְתוּבוּ לְגַבֵּי מָארֵיכוֹן. **'אֲתָיוּ'**, **כְּמַאן דְּזַמִּין לְקַבָּלָא לְבְנוֹי, וּלְרַחֲמָא עָלַיְיהוּ. אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, 'כִּקְרֹב וְגַם לַיְלָה', קָרָא וְאָמַר אֲתָיוּ. זַכָּאָה עַמָּא קַדִּישָׁא, דְּמָארֵיהוֹן בָּעֵי עָלּוֹן, וְקָרָא לוֹן לְקָרְבָּא לוֹן לְגַבֵּיהּ**, עכ"ל הזה"ק יעו"ש.

[פי': 'אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ'. אִם תְּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם בִּתְפִלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – 'בְּעָיוּ', הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם וְשׁוּבוּ לְרִבּוֹנְכֶם. 'אֲתָיוּ' – כְּמוֹ שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל אֶת בָּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, 'כִּקְרֹב וְגַם לַיְלָה' קָרָא וְאָמַר 'אֲתָיוּ'. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו].

הרי כמה כרוזין מכריזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא ועי' ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). **וזה שאין לו יראת ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דהיינו סיוע שנקרא יד, והיינו הרהורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרהורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.**

תולדות יעקב יוסף

פניני אור החיים הקדוש

ליגרם אינש והדר ליסבר, וישוב בתשובה על עוונתיו ועי"ז יסיר המסך המבדיל מידיעת התורה

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה כו'. יתבאר על פי דבריהם ז"ל (ע"ז י"ט) שאמרו **ליגרם איניש והדר ליסבר**, והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש **"שמור"** שישמור ידיעת ההלכה היא הגירסא, **"ושמעת"** היא (אח"כ) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג קצ"ג) כי **מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתחזים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובזה ושמעת את כל** וגו'.

דבש תמרים

פנינים יקרים, מלאך חפרוה שרים, רגותנו הקדושים עצי התמרים

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה״א בידך ושבית שביו. יבואר ע״ד משל אם המלך שובה ומסר את השבוי לשר השבויים והוא מוציא חפשי, אין מרד גדול מזה, רק עליו להחזיק בשביה ולהוסיף שבי על שבי ומאסר על מאסר לשבויי המלך כדי לשמרם היטב שלא יברחו, כך אם האדם יוצא למלחמה אין בכחו לשבה היצה״ר כי בשר לא ישבה לנורא, רק הבא טהר מסייעו השי״ת, א״כ מרד גדול הוא שיוציאהו האדם לחפשי רק האדם צריך להוסיף שבי על שבי לאשר שבה המלאך כדי לשמרו, והיינו כי תצא למלחמה וגו׳ ונתנו ה״א כי הבא לטהר מסייעין לו, אבל בכחך אי אפשר א״כ הוא שבויי של המלך מ״ה, ע״כ אתה מוזהר ושבית שביו של הקי״ת, דהיינו להחזיק אותו בשבי ולהוסיף שבי על שבי.

(ישמח משה)

☆

כי תצא למחמה על אויבך ונתנו ה״א בידך וגו׳. ולכאורה הול״ל וימסרנו, וג״ל עפ״י ששמעתי ממוזלה״ה שפי׳ מאמרם יגעתי ומצאתי תאמין, דבי אלו סותרים אהדדי דמציאה בא בהסח הדעת ולא ביגיעה, אבל הענין דאם האדם מיגע עצמו בתורה בעיון רב, אם שלפעמים יעלה חרס בידו, שוב אחרי זה יבין וישכיל המצאה נפלאה, והוא מתת אלוקים בקרבו, וז״ש יגעתי ואחי״ז מצאתי בהסח הדעת תאמין ע״כ, וכן הענין נגד היצה״ר אמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך, אם שתעלה חרס בידך, שוב אחר שתעשה את שלך אז ונתנו ה״א בידך, בבחי׳ נתינה ומתנה והי לא יעזבנו.

(יטב לב)

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה״א בידך ושבית שביו. ונראה עפ״י המבואר בבני יששכר כי בעת שישראל עושים מצות ומעש״ט ירד הטוב על כל פנים שגם אוה״ע יהנו מהטוב, ולהיפוך בעת שישראל עושים חי״ו עבירות תבא הרעה על כל פנים, א״כ האיך יכולים להמשיך רק רע לשונאי ישראל והו ע״י עבירה לשמה, שהכוונה הוא טוב לישראל וע״י המעשה העבירה רעה תבא עליהם, והנה ידוע מספה״ק אשר עבירה מכונה בשם יציאה, וזהו ביאור הכתוב כי תצא היינו שתעשה עבירה, אבל כוונת העבירה תהי׳ למלחמה על אויבך כשתצטרך ללחום את שונאי ישראל וכונתך תהי׳ לשמים, אז ונתנו הי׳ אלוקיך בידך כי גדולה עבירה לשמה, ובכח סגולתה המה יפלו ואתה תעמוד ושבית שביו.

(קדושת יו״ט)

☆

כי תצא למחמה על אויבך ונתנו ה״א בידך וגו׳. יובן עפי״ד הרה״ק מקאזניץ לפרש מה שאמר המלאך ליעקב שלחני כי עלה השחר א״ל מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו, כי הנה תכלית בריאת היצה״ר בעולם שיסית האדם לחטוא, והאדם ילחם כנגדו, כי אז יתעלה האדם ויושלם וזאת תכליתו לבלתי שמוע אליו, וכאשר ינוצח יאמר שירה כי פעל להשלים האדם, ומיום בריאת העולם לא נמצא איש כיעקב הולך תמים ולוחם עם היצה״ר ויוכל לו, ואז הגיע זמן היצה״ר לומר שירה להשלים כוונת הבורא אשר בראו ואמר שלחני להודות להי׳ ע״כ, וזש״ה כי תצא למלחמה היינו מלחמה היצר, ונתנו ה״א בידך, הלא תדע

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה״ק עצי התמרים

אם אנו נלחם מלחמות ה׳ המתחדשת בכל דור, יהיה שכרינו שיתן בידינו את השטן במלחמה האחרונה שלפני הגאולה שלימה

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה׳ אלקיך בידך ושבית שביו. צריכים לצאת למלחמה תמיד מחדש אמר לי ידי״נ הרב החסיד הנכבד מו״ה אלחנן רוטשילד, בשם מרן יואל טייטלבוים (שליט״א) אבדק״ק סאטמאר לפרש הפ׳ כי תצא למלחמה, ויל״ד הול״ל כי תלחום או לשון אחר. ואמר מרן, **דהנה כל זמן שישראל הם בגלות, צריכים הם לצאת למלחמה תמיד מחדש, כי כל עוד שנצחו שונא אחד, מיד קם עליהם שונא אחר, כמו שאנו אומרים שלא אחד בלבד עמד עלינו וכו׳ אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו וכו׳. אבל לעתיד לבוא בשעת הגאולה שעתידה לבא במהרה דידן בעזה״י יהי׳ מלחמה האחרונה, והבוית״ש ברוב רחמיו וחסדיו יתן אויבינו בידינו לחלוטין, שלא נהי׳ צריכים ללחום עוד.** וזשה״כ כי תצא למלחמה על אויבך, היינו בזמן הגלות הנך צריך לצאת תמיד מחדש על אויבך, ועל זה בא המדרש ומוסיף **אם אתה תעשה כל האמור בענין, שתעשה רצונו של מקום, לסוף הוא נותן אותו בידיך, ר״ל שימסור הקב״ה את האויב בידך לגמרי אכי״ר.**

בית אולפנא (ה״א עמ׳ ס״ט)

כי בזה שבית שביו של היצה"ר עצמו, כי זה רצונו שתוכל לכבשו שבזה יושלם עבודתו שלכך נברא, וזהו מה שפירש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, ר"ל מה שנוגע להיצר הרע לעצמותו כי ברצונו הוא אשר האדם יתגבר עליו.

(עצי חיים)

☆

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך. יבואר בהקדם מ"ש בבני ישששכר אהא דאיתא בספר יצירה שחודש אלול הוא כנגד יד שמאל בנפש, והענין כי אמרו חז"ל דתשובה מהני רק לישראל ולא לאוה"ע והנה הגוים תמהים ושואלים דאם תשובה מהני יהיו כל אנפין שוין, אבל התי' משום דישראל נקראים בנים למקום והקב"ה למו אב, אבל לאוה"ע נקרא מלך וקי"ל אב שמח על כבודו כבודו מחול ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והנה אמרו חז"ל תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו והכוונה קרובים ממש בקרבות עמוסים מני בטן כביכול בנים ממש, ולזה חודש אלול שהוא מיוחד לתשובה מכוון נגד יד שמאל שמיוחד לתפילין כי ע"י מצות תפילין אנו מעוררים תפילין דמארי עלמא ומשם יראו הכל שאנו בנים למקום וממילא תשובה מועיל לישראל ע"כ, וז"ש כי תצא למלחמה על אויביך, שיעמדו עליך הגוים ותצטרך לבטל טענתם מדוע מועיל תשובה רק לישראל ולא לאוה"ע, ונתנו ה"א בידיך היינו שתשיב להם תשובה דמכח תפילין שמניחין על היד שמוכח שיש לנו דין בנים למקום ואב שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

(ברך משה)

☆

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. איתא בספרי על אויביך כנגד אויביך ונתנו ה"א בידך, אם עשית כל האמור בענין סוף שהי אלקיך נותנו בידך, ויבואר ע"פ שאמרו חז"ל כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו דכתיב וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, וביאר הצל"ח בטעמא של קביעת מקום, לפי שהמקום ההוא שתפלל שם קנה איכות קדושה ושוב כשמתפלל פעם שנית קדושת המקום מסייע לו שתוקבל תפלתו ע"כ, ובעצי חיים כתב לפרש הכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, ופירשי"י וכן תעשו לדורות, היינו אותה השראת השכינה שהיה במשכן ע"י משה רבינו שהוריד השכינה לשם ע"י מעשיו ותפלותיו, וכן תעשו לדורות שהמקום ההוא יקנה איכות קדושה ושארית לנצח לדורות עולם ע"כ, ומעתה יתבאר לן דרשה הספרי דהנה על פסוק זה כי תצא למלחמה על אויביך ביאר בזוהר חדש שמרמז על מלחמת היצר שהוא האויב והשונא של איש הישראלי, ולזה דרש אם עשיית כל האמור בענין, ירמוז על בחינת וכן תעשו, דהיינו שתעשה במלחמת היצר עשיה לקנות איכות קדושה גם לדורות הבאים, אז סוף"א נותנו בידך, הכוונה דגם עד סוף כל הדורות יזכו לנצח היצר במקום ההוא בכח ההוא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה"ק עצי התמרים

העיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. בסעודת הילולא של מרן הקדושת יו"ט ז"ל מוצש"ק פ' משפטים שנת תשט"ז, אמר רבינו בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל לפרש מאמר הכתוב בפ' תצא **"זכור את אשר עשה לך עמלק"**, ולכאורה תיבת **"לך"** מיותר, שהיה לו לומר **'זכור את אשר עשה עמלק'**. ועוד בפ' וירא כתיב **"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'"** וגו', ולכאורה תיבת **"אחריו"** מיותרת, דפשיטא שהם אחריו ולא קודם לו. ואמר מרן הקדושת יו"ט ז"ל **שהכלל לידע אם לא יצאו מדרך התורה הוא, דמי שהולך אחר שכל עצמו** (אייגענע אויפפאסונג), **ואומרים שהיום נשתנה ממה שהיה קודם לנו, כפי שרגילים לומר בזמנינו, וזו היא סכנה גדולה ליפול עי"ז מדרך הקדושה, והעיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו,** וזה כלל גדול לילך אחר דור הקודם לנו. וז"פ **כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו "אחריו"** שזה אשר יצוה להם שילכו אחריו בדרך שלו, וזה די לומר להם שילכו אחריו ולא ילכו בדרך חדש שהיא סכנה גדולה, רק לילך בדרך הישן, וזהו אחריו. וז"פ **'זכור את אשר עשה "לך" עמלק'**, שגם זאת היתה עבודתו של עמלק שכל אחד יסבור שהוא אדם לעצמו ויעשה הישר בעיניו, והנה איתא במדרש **'צא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה'**, 'על ראש' אני מזכיר זכות אבות שנאמר **'כי מרא"ש צורים אראנו'**, 'הגבעה' אני מזכיר זכות אמהות שנאמר **'ומגבעו"ת אשורנו'**, וזה שאמר **'מחר'**, יש מחר שהוא לאחר זמן, שאפילו לאחר זמן חייבים להביט רק לדרכי אבות, וז"פ **'מחר אנכי נצב על ראש הגבעה' שצריך לעמוד בראש הגבעה בדרכי אבות ואמהות,** כך פי' א"א ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

מושיען ש"י (ח"ב ע' מ"א)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. פרשה זו מדברת במלחמת היצר (מפרשים). הנה **במובת הלבבות** (יסוד התעשה ה) מימה: שמלחמת היצר אינה דומה לשאר מלחמות עם שונא, שבשאר מלחמות אם ינצחו פעם אחת ופעמיים, לא יבוא עוד הפעם, שכבר ירע לנפשו אחר שרואה שהתגבר עליו אחי פעמים. לא כן הוא היצר הרע, שתמיד הוא טורח על האדם ללכדו, אפילו אם נצחו כבר אלף פעמים, ותמיד צריך להאבק עמו בלי הפסק; ועל כן אמר **כי תצא למלחמה**, ולא אמר 'כי תלחם', מפני שתמיד יהיה בעיניך כאילו אתה יוצא למלחמה, ולזה אמר שני פעמים **ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו**, שאפילו אם פעם אחת **נתנו ה' אלהיך בידך**, אף על פי כן **ושבית שביו**, תראה לבבות ממנו עוד הפעם בלי הפסק, ורק לבסוף ירחם ה' ויתנו בידך לגמרי. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם (שיר השירים רבה ה). הנה מתחלה צריך האדם לפתוח הפתח, וכשהתחיל בהתעוררות עצמו אף שהוא מעט מאוד, זוכה לקבל השפעה גדולה מלמעלה כפתחו של אולם, ואז צריך להשתדל בחומו פתח גדול, להיות מוסיף והולך בכוחות עצמו להגיע על המדריגה העליונה במשובה. וזהו **כי תצא למלחמה** נגד היצר, ולא אמר 'כי תלחם', לפי כשיעשה האדם רק התחלה קטנה, שהוא כמו יציאה למלחמה ולא המלחמה עצמה, והיינו שיתעורר במשובה כחודו של מחט, אז יזכה שיהיה **ונתנו ה' אלהיך בידך**, לעורר חומו מעמיס כפתחו של אולם, ושוב אחר כך יצטרך להשתדל בחומה השפעה מעמיס להגיע למשובה שלימה, וזהו **ושבית שביו**, שעל ידי ההשפעה שמקבל מן העמיס, יוכל לשוב במשובה שלימה. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כל יגיעת האדם במלחמת היצר, הוא רק מה שהוא מתחיל ושופה מה שבכוחו, אבל עיקר המלחמה עמו הוא בכח האדם אבל עזרו, כדאמרו (קידושין ל:): אלמלא עזרו לא יכול לו; וזהו **כי תצא למלחמה**, ולא אמר 'כי תצא ללחום', כי האדם הוא עושה מלחמה למלחמה זו בפועל, אבל מה שהוא יוצא למלחמה, היינו שעושה מה שבכוחו, ממנו המלחמה בעצמה הוא הכל על ידי סייעתא דשמיא. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כאשר מקיים האדם מצות ה', יתכן שיהיה להשטן חלק בהם, על ידי שיזה פניה דקה שמסיתו למחשבת שלא לשמה, ולכן צריכים להתגבר עליו שלא לעשות רק בלתי ה' לבדו. ועל כן אף שיהיה **ונתנו ה' אלהיך בידך** ותעשה המצות, עם כל זה **ושבית שביו**, שצריך אתה עוד לשבות בחזרה מהיצר, לומו חלק מן המצוה שיש בידו ממחשבות זרות. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. ממה שאתה רואה שהיצר מתאמץ כל כך להחטיאך, כדי לעכב את הגאולה, מזה גופא אתה צריך להתעורר לשוב ולהתחזק יותר, **ושבית שביו**, שתתפוס חומעתו וזרכו בידך, דממה שרואים שהוא עושה את כל ההתאמצות לעכב הגאולה, כי מפחד מאוד שמא תהיה הגאולה, מזה רואים כמה קרובה ישועתנו לבא, וצריכין להתעורר במשובה למהר בימות. (רבי משה קמנ)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כי הגויים הללו אשר אתה יורש אל מעוננים וגו', ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך (דברים יח). **נאמרה לכלה** (רמב ד"ה ואתה) פירשו: אם טוטלין ממון או חפץ מאיזשי הלא מעלי, משפיע הממון בהמקבל

השפעה רבה, ומכבה גו כח הקדושה, דכח הפועל נשפעל. והנה כאן נתן ה' לישראל את כל טוב תלוות הגויים הללה ממונם ורכושם, ים לאום כי כח הפועל נשפעל, אבל לא כן הוא, כי ישראל יירשום ירושה ומתנה מה'. וזה שהתחיל 'כי תבא בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך', ואין זה בהשתלותך ליקח מיד הרשעים הללה רק ה' נתן לך, על כן אני מבטיחך שעל ידי זה 'לא תלמד לעשות כתועבות הגויים ההם'; וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך**, ואולי תתשוש למנוע לבוא בו, למען לא יוליד בך הממון הבא מידי רשעים תכונה רעה, לזה אמר **ונתנו ה' אלהיך בידך** דייקא, על כן **ושבית שביו**, ואין לך לפחד שיגרוס לך יריבה רוחנית, אדרבה על ידי כי ה' הוא הנותן, יפעול כח הפועל שבו להמשיך לך מדות טובות, ולהביאך לידי קיום מצות ומעשים טובים. (ומרע רפ)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. ומשה עלה אל האלהים (שמות יט). זה שאמר הכתוב (תהלים סח): עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם (שמות רבה כח). **היפה תואר** הקשה: דפתח לומר 'לקחת', שהוא בחינת לקיחה ומקח וממכר, שנותנים תמורתה דבר מה, ואחר כך אמר שהוא 'מתנות'. אלא כדי להגיע להשגת התורה, צריך האדם לייגע עצמו הרבה, כי אי אפשר לקבל זאת בחינם בלי טורח, ואותה היגיעה מה שנותן מעצמו, זה נקרא בבחינת לקיחה, היינו שנותן תמורתה, אולם אחר היגיעה עוזר לו ה', וזוכה להשיג הרבה יותר מכפי ההשגה שהיה מגיע לו לערך יגיעתו. וזהו 'לקחת מתנות', דמתחלה הוא בבחינת לקיחה, ואחר כך זוכים גם לקבל בבחינת 'מתנה' יותר מכפי ההשגה; ועל פי דרכו יתבאר (מגילה ו:): 'יגעתי ומצאתי תאמין', דלכון שאחר היגיעה הוא מקבל יותר מכפי ערך יגיעתו, הרי חלק המתנה מה שהוא מקבל יותר, זהו כבר בבחינת מציאה. וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך**, דהאדם צריך ללחום עם היצר, למנם אחר כך עוזר לו ה' שיכול לכובשו הרבה יותר מכפי ערך טורח מלחמתו, ונמצון זו הוא בבחינת 'מתנה' מה שלא עלה בדעתו כלל, **ונתנו ה' אלהיך בידך** בבחינת 'מתנה'. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. כי תצא מתנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע (דברים כג). **הרמב"ן** כתב: לכאורה הלא בכל עת צריכים להשמר, ולמה הוזקק להתראה נוספת בשיצאים למלחמה. אלא בא להזהיר בעת אשר החטא מצוי בו, והילוע בתנהגי המחנות היוצאות למלחמה כי יחכלו כל תועבה, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו, היאך בבני אדם בטובעו יתלבש מכוזיות, ועל כן הזהיר התראה נוספת; נמצא דעל ידי היציאה למלחמה על האויב החיצוני, נגרם לאדם מלחמה גם עם האויב הפנימי זהו היצר הרע, למנם באויב החיצוני הבא להלחם, ה' הוא העושה מלחמה, אבל במלחמת היצר צריך האדם ללחום בעצמו, כדאמרו (ברכות לג:): הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים; וזהו **כי תצא למלחמה**, אז יהיה המלחמה **על אויבך** לשון רבים, מהאויב החיצוני מכל עם הבא להלחם עמך, וגם האויב הפנימי שהוא היצר, ואמר **ונתנו ה' אלהיך בידך** בלשון יחיד, כי רק האויב החיצון יתן ה' בידם, אבל אויב הפנימי צריך האדם בעצמו ללחום עמו. (דברי יואל)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. ושובו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו (שמות יד). על המצריים לא נאמר, אלא על מצרים, שעטל ה' את אלהם מחלה ועצבו בים, ואחר כך ירדו כולם מאליו (שמות רבה יד). וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך** בלשון רבים, כי מדבר מהאויבים שלמטה, שהם אומה של הרבה מנשים, אבל כל האומה הזאת יש להם שר אחד למעלה, ועל זה אמר **ונתנו ה' אלהיך בידך** בלשון יחיד, שה' יפיל מחלה את השר מלמעלה, ועל ידי כן תנצח המלחמה עם האומה ההוא.

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו. בני ישראל ביציאתם ללחום בשונאיהם, נדמה בעיניהם כי לנגדם נמצאים בימות רשעים רבים, בכוחות ומפלגות שונות שכל אחת יש לה לבושים שונים, וגם מכימות הירחים נמצאים ביניהם, אמנם אחרי ההתבוננות נראה בעליל כי בשרשו הכל אחד הוא, וגם הירחים שלהם אינם משמשים רק לחפות על מעשיהם. וזהו **כי תצא למלחמה על אויביך** בלשון רבים, אבל בסוף **ונתנו ה' אלהיך בידך** בלשון יחיד, שיתגלה האמת שהכל שונא אחד, וכולם לעבודה זרה נתכוונו. (טיב נצב)

סיפורי צדיקים, גבעזר הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה פניקים

כי תצא למלחמה... ונתנו ה"א בידך

כאשר נתקבל הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לרב בקראקא, היו מאנשי המקום שראו בכך בזיון שלא לקחו רב מקראקא עצמה שהיתה מפורסמת כעיר של חכמים וסופרים, ואמרו בלבם לפגוע בו בדרשתו הראשונה, באמרם הרי רבי שמעון בוודאי ישלח לתלות בבית המדרש דף שבו יציין על איזה מקומות בש"ס ובפוסקים תסוב דרשתו, ממילא הם ילמדו בעיון את אותם דברים, ומיד כשיתחיל לדרוש, יתקיפוהו בשאלות, השמש של אותו מקום היה איש ירא אלוקים, וכאשר רבי שמעון סופר קרא לו שיתלה בבית המדרש את הדף הנ"ל סיפר לו דברים כהווייתן וביקשו שלא ישלח לתלות את הדף, אך רבי שמעון סופר ענה לו שהוא לא מפחד, ועשה השמש כמצותו, בהגיע יום השבת, מיד כאשר התחיל לדרוש התחילו מכל עבר לקנטרו בקושיות זה בכה וזה בכה, כאשר ראה שכלו כל הקיצין, ענה ואמר שרוצה לספר להם סיפור, פעם הודיעו לאבי החתם סופר כי יש חתונה בתערובות ר"ל בעיר פרעשבורג, ושלחני אבי להתרות בהם שיפסיקו מדרכם הקלוקל, אך הם צחקו ממני ולא השגיחו בי, וכשבאתי פעם שנית עפ"י ציווי אבי התרו בי שאם אבוא שוב הם יפלו בי את מכותיהם, וכאשר שלחני אבי פעם שלישית למד אותי 'שם' קדוש שאם אומרים ומכוונים אותו על אדם מסויים יכולים להורגו ואמר לי שאין אני צריך לירא ולפחד מהם כלל ואם ירצו לפגוע בי אכוון את ה'שם' הזה ואנצל, ואכן כשבאתי ומסרתי את דברי אבי והתראתו, והאנשים האלו חמתם בערה בם והחתן בעצמו ניגש אלי בחימה שפוכה והרים את ידו להכות באגרוף רשע ורצה לקיים את זממו הרע, ואז עשיתי כפי ציוו אבי וכיוונתי את ה'שם' ונענש החתן תיכף ומיד, וכמובן שהחתונה נתבטלה וניצלתי מידם. כך - הגביה רבי שמעון סופר את קולו ואמר לבני קהילתו - ליהוי ידוע לכם, שעדיין אני זוכר את אותו שם, ולכן, אם תשאלו לאמיתה של תורה, אז מה טוב ומה נעים, אבל אם תשאלו לקנטר, ראו הוזהרתם, ופחד גדול נפל על כל הנאספים כששמעו דברים אלו ומני אז הי' לו שלום ושלוה בקהילתו, ע"כ, וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויביך, אז ונתנו ה' אלוקיך בידיך, שתקח בידיך את אותו שם קדוש אשר יסייע לך להכרית את כל הקמים עליך.

וחלצה...

סיפר הרה"ק ר' שלמה ממונקאטש כי פע"א באו להרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע לשב"ק הרה"ק ר' שמעון מיערוסלב והרה"ק ר' שלום מקאמינקא, ור' שמעון מיערוסלב אמר להרה"ק מבעלזא: הרב מבעלזא! ייחד לי כבודו מקום לישיבתו על יד השולחן בשב"ק, כי כשם שהחליצה צריכה קביעת מקום יום אחד קודם, כך שבת צריכה קביעת מקום מערב שבת, ור' שלום מקאמינקא היה רגיל לומר מילי דבדיחותא, וכששמע את דברי ר' שמעון אמר: הרבי ר' שמעון צודק, שהרי כן כתוב בברכת המזון של שבת "רצה והחליצנו", וסיים הצדיק ר' שלמה ממונקאטש צא וראה כמה גדולים דברי חכמים ושיחות חולין שלהם, שהרי בסידור האריז"ל פירש את הכוונות של רצה והחליצנו בברכת המזון לפי כל כוונות החליצה.

ולא ימחה שמו

חסיד אחד שוחח פעם עם הרה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זי"ע ונתגלגלו הדברים על אחד מהאפיקורסים ואמר החסיד עליו "ימח שמו" גער בו הצדיק ואמר: האם יודע אתה איך הדין מומר שמת בלא בנים, מומר שמת בלא בנים מובא בירושלמי שאשתו חייבת בחליצה, וחליצה הוא במקום יבום, ומפורש בתורה שמצוות יבום ציוותה התורה כדי ש"לא ימחה שמו מישראל" הרי דהתורה דאגה אפילו למומר ש"לא ימחה שמו" ואתה אומר "ימח שמו".

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. פירש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר. בדרך צחות יל"פ כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד 'כי תצא' היינו כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד לשאת דברים לפני בני ישראל, צריך להיות כוונתך 'למלחמה על אויביך', להשפיע על כל נפש מישראל שיהיה בידו הכח להלחם עם היצר הרע שהוא אויב של כל אדם, הנאבק עמו בכל עת ורגע, ואם אכן זאת כוונתך בדרשתך, שישראל יתנהגו בדרך היהדות 'ונתנו ה' אלקיך בידיך' השי"ת יתן בידך כל פסוק שתוכל להעמיס עליו כל רעיון דקדושה, ותזכה לפרש הכתוב כרצונך. אולם מוסיף ר"ש בביאורו 'במלחמת הרשות' אם כוונתך להראות כוחך בדרוש גרידא, 'הכתוב מדבר' אזי אין לך לומר להם אלא כאלו פירושים טובים אשר נראה כאילו הכתוב מדברם, אשר אז עכ"פ יש לך שכר שיחה נאה, אבל בלאו הכי שתיקותיך יפה מדיבוריך כי מה בצע להטריח הציבור בפירושים דחוקים באין תכלית טוב, ודפח"ח.

שארית מנחם

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, והנל"פ לשון רשיז"ל דמצינו דחז"ל הפליגו במעלת מצוות ציצית כסגולה להנצל מעבירות ותאות הלב וכמאמה"כ ולא תתורי אחרי לבבכם וכעובדא של אותו תלמיד שנטה להכשל בעריות ובאו ציציותיו וטפחו על פניו וע"ז נזכר וירד מעשות החטאת, גם ידוע מאחז"ל על כנפי בגדיהם לדורותם דור תם מגזל ומעריות אך י"ל דסגולה זו הוא דווקא אם מספרם של החוטים שלם, דהיינו שיש ל"ב חוטים כדבעי (נגד הלב) אבל אם חסר אחד מהם אע"פ שע"פ ההלכה כשר ללבשו מ"מ אין בכוחו להגן מעבירות שבידו ורמזו זאת בפסוק במשלי 'נואף אשה חסר לב' כלומר יען שחסר בחוטי הציצית ממספר לב משו"ה נכשל בזה והציצית לא אהני ליה ובזה יל"פ בדברי רשיז"ל כאן, ל"א דברה תורה דאע"פ שהתורה דיברה והכשירה הציצית אפילו כשיש ל"א חוטין' מ"מ 'אל"א כנגד יצה"ר' היינו שצריך שיהא ל"ב חוטים כמספר אל"א כנגד היצה"ר דיפת תואר, והבן.

(הגה"ק ר' יהושע מטאמשוב זי"ע)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ויל"פ עפ"מ דאמרינן בגמ' דאשת רב הוי מצערה ליה ואמר רב לתלמידיו דיינו שמגדלות בנינו ומצלות אותנו מן החטא נמצא האשה מועלת לב' דברים אבל ביפת תואר אינה מועלת לגדל בנינו דאדרבה שסופו שתלד בן סורר ומורה נמצא שביפ"ת אינה מועלת רק להציל אותו מן היצה"ר ולא לבנים וזהו כוונת רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר לבד.

(חנוכת התורה)

☆

והיה אם לא חפצת בה וכו'. פירש"י הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה, והקש המפו' מהיכן דרשו חז"ל כן הא לגופיה איצטריך ללמד שישלחנה לנפשה ולא ימכרנה בכסף, ונראה דהנה הלבוש (או"ע סי' קכ"ו ס"ג) נתן טעם למה בכתובה כותבים "לחודש" ולא "לירח" כמו שכותבים בגט, כי אצל ירח מצינו לשון גירושין, דכתיב "גרש ירחים", ואצל קידושין כתיב לשון חודש דכתב "כי יקח איש אשה חדשה", וקיחה היינו קידושין, עי"ש. ולפי"ז קשה דכאן גבי יפת תואר דכתיב ולקחת לך לאשה והיינו קידושין[לה] דכתב כלומר אח"כ ובכתה את אביה ואת אמה "ירח" ימים, והו"ל למימר חודש ימים, והשתא יש לומר דמכח הדיוק הזה הוכיחו חז"ל דהכתוב מבשרך שסופך לשנאתה ולגרשה, ומשו"ה אמר לשון ירח כמו בגירושין.

(ארץ החיים)

☆

ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו. פרש"י מכאן שצריך הכרזה בבי"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה, והקשו המפו' מאי שנא גבי זקן ממרא דכתיב ג"כ וכל העם ישמעו ויראו ושם פרש"י שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל, ויש לתרץ דהנה איתא בגמ' (סנהדרין ס"ח:) דכל ימיו של בן סורר ומורה איננו נמשך אלא ג' חדשים, משום דכתיב כי יהיה לאיש בן, ולא קטן שאינו חייב במצוות, א"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה כשהוא פחות מי"ג שנים, ולאחר שנעשה י"ג שנים וג' חדשים ג"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה דהא כתיב בן, ולא אב, א"כ אפשר דלאחר י"ג שנים קידש אשה ונתעברה ויהיה עוברה ניכר בג' חדשים וראוי הוא לקרותו אב, משום הכי איננו נעשה סורר ומורה אלא מן י"ג שנים עד ג' חדשים עי"ש, א"כ לפי"ז אם ימתינו במיתתו עד הרגל שמא בין כך ובין כך יתהוה לאיש ויעבור הזמן הנ"ל ואז שוב אין רשאין לסקלו דכבר עברו הג' חדשים.

(מנחה בלולה)

דורש טוב

גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. נראה לענ"ד לומר טעם לשבח לזה דנוהגין ללבוש טלית גדול וטלית קטן, וטלית קטן לובשין גם קודם הנישואין, אבל טלית גדול רק אחר הנישואין.

י"ל דהנה מצינו בשעטנז ב' לאוין וב' עשים, א] (דברים כב, יא): **'לא תלבש' שעטנז,** וזהו לאו על מלבוש של שעטנז. ב] (ויקרא יט, יט): **ובגד כלאים שעטנז 'לא יעלה' עליך,** מזה ניתוסף אף כיסוי וכדו' שג"כ אסור.

והנה בדומה לזה מצינו גם במצות ציצית. פסוק א'] (במדבר טו, לח): **ועשו להם ציצית על כנפי 'בגדיהם', וסתם בגד היינו כדרך לבישה.** ב] עוד כתיב בפ' כי תצא (דברים כב, יב): **גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך 'אשר תכסה בה',** ונראה עפי"ז טעם לשבח דלכן עושין ב' טליתים, **טלית גדול** שאינו דרך לבישה והוא רק בכלל אשר תכסה בה. **וטלית קטן** שיש לו בית ראש ודרך לבישה, ובזה מקיימין קרא דעל בגפי בגדיהם.

והנה בתשב"ץ כתב הטעם דרווק אינו מתעטף בטלית גדול משום דכתיב: 'כי יקח איש אשה' וסמיך ליה 'גדילים תעשה לך'. ועקשה א"כ טלית קטן למה לן לובש קודם הנישואין. אמנם עפ"י מה שאמרנו אתי שפיר, **דהרי טלית קטן אינו נלמד מהפסוק ד'גדילים תעשה לך', רק מהפסוק ד'על כנפי בגדיהם', ושם אינו סמוך לכי יקח איש אשה, וא"ש המנהג שטלית קטן לובשין גם הילדים.**

שו"ת ארץ צבי (קוז'יגלוב) ח"ב סי' ג'

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ: (פרק כב פסוק ח)

וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה. מִצְוֹת הַמַּעֲקֶה מְחֻדֶּשֶׁת, אוֹ מְבֹאֶרֶת מִלֹּא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ[א].

לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו: (פרק כב פסוק י)

וְאָמַר לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר, וְהוּא הַדִּין לְכָל מִינֵי הַכִּלְאַיִם. וְהִיא מִצְוָה מְבֹאֶרֶת מִן בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם (ויקרא יט יט) ב, שֶׁהֻזְהַרְתָּ כָּל עוֹבֵד אַדְמָתוֹ, לְהָבִיא צִמְדוֹ בְּרֶפֶת אַחַת וְיַרְכִּיב אוֹתָן[ב].

(י) **כִּי תִצָּא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע:** (יא) **כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:** (יב) **וְהָיָה לִפְנוֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמַּיִם וּכְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:** (יג) **וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ שָּׁמָּה חוּץ:** (יד) **וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזֵנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָּהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ:** (טו) **כִּי ה' אֱלֹקיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ:** (פרק כג)

וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע[ג]. שֶׁהַשָּׂטָן מְקַטְרֵג בְּשָׁעַת הַסַּכָּנָה. לְשׁוֹן רַשִׁ"י[ד]. וְהַנְּכוֹן בְּעִינַי[ה] בְּעִנְיַן הַמִּצְוָה הַזֹּאת, כִּי הַכָּתוּב יַזְהִיר בְּעֵת אֲשֶׁר הַחֵטְא מָצוּי בּוֹ. וְהַיְדוּעַ בְּמִנְהֲגֵי הַמַּחֲנוֹת הַיּוֹצְאוֹת לַמִּלְחָמָה, כִּי יֹאכְלוּ כָּל תּוֹעֲבָה, וְיִגְזְלוּ וְיַחְמְסוּ וְלֹא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ. אֲפִלּוּ בְּנֵאוּף וְכָל נִבְלָה. הַיָּשָׁר בִּבְנֵי אָדָם בְּטִבְעוֹ יִתְלַבֵּשׁ אַכְזָרִיּוּת וְחַמָּה כְּצֵאת מַחֲנֶה עַל אוֹיְבָיו. וְעַל כֵּן הַזְהִיר בּוֹ הַכָּתוּב וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע. וְעַל דֶּרֶךְ הַפְּשָׁט הִיא אַזְהָרָה מִכָּל הַנֶּאֱמָר[ו].

מעשה חש"ב

א בגדר מצות עשיית מעקה, כתב רבינו באופן א' שהיא מצוה מחודשת. ובאופן ב' כתב דמצות מעקה הרי הוא בכלל 'לא תעמוד על דם רעך'.

והנה לפי האופן ב', דמצות מעקה הרי הוא בכלל 'לא תעמוד על דם רעך', נתחדש כאן הגדרה חדשה בלאו של 'לא תעמוד'. דהרי הלאו של 'לא תעמוד על דם רעך', היינו כשחבירו כבר בסכנה, אז יש מצוה להצילו. אבל לא מיירי באופן שעדיין לא הגיע לכלל סכנה. ואילו כאן במצות מעקה איכא מצוה להקדים רפואה למכה.

ואפשר לומר שלכן באופן א' פירש רבינו דמצות מעקה היא מצוה מחודשת, ואינו נכנס בלאו של 'לא תעמוד', משום סברה הנ"ל, דלא תעמוד היא רק כשכבר הגיע לידי סכנה.

והנה לאופן הב', שמצות עשיית מעקה הרי הוא בכלל הלאו של 'לא תעמוד על דם רעך', לכאורה צ"ב הרי מוני המצוות מונים אותם לשתי מצות נפרדות. וצריך לומר שחוץ מהלאו של 'לא תעמוד', נתוסף בזה גם מצות עשה של 'עשית מעקה לגגך'.

ב מבואר בדברי רבינו דטעם הלאו של 'לא תחרש בשור ובחמר יחדיו' הוא משום שלא יבוא להרביעם זה על זה. שדרך כל עובד אדמתו להביאם ברפת אחת ושם ירכיבם. נמצא שהלאו של לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו' הרי הוא גדר וסייג שלא יכשל בלאו של 'בהמתך לא תרביע כלאים'. ודבר זה הוא חידוש, כי בכל מקום חכמים הוסיפו גדרים וסייגים שלא יכשלו בדאורייתא. אבל שיהיה לאו בתורה משום גדר וסייג שלא יכשל בלאו אחר, הרי הוא דבר חידוש.

ג התוה"ק מצווה כשבני ישראל יוצאים למלחמה, 'ונשמרת מכל דבר רע', והנה לכאורה צ"ב דברים. א. דלא מבואר בכתוב מאיזה דבר רע יש להשמר מזה. ב. למה דווקא בשעת יציאת מלחמה יש להזהר בזה ביותר.

ד רש"י מפרש הטעם למה דווקא בשעת יציאת מלחמה יש להזהר בזה ביותר, משום שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

ה רבינו מבאר באופן אחר מפירוש רש"י, ואפ"ל הטעם משום שלפירוש רש"י עדיין אינו מבואר בקרא מאיזה איסור יש להתרחק.

ו רבינו מבאר כוונת הכתוב 'ונשמרת מכל דבר רע', היינו שישמרו מכל הדברים הרעים ששאר האומות נוהגים בהן בשעת מלחמה. ולפי"ז שפיר מבואר מאיזה איסורים הכתוב מדבר. וכן הטעם שהזהיר כאן ביותר, מפני שדבר הכתוב בהוה. ובשעת מלחמה הם מצויים ביותר.

וּבְסִפְרִי (תצא קיט) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע, שׁוֹמֵעַ אֲנִי בְּטֻמְאוֹת וּבְטָהֳרוֹת וּבְמַעֲשְׂרוֹת הַתּוֹרָה מְדַבֵּר. תַּלְמוּד לוֹמַר עֶרְוָה. אֵין לִי אֶלָּא עֶרְוָה, מִנַּיִן לְרַבּוֹת עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְקִלְלַת הַשֵּׁם. תַּלְמוּד לוֹמַר וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע. אוֹ יָכוֹל בְּטֻמְאוֹת וּבְטָהֳרוֹת וּבְמַעֲשְׂרוֹת הַתּוֹרָה מְדַבֵּר, תַּלְמוּד לוֹמַר עֶרְוָה, מָה עֶרְוָה מְיֻחֶדֶת, מַעֲשֶׂה שֶׁנִּגְלוּ עָלָיו כְּנַעֲנִים וּמְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה, אַף כָּל מַעֲשֶׂה שֶׁנִּגְלוּ עָלָיו כְּנַעֲנִים וּמְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "דָּבָר" אַף עַל לָשׁוֹן הָרַע. וְגַם זֶה מִן הַטַּעַם שֶׁפֵּרַשְׁנוּ, כִּי מִלְּבַד הָאַזְהָרוֹת שֶׁבָּאוּ בְּאֵלֶּה הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת, יוֹסִיף לָאוּ בַּמַּחֲנֶה שֶׁנִּשְׁמַר בּוֹ מִכָּל אֵלּוּ הָעֲבֵרוֹת, שֶׁלֹּא תִּסְתַּלֵּק הַשְּׁכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁם, כַּאֲשֶׁר אָמַר 'כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ', וְהִנֵּה הָעוֹשֶׂה הָעֲבֵרוֹת הַגְּדוֹלוֹת בַּמַּחֲנֶה, כְּאוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (ירמיהו ז ל) שָׂמוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ".

וְעוֹד, שֶׁלֹּא יִגְבְּרוּ עָלֵינוּ הָאוֹיְבִים אִם נַעֲשֶׂה כְּמַעֲשִׂים הַנּוֹרָמִים לָהֶם שֶׁיִּגָּלוּ מִפָּנֵינוּ, וְזֶהוּ וְלָתֶת אוֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ (שם)[ט]. וְהוֹסִיפוּ בּוֹ לָשׁוֹן הָרַע, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְבּוּ בֵּינֵיהֶם מַהְלֹקֶת וַיַּכּוּ בֵּינֵיהֶם מַכָּה רַבָּה מְאֹד יוֹתֵר מִן הָאוֹיְבִים[י].

וְעַל דֶּרֶךְ הַפְּשָׁט[יא], הִזְהִיר בְּבַעַל הַמִּקְרֶה לָצֵאת מִן כָּל הַמַּחֲנֶה מִפְּנֵי הַטַּעַם הַנִּזְכָּר, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְהַלֵּךְ עִמָּנוּ לְהוֹשִׁיעֵנוּ וְהַמַּחֲנֶה קָדוֹשׁ. וְשֶׁיִּהְיֶה לִבֵּנוּ מִתְעַוֵּן לְהקב"ה וְנוֹחִיל לִישׁוּעָתוֹ וְלֹא נִכְמֹךְ בִּזְרוֹעַ בָּשָׂר. וְכֵן הַטַּעַם בְּכִפּוּי[יב] הַצּוֹאָה, כִּי הַמַּחֲנֶה כֻּלּוֹ כְּמִקְדָּשׁ ה'. וּמִמֶּנּוּ נִלְמוֹד לְמָקוֹם הַתְּפִלָּה, שֶׁנַּרְחִיק מִן הַצּוֹאָה אַרְבַּע אַמּוֹת וּלְכָל מַרְאֶה עֵינַיִם. אֲבָל רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל יִדְרְשׁוּ[יג], 'וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְלֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה', כְּמַחֲנֵה לְוִיָּה וּמַחֲנֵה שְׁכִינָה, כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאָרוֹן עִמָּהֶם, וְגַם כִּפּוּי הַצּוֹאָה לְדַעְתָּם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יַזְכִּירוּ הַשֵּׁם לְהִתְפַּלֵּל אוֹ לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע. א"כ גַּם זוֹ אַזְהָרָה כֻּלָּל אוֹתָהּ בַּמַּחֲנֶה, שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הֶפְקֵר כְּמַחֲנוֹת הַגּוֹיִם. וְגַם אֵלּוּ מִצְוֹת מִבְּאֹרוֹת (כמדבר ה פסוק ב). וְטַעַם כִּפּוּי הַצּוֹאָה[יד], שֶׁאֵין הַצּוֹאָה כְּטֻמְאָה שֶׁתִּטַּמֵּא אֶת מְקוֹמָהּ וְשֶׁתִּהְיֶה בּוֹעֶטֶת וְעוֹלָה, אֲבָל אָסוּר לְרָאוֹתָהּ בְּעֵת הַתְּפִלָּה וּבְחִיּוֹת הַלֵּב דָּבוּק בַּשֵּׁם הַנִּכְבָּד יִתְבָּרַךְ, מִפְּנֵי שֶׁהַדְּבָרִים הַנִּמְאָסִים יוֹלִידוּ גְּנַאי בַּנֶּפֶשׁ וְיִשְׁתַּבֵּשׁ כַּוָּנַת הַלֵּב הַטָּהוֹר, וְכַאֲשֶׁר נָעֲלְמָה מֵעַיִן רוֹאֶה אֵין רַע.

מעשה חש"ב

ז ע"ד הפשט מבאר רבינו שכוונת הכתוב שיש להזהר מ'כל' העבירות שבתורה. וזה אפ"ל גם לפירוש רש"י.

ח הספרי מפרש 'ונשמרת מכל דבר רע', היינו מעבירות החמורות שבשבילם גלו הכנענים, ומסלק את השכינה, והם גילוי עריות שפיכות דמים וקללת השם. ולפי"ז שפיר מבואר מאיזה עבירות כוונת הכתוב שיש להשמר. והטעם שהזהירה הכתוב כאן ביותר, כתב הרמב"ן משום דבשעת מלחמה מקילים בזה ביותר. לכן יש להזהר בזה ביותר שלא תסתלק השכינה מישראל.

ט רבינו מוסיף עוד טעם על פי הספרי למה הזהירה הכתוב ביותר בשעת יציאת מלחמה, דכיון שבשביל עבירות אלו הכנענים גלו, א"כ אם ח"ו בני ישראל יכשלו בזה, לא ינצחו במלחמה.

י ולכאורה בשביל חטא של 'לשון הרע' לא גלו הכנענים, ולא מסתלק השכינה בשביל זה. א"כ למה הוסיפו בספרי גם לשון הרע.

יא פירוש, מכיון שהאחדות הוא נצרך ביותר בשעת מלחמה, כיון שאם יהיו מחלוקת יכו ביניהם מכה רבה יותר מן האויבים.

יב רבינו מפרש ע"ד הפשט, כוונת הכתוב (שם פסוק יא) 'ויצא אל מחוץ למחנה', הנכתב אצל מי שהיה טמא מקרה לילה, שצריך לצאת מכל ג' מחנות. וכן כוונת הפסוק (פסוק יג) 'ויצאת שמה חוץ' הנכתב כשצריך להפנות נקביו, היינו שצריך לצאת מכל השלש מחנות. אע"פ שמעיקר הדין בעל קרי מותר להיות במחנה ישראל, מ"מ מכיון שהשם יתברך מתהלך עמנו להושיענו והמחנה קדוש, לכן הוצרך לצאת גם ממחנה ישראל.

יג כוונת רבינו, וכן הטעם 'בכיסוי' הצואה, שהרי לכאורה צ"ב למה צריך עוד לכסותה, הרי הוא כבר נמצא מחוץ לג' מחנות, ע"ז כתב רבינו טעם 'כיסוי הצואה', 'כי המחנה כולו כמקדש ה'". ואפ"ל כוונתו דאם לא יכסה את נקביו יתכן שיתלכלך בצואה, ויכנס כשהוא מלוכלך בצואה בתוך הג' מחנות, וזה כבר אסורה, כיון שהשכינה שורה שם.

יד אבל לפי חז"ל הטמא במקרה לילה, יוצא רק ממחנה שכינה ולויה, ולומדים דבר זה, מדכתיב ב' פעמים מחוץ למחנה, היינו מחוץ לב' מחנות, אבל ממחנה ישראל אינו צריך לצאת. והטעם, משום שרק במקום שנמצא הארון שם אסור להיות. ולפי"ז כיסוי הצואה לפי חז"ל נמי רק ממחנה שכינה ולויה, אבל במחנה ישראל, מותר לפנות שם, וכן אינו צריך לכסותה.

טו פירוש, לפי חז"ל שכיסוי צואה הוא במחנה ישראל, ע"ז הוקשה למה סגי ע"י כיסוי הצואה, ולא צריך להוציאה לגמרי, ע"ז מפרש שאין הצואה כטומאה שתהיה בוקעת ועולה, ולכן סגי בכיסוי לבד.

עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ (ג)

(דברים יד, כב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפר' ראה התחלנו לבאר מה שמצינו בפרשה (דברים יד, כב) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ, וב'פסיקתא רבתי' (פיסקא כ"ה) מובא: "עשר תעשר את כל, מהו את 'כל' אפילו ממונך, אמר רבי שמעון בן לקיש בשם רבי יהודה בן חנינא נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש נכסיו, מה טעם כדי תרומות ומעשרות". ופירושו: ששיעור פירוש תרומות ומעשרות כולם יחד עולים חומש תבואתו, כיצד עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני, ועוד תרומה גדולה, ואע"ג שאינו חומש דווקא אלא קצת פחות מזה מדאורייתא, עיין שם, ומבואר ד'חייב' אדם להפריש חומש ולא רק דשרי להפריש.

והנה ב'יפה מראה' על הירושלמי (שם) ג"כ ביאר בארוכה שיטת הירושלמי [היינו מה דאמרו בירושלמי פ"ק דפאה באושא נמנו שיהא אדם מפריש חומש מנכסיו למצות, וריהטא דלישנא משמע שצריך להפריש], וז"ל: "דמה דקאמר בגמ' דאין מזבזבז יותר מחומש אין זה היכא דקיימי עניים נצרכים ודאי, **דמדאורייתא חייב לתת די מחסורו וכן לענין פדיון שבוים,** אלא הכא בבא לחלק סתם לעניים, ומיהו דווקא בבריא הוא דהתקינו שלא לבזבז יותר מחומש, אבל שכיב מרע מצי מחלק כל נכסיו כמו שלמדו הפוסקים מעובדא דמר עוקבא דפרק מציאת האשה כתובות (סז.)" עי"ש. ומה דכ' דשכיב מרע יכול לחלק כל נכסיו יש להאריך בזה ועוד חזון למועד.

וביסוד הנ"ל דבדאיכא עניים לפנינו מותר לפזר כל ממונו נחלקו מרן הרה"ק הדברי חיים ז"ל עם בנו מרן הרה"ק הדברי יחזקאל ז"ל, וכמבואר ב'דברי יחזקאל החדש' (דף שצ"א): רביה"ק הקפיד לא לחלק צדקה יותר מחומש מנכסיו, כפי שאמרו חז"ל כתובות דף נ' א"ר אילעא באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות, וכן צוה לו רבו הקדוש רבי אשר ישעי' מרופשיץ ז"ל לנהוג ככה, אבל אביו מרן הק' מצאנז הסביר שהעולם טועים בפירוש תקנת אושא הנ"ל כי כוונת התקנה היא שאינו מחויב לחזור אחרי עניים או כשהוא מחלק צדקה לתת יותר מחומש, אבל אם בא עני שאין לו מה לאכול וללבוש או חולה בודאי שמחויב לתת יותר לפי הצורך.

ובאמת האור החיים הק' בספרו 'ראשון לציון' (יו"ד סימן רמ"ז סעי' א') דן בזה, וז"ל: "שיעור מצוה זו יש בה כמה פרטים, הא' דאפילו מבלי תובעים אותו מצוה על האדם להפריש מממונו צדקה ולחפש על העני לתת לו וההפרשה היא אחת מעשרה, וראיה לזה ממה דאיתא בספרי עשר תעשר וכו', הרי דדמיא למעשר, ומזה אתה למד דהויא כמעשר דהגם דאין לו תובע לא יפטר מלעשר, אלא יעשר ויניח עד שימצא לוי לתתו לו ויש בזה מצות עשה, **אבל אין בה לאו אלא**

דוקא אם בא העני ושאל, אי נמי שיודע שיש עני נצרך והוא מעלים עין, ולזה תמצא שכתב הרמב"ם פרק ז' מהלכות מתנות עניים (הלכה ב) **וז"ל: וכל הרואה עני מבקש ומעלים עין ממנו עובר בלאו ע"כ, הרי דלא עבר בלאו אלא דוקא בכהאי גונא,** הב' שאחר שעישר נכסיו ונתן המעשר אם יש עניים מדחוקים ביותר צותה התורה פתח תפתח נתן תתן ואמרו חז"ל: אפילו מאה פעמים, וזה שיעור אחד ממדת רחמים שצריך שתהיה באדם, שאמרה התורה ונתן לך רחמים שירחם על העני מממונו, הגם שכבר הפריש ממנו מעשרו, וזהו מה שפירש מרן סעיף ג' כל המרחם וכו', ויש בזה מצות עשה, אלא דיש להסתפק כיון שנתן שיעור המעשר ורואה העניים דחוקים ביותר ומעלים עין אם עובר בלבו בלאו, דהא מיהא מאמץ לבו, אי נמי כיון שנתן שיעור אין בו משום לא תאמץ, **ולענ"ד כי על כל פנים עובר על לאו דולא ירע כו' הכתובה אחר נתן תתן לו דמשמע יותר מהשיעור אפילו מאה פעמים" וכו',** עי"ש. ומבואר דאם יש עניים לפניו אין שיעור בכלל וצריך ליתן עד אין שיעור, ונוטה לומר דאף עובר אל"ת אם אינו נותן לו, אף באופן שכבר נתן כשיעור מעשר.

אולם בדברי הראשונים כמלאכים (הרמב"ן בהשגות לספר המצוות ל"ת י"ז, סמ"ג עשין קס"ב, יראים מצוה ר"ב, ארחות חיים דין צדקה אות ה' ועוד) מצינו שפירשו הלאו כשנותן **כשיעור הראוי אלא שנותנו בסבר פנים רעות,** וכך מבואר בש"ך סימן רמ"ט ס"ק ט', ואכ"מ להאריך בזה.

וב'דברי יחזקאל' על התורה (פרשת לך על הפסוק ויתן לו מעשר מכל) מחדש להלכה וז"ל: "יש לדקדק ממה נתן לו אברהם מעשר הלא לא לקח כלום ממלך סדום, כדכתיב אח"ז ויאמר אברם אל מלך סדום הרמותי ידי וגו' אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך וגו', וכן יל"ד דכאן כתיב ויתן לו מעשר מכל, משמע דנתן **רק מעשר,** ובפ' ויצא גבי יעקב כתיב כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך, ודרשו חז"ל כתובות (נ.) **שנתן חומש שהיא שני פעמים מעשר.** וי"ל הענין כך הוא, דהנה כאשר אמר לו מלך סדום תן לי הנפש והרכוש קח לך לא רצה אברהם ליקח ממנו כלום משום דאברהם היה שונא מתנות, וטען מלך סדום ואמר לאברהם הלא אתה הצלת זאת מזוטו של ים והרי הוא שלך וכבר זכו העניים במעות המעשר, ונהי דאתה יכול למחול חלק שלך אבל אין אתה יכול למחול חלק העניים וקח לך ממנו עכ"פ המעשר שיהיה לך ליתן להעניים, השיב לו אברהם כי לא יקח ממנו אפילו כדי שיעור מעות מעשר, כי כתיב עשר תעשר ואמחז"ל שבת (דף קי"ט) עשר בשביל שתתעשר נמצא דהמעשר גורם להתעשר ולא תאמר אני העשרתי את אברם, ושאל אותו מלך סדום מה תעשה בממון עניים והשיב לו שיתן להם המעשר מכיסו, נמצא דלא עשה אברהם עסק טוב עם מלך סדום לכן נתן רק פעם א' מעשר, אבל יעקב היה ישן על מטתו והמלאכים לקחו הכבשים מעדר לבן לעדרו כמ"ש רש"י ז"ל בפ' ויצא על פסוק ואשא עיני וארא בחלום וגו' יעוי"ש, ובא לו הריוח בנקל, לכן נתן שני פעמים מעשר, **היוצא לנו מזה דאם בא לאדם ריוח בנקל אפשר דצריך ליתן ב"פ מעשר דהוא חומש",** עכל"ק.

וב'דברי יחזקאל החדש' (שם) מובא: "רבינו (הדברי יחזקאל) נסע פעם להרה"ק רבי משה מראזבאדוב זצ"ל לדבר אתו מדוע אינו נותן חומש מכספו לצדקה, כמבואר בס' דברי יחזקאל פרשת לך כשבא לאדם הכסף בנקל בלי טרחה יתרה צריכים להפריש חומש ככתוב עשר אעשרנו לך, הצטדק האדמו"ר מראזבאדוב כיון שיש לי בנים ובני בנים עוסקים בתורה ועבודה ואין להם פרנסה לכן תומך בהן מהחומש", עי"ש.

ועוד חידוש גדול מבואר ב'דברי יחזקאל' בשם הרה"ק מבאבוב ז"ל וזתו"ד: כשהוכיח רביה"ק (מרן הדברי יחזקאל) את ב"א הרה"ק ר"ש מבאבוב ז"ל מדוע הוא מפזר לצדקה יותר מכפי שקבעו חז"ל, השיב מרן מבאבוב מה טעם אמרו חז"ל לא לבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות, הא בלאו הכי אני נצרך לבריות, עי"ש.

המשך המאמר בשבוע הבא בעז"ה

בס"ד

מודעה משמחת

MkadmasDrus@gmail.com

הננו בזה לבשר צדק בקהל רב
אשר בימים אלו זכינו לברך על המוגמר
ובעזהשי"ת יופיע בקרוב לאור עולם

ספר

אמירה נעימה

לקט דרשות ושיחות שנאמרו ע"י

הגה"צ אבד"ק ור"מ שליט"א

משך שנת תשפ"ג העל"ט

תוכו רצוף אהבה חמדה גנוזה של יותר ממאה דרשות נפלאות ויקירות
דברים ערבים ומתוקים מלא וגדוש בהדרכות ישרות לכל עת מצוא
לשמחת לבם של אלפי שוחרי תורה וחסידות ערבים וצמאים לדבר ה'

שם ימצא הדורש
והמבקש אוצר
בלום בעניני:

- דרוש
- אגדה
- הלכה
- יסודי הדת
- השקפה
- חסידות
- מוסר
- חיזוק
- התעוררות
- התבוננות
- הדרכה
- סיפורי צדיקים
- תורה
- עבודה
- גמילת חסדים
- שבת
- מועדי השנה
- ועוד

לשאלת הרבים שמחים אנו להודיע
לכלל אנשי שלומינו די בכל אתר
ואתר דבמשך ימי חודש אלול
הבעל"ט יתאפשר לכל דורש ומבקש
ליקח חבל ולהשתתף עם זכות

מעות קדימה

הזכות ניתן לקנות

בעד הסכום של $20

וגם האפשריות ניתן לנצח שם עולם
לע"נ או לאיזה זכות

בהוספת $5

להיות נמנה בין מזכי הרבים
וכן גבאי בתי מדרשים ישיבות וכוללים הרוצים
לזכות את הרבים לקבץ את המעות קדימה

נא לצלצל
845.237.2336

לקנות 'זכות דרשה אחת' או ליטול חלק
בראש בהוצאת הדפוס נא לפנות לחברי הועד

845.499.5120
drusheshurav@gmail.com

מס' ברכות - דף נ"ב

לב"ה אין להשתמש לא בתלמיד חכם ולא בעם הארץ

בגמ' (ברכות נב.) **אסור להשתמש בשמש עם הארץ** וכו'. הגאון רבי **יעקב מאיר הורוויץ** זצ"ל (בנו של הגאון בעל **ההפלאה** זצ"ל) פי' דהלל לשיטתו במשנה (אבות א, יג-יד) **ודאשתמש בתגא חלף**, הוא היה אומר **אם אין אני לי מי לי**, דהנה כאן בגמ' ס"ל להלל דאסור להשתמש בעם הארץ, וכיון דאמר בתחילה 'ודאשתמש בתגא חלף' דהיינו שאסור להשתמש במי ששונה הלכות, לכן 'הוא היה אומר' אם אין אני לי מי לי - **דאי אפשר להשתמש לא בתלמיד חכם ולא בעם הארץ**, ודפח"ח.

דף נ"ג

גודל מעלת העונה אמן, שמודה על טובת חבירו וישועת הכלל

'**גדול העונה אמן יותר מן המברך**' כו', פי' בספה"ק **תפארת שלמה** (מועדים, שער התפילה) וז"ל: לפרש דברי הש"ס 'גדול העונה אמן יותר מן המברך' מה טעם לזה. הנה כתיב '**הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו**' (דברי הימים א טז, לד). הנה עיקר ההודאה והשבח הוא בשביל כללות ישראל. כי אם האדם נותן הודאה על עצמו. חוץ דהוא גריעות בנפש שאינו שמח בישועת בנ"י אך הוא ג"כ גרעון בהודאה עצמה. למשל בשנה זו שהקב"ה נתן מטר על הארץ והארץ נתנה יבולה. אם האדם יתן הודאה על עצמו לבד אין ההודאה גדולה כל כך אך אם האדם נותן הודאה על כל העולם שריחם על נפשות האומללים והרעבים אזי נותן האדם הודאה עצומה וכו', וז"פ הכ' **הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו. לא תהללו בשביל עצמיכם רק כל אחד יהלל לד' עבור כל העולם שנעשה עמהם חסד.** וז"פ הכ' (קהלת ג, יא) גם את העולם נתן בלבם. כדי להודות ולהלל להקב"ה על כל הטובות ולהתפלל עליהם. וז"פ הכ' (ישעיהו לה, י) '**ופדויי ד' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם**' שהשמחה לא תהי' על כל אחד לעצמו רק כ"א יהי' שמח בשמחת חבירו ובשמחת כל העולם. ובזה תגדל השמחה על כל העולם ועל הצדיקים עד מאד. ובזה יהי' (שם) **ששון ושמחה ישיגו**.

אך לזה צריך להיות לו טהרת הנשמה והנפש לקיים (ויקרא יט, יח) **ואהבת לרעך כמוך**. וז"פ בידיד נפש כו' '**בהראות לה נועם זיווך אז תתחזק ותתרפא והיתה לה שמחת עולם. עיקר הרפואה הוא לאדם אם יש לו שמחת עולם מכלל ישראל לראות בישועתם וגדולתם.**

ובזה יבואר (ברכות נג, ב) '**גדול העונה אמן יותר מן המברך**' כו' מה טעם לזה. אך הפי' בזה דמצינו תפלות בלשון יחיד דהיינו ברכת השחר שלא עשני עכו"ם וכן כל הברכות כולם הולכים כל אחד ואחד לעצמו. פוקח עורים מלביש ערומים כמבואר במס' ברכות (ס, ב) **א"כ אם אדם עונה אמן על ברכת חבירו ונותן הודאה לשמים על שחבירו נברא יהודי ורואה בעינים ויש לו מלבושים ושאר ענינים אזי גדול העונה אמן יותר מן המברך. כי זה מברך על עצמו וזה מברך על חבירו.** עכל"ק.

איזה ברכה בירכו על המן (המשך)

בגליון הקודם **הבאנו כמה שיטות בענין איזה ברכה בירכו בני ישראל על המן במדבר.** בספה"ק **בני יששכר** (מאמר ג' במאמרי שבתות) **הביא מהרמ"ע מפאנו** (במאמרי שבתות בסופו) שלעתיד יברכו ברכה על המן **המוציא לחם מן השמים.**

וממשיך הבני יששכר, **שהי' בין החברים שסברו דלא ברכו ברכה על המן כל עיקר,** כיון שהוא לחם אבירים שהיה נבלע באיברים (כדאמרי' ביומא עה:) שלא היה בו בירור, כי כל עיקר הברכה לברר הניצוצין ולהפרידם מן הפסולת, ובהמן לא היה פסולת, **ונהניתי מאוד כי לדעתי הדברים קרובים אל האמת.**

אכן מוסיף בבני יששכר, כי הגם **שלא היו מברכין בימות החול במדבר,** אבל בשבת להיות דהאכילה בו כעין אכילת קדשים, היו מברכין ברכת המצוה **אשר קדשנו במצוותיו וצונו לאכול סעודת שבת** וכו', **זהו מה שנראה לדעתי לפרש כעת, והשי"ת יודע את האמת,** עכתודה"ק.

שיטת רבינו בחיי והזוה"ק

הרבינו בחיי (בשלח טז. יב) כתב **דברכו על המן לפניו ולאחריו,** עיי"ש.

ובזוהר הקדוש (בפרשתן) עה"פ **ויבואו אילימה** וכו' שכתב שם וז"ל: כל אינון בני הימנותא נפקי ולקטי ומברכאן שמא קדישא עליה וכו', בכל טעמא דאיהו בעי הכי טעים ליה **ומברך למלכא קדישא עילאה** וכו'.

שיטת הידי משה

בספר **ידי משה** על המדרש רבה (פר' נשא פ"ז) על הפסוק **נפשינו יבשה ואין כל** וגו' שמעתי בשם ירושלמי אחד, דהכי פירושו לפי דאיתא והנפש אשר לא תעונה וכו', והקשה בזוהר הק' **הלא בכל מקום דכתיב נפש קאי על הנשמה ומאי עינוי שייך בנשמה.**

ומתרץ לפי שעיקר חיותו של הנשמה הוא הברכה, זה חלקה מן דבר המאכל, **וא"כ במן אף שנשתנה לכל הטעמים, מ"מ לא היו יכולים לעשות שום ברכה רק מה שהיו רואים בעיניהם**, וזה שאמרו נפשינו יבשה, וז"ש המדרש, הרי נפשות יבשים פי' שהנשמה יבישה מכח הברכות, (והוא כד' הבני יששכר שלא עשו שום ברכה).

שיטת הבן איש חי

בשו"ת **תורה לשמה** (או"ח סי' ס"ג) מביא הסברא שמובא בבני יששכר דישראל לא ברכו על המן שהי' יורד מן השמים משום שאין בו בירור, ומעיר עליו דאמת הוא שעל ידי הברכה יהיה בירור, מ"מ **גם אם לא היו נצרכים לבירור נמי צריך לברך בעבור הודאה ושבח**, ועי"ז משתלשל השפע בכל העולמות, והרי להדיא איתא בגמ' ברכות (מח.) א"ר נחמן **משה תיקן להן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן** ע"ש. ונמצא **שהיו מברכים ברכת המזון על המן כמו שאר לחם, וממילא שמעינן שגם ברכה ראשונה היו מברכים דמאי שנא.** ומה ששאלתם כיצד היתה הברכה שלו, הנה נמצא כתוב להרמ"ע ז"ל שלעתיד בסעודת לויתן יוציאו את צנצנת המן, ויאכלו ויברכו **המוציא לחם מן השמים** ע"ש, ונראה **דישראל היו מברכין על המן הממטיר לחם מן השמים** כמו לישנא דקרא דכתיב הנני ממטיר לחם מן השמים, וברוך היודע.

ביאור הדברי חנוך

ובס' דברי חנוך (הגלוה לס' גן רוה עה"ת, במאמר ברכו במן בפר' בשלח) מבאר טעמו של הסוברים דלא ברכו כלל, דהנה בתורה כתיב **וטעמו כצפיחית בדבש** ופירושו כבצק שמטגנין בדבש, א"כ **היו צריכין לברך עליו בורא מיני מזונות**, אך יש לומר דהנה אנן קיי"ל דכל מין אוכל קובע ברכה לעצמו, ויש כמה מינים שאין יוצאין עליהם בברכה של חבירו, כגון אם בירך על פרי האדמה בורא פרי העץ לא יצא וכדומה.

וידועין ד' הרשב"א (בתשו' ח"א סי' יח) **הטעם דאין מברכין על הצדקה** כמו על שאר ברכות המצוה, וכן על כיבוד אב ואם, וכן על קידושין, **דדילמא לא ירצה העני לקבל** או האב, וכדאמרי' בכתובות (מ.) אי אמרה לא בעינא ליכא מצוה ע"ש, וע"כ **כיון שיש חשש שיהיה אחר כך ברכה לבטלה אין מברכין כלל.**

דף נ"ד

בעת הצער עצמו נכון שירגיש מרירותו, אך תיכף יתחזק בדעתו לברך עליו

חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. בעת שהגיע אל **הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנסטייפל זללה"ה** הידיעה על השריפה הגדולה בעיר הארנסטייפל שכילתה את ביתו ואת ביהמ"ד שלו, ואוצר גדול של ספרים יקרים וכתבי יד, ובתוכם גם כת"י חיבור עמ"ס כתובות מהרה"ק מבארדיטשוב זצוק"ל, וכת"י חיבור שהוא בעצמו חיבר על כללי השמות בגיטין, לא היה אז הרה"ק בעירו, ויהי לשמע אזנו דאבה נפשו מאד, והיה שרוי בצער גדול על הכתבי יד הקדושים שעלו בלהב האש, אבל תיכף אחר זה פג צערו של הרה"ק, ושאל מאת החסידים: **הלא אמרו חז"ל** (ברכות נד.) **חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ולמה אין אתם מבקשים ממני שאתן לכם "תיקון" לאחל לחיים כנהוג בעידן חדוותא, הלא אם היו באים כעת גם בשורה שהרוחתי ריוח גדול, הלא היו החסידים שמחים מאוד והיו מבקשים ממני תיקון, ואם כן למה אין אתם מבקשים עכשיו. החסידים, בשמעם זאת, אכן בקשו אז שיתן להם הרבי "תיקון" לאיחול לחיים, והרה"ק נתן להם.**

ואיש אחד שהיה שם שאל מאת הרה"ק: זה אמת שהרה"ק קיים כעת את החיוב לברך על הרעה, אבל אם היה מגיע בשורה שהרבי הרויח ריוח גדול, האם היה גם כן שרוי בצער כמו שהיה עכשיו בתחלה. אז השיב לו הרה"ק: **זה שכתוב שחייב לברך על הרעה וכו' אין הכוונה שיבלע את הצרה ח"ו**, דהלא הדין הוא 'בלע מרור לא יצא' (פסחים קטו:) מפני שצריך לטעום המרירות, וכן אם מגיע לאדם איזה צער רח"ל אז מן השמים רוצים שיתבונן ויעורר נפשו עי"ז, אך אחר שהרגיש בהמרירות יתיישב בדעתו ויתבונן ויראה כי **מאתו לא תצא הרעות ואז יקבל באהבה ובשמחה כשם שמברך על הטובה.** (הובא בספר 'מאורי אור', ע' רל"ב),

[ולביאור ענין 'בלע מרור לא יצא' יצויין למה שהביא בקונטרס **עדן מקדם**, (מאמרי הגאון החסיד ר' מרדכי דוד קאהן ז"ל) דכמה פעמים בסיום דברות קדשו של **רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע** בעת רעוא דרעוין, שאז היה מילין לצד עילאה ימלל לעורר זכות ורחמים על ישראל, בשפע ברכות וישועות כדרכו בקודש, אמר בזה הלשון: **"דער אויבערשטער זאל העלפן, מ'זאל נכנע ווערן, איידער מ'וועט נכנע מפגעי הזמן ח"ו**", עכל"ק. [עדן מקדם (ח"ב פב) וציינו שם דהגרמ"ד ז"ל היה משתמש בלשון זה לזרוק מרה בתלמידים לעת הצורך בהוסיפו **"דו הערסט, יעדער וועט אמאל נכנע מ'זאל נכנע ווערן איידער מ'וועט נכנע פון די פגעי הזמן"**]. והנה במאמר הגמ' לעיל (ה' ע"א) 'כל שהקב"ה חפץ בו, מדכאו ביסורים'. שפי' בספר **בן יהוידע** להגה"ק בעל **בן איש חי** ז"ל, דהיינו **שהקב"ה מקנה לו עי"ז מדת ענוה ושפלות, ולזה אמר** 'מדכאו' **מלשון דכא ושפל רוח. שעי"ז יזכה ויקויים בו** 'אשכון את דכא', והשתא יבואר דהגם 'בלע **מרור לא יצא**' שלפעמים רק עי"ז יבא לשפלות ברך, אמנם **חייב לברך עליהם כשם שמברך על הטובה**, כיון דהא גופא ג"כ לתכלית טובה גמורה מבעל הרחמים לקרב האדם אל בוראו ית"ש].

מאתו לא תצא הרעות

עוד פי' ידוע על 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה'. והזכירו **רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה** בנסעו על קברי אבותיו הק', על אם הדרך טרם בואו לציון קדשו של **הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע**, סיפר העובדא אשר פעם אחת נתקשו **הרה"ק הרבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע ואחיו הרה"ק רבי פנחס בעל ה'הפלאה' זי"ע**

בפירוש מאמר רבותינו (ברכות נד.) **"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", דאיך יתכן לברך ולהודות על דבר רע כמו שמשבחים ומודים על דבר טוב,** ושטחו קושייתם לפני רבם המגיד, אמר להם המגיד שילכו לבית המדרש וישאלו את הרבי ר' זושא ז"ע כוונת מאמרם. המה שמעו כן תמהו איך יוכל תלמיד זה להושיעם, אך חזקה עליהם פקודת הרבי והלכו לשאלו, ויהי **כשמוע הר"ר זושא את שאלתם נזדעזע ואמר להם "לא יתכן שהרבי שלח אתכם אלי, שהרי להסביר ולבאר דבר זה צריך לאיש שכבר טעם צרות ורעות בימי חייו, ואילו אני לא ידעתי רעה מה היא ואיך אוכל להסביר ולבאר המשנה".**

הללוהו בגבורותיו, הללוהו כרוב גדלו

עוד פי' על "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". הביא בספר 'אמירה יפה' מה ששמע מפי תלמיד אחד להגה"ק **ר' יעקב שלום קליין זצ"ל הי"ד אבד"ק האלמין**, ששמע ממנו אחר עת צרה ר"ל, בשם מחותנו הגאון ציס"ע רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל אבד"ק ביסטריץ וראש לשכת הרבנים היראים בטראנסליוואניע, שאמר פי' במאמר נעים זמירות ישראל (תהלים ק"נ ב) **"הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גדלו"** [והובא בספרים בשם **הרה"ק רבי שלום מקמינקא** זללה"ה], עפ"י המשנה דחייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, **דצריך להלל ולשבח את השי"ת כשה"ו שולח עליו דינים וגבורות כמו שמהללים ומשבחים אותו כשמשפיע עליו טובה וחסדים ברוב גודלו**, דמידת הנדול"ה זו מדת החסד כנודע.

אף בטעם תמכ"א, ת'מיד מ'ספרים כ'בוד א'ל

חייב אדם לברך וכו', הנה כתב בשו"ת חתם סופר או"ח סי' קל"ב להמליץ על מיני המרור השונים דכמו שיש רמז ב'**חסה**' **"דחס רחמנא עלן"**, יש רמז אף ב'**תמכא**' הנמנה במשנה (פסחים ל"ט ע"א) דהוא ראשי תיבות **"תמיד מספרים כבוד א-ל"**, ועוד הוסיף וכתב שם: ומורי ורבי רבי נתן אדלער ז"ל טרח לדעת איזהו ירק הנקרא כרפס, ונפיק מפומא דגברא רבה המהרי"ל דהוא ירק הנקרא ברוב לשונות אפי"א, וסימן אפי"א ראשי תיבות **"א-ל פועל ישועות אתה"**, עי"ש.

ולהנ"ל נראה דטובא גניז ביה בדברי החת"ס ז"ל ולא נתכוין לדרוש ר"ת בלבד, אלא דכיון דהלכתא 'בלע מרור לא יצא', קמ"ל דזה באמת תכלית אכילת המרור, דהיינו ללמדינו אשר אף בימים אשר החשך יכסה ארץ, אף שאין אנו רואים את חסדיו באתגליא נדע כי 'חס רחמנא עלן', ו'תמיד נספר כבוד א-ל', וכן 'אפי"א' מה שנראה כמו אף כמו חרון ישערנו ח"ו, אשר לזה רומז הכרפ"ס ס' פר"ך, אך כיון דבאמת הקב"ה חישב את הקץ לעשות, כמו"כ נאמין שהוא לעולם בכל עת ובכל שעה 'א-ל **פועל ישועות**', פועל בלשון הוה, ממכה עצמה מתקן רטיה, ולכן חייב לברך כו', כי כאז כן עתה כימי צאתינו מארץ מצרים יראנו נפלאות, וכל רעות יהפכו לטוב לעינינו בב"א.

בזכות השמחה והאמונה שהכל לטובה, כל רעות יתהפכו לטוב

לסיומא דמילתא נכון להזכיר מה שכתב **הרב הקדוש מבארדיטשוב זי"ע** (קדו"ל, קדושה ד', פורים) וז"ק שם: באם יבוא לאדם איזה רעה יחשוב לו שהכל הוא לטובה, שצריך האדם לחשוב **שכל המאורעות בא מן הבורא ברוך הוא, ואם כן בודאי הוא טובה, כי הוא המלך הטוב, ובודאי לא יבא שום רעה ממנו** כו', אחר שאדם יעמיק במחשבתו שכל רעות יהפכו לטובות כו', מזכך בזה המחשבה שלא יבוא עליו שום רעה. **וכל** והנה לפי מה שאמרו חז"ל שהמן היה נשתנה לכל הטעמים שהיה רוצה, א"כ למשל **אם בשעה שהיה רוצה לאכול המן היה מברך בורא מיני מזונות ואחר כך ימלך ויתחרט ויהי' בדעתו לטעום טעם בשר וכדומה, א"כ בכהאי גוונא היה ברכתו הראשונה לבטלה**, לכן אפשר לומר דמשום הכי לא היו מברכין עליו כלל.

אמנם זה אינו לפי מה שמבואר בתשו' **חתם סופר** (או"ח סי' נד) וכן **בשדי חמד** (במערכת ברכות) דרק בדבר התלוי בדעת אחרים מצינו שיפטר בברכה, דאולי לא יאבה העני לקבל הצדקה ממנו, וכן על הדינים שמא לא יקבלו הבעלי דינין, ובזה חשו חכמים שתהיה ברכתו לבטלה, **אבל באדם המברך בעצמו מסתמא אין לנו לחוש שמא ימלך ויתחרט ויעשה איסור של ברכה לבטלה.**

ואף אם באמת ימלך לא מפני זה חשיבא ברכתו לבטלה, שמפני זה ימנעוהו מלברך וכו', עיי"ש. **א"כ לפי זה כאן גבי מן לא שייך לומר דלא ברכו מחמת חשש ברכה לבטלה**, דהרי כאן הדבר תלוי בדעת עצמו. (ועיי"ש שמאריך לדון בענין ברכת המוציא אם הוא מדאורייתא ובענין ברכה לבטלה).

קושיית הדברי חנוך על שיטת שוללי הברכה

ובס' הנ"ל **הקשה על הסוברים דלא היו מברכין כלל**, דבברכות (ל"ה) איתא בגמ' **דברכה לפניה ילפינן מקל וחומר מברכה לאחריה**, דכשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן ע"ש.

והרי מבואר בגמ' **דמשה רבינו תיקן ברכת הזן על המן לברך אחריה, א"כ מדוע לא ברכו לפניה מקל וחומר.**

ועוד קשה דאיתא (שם) **כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה** דהא דכתיב לה' הארץ ומלואה היינו קודם ברכה והא דכתיב והארץ נתן לבני אדם היינו לאחר ברכה ע"ש, **הרי מן התימה הוא לומר שלא ברכו על המן דהא המן היה מן השמים, והשמים לעולם לא ניתנה לבני אדם.**

ואולי יש להצדיק דבריהם עפי"מ התוס' בברכות (שם) **דלאו ק"ו גמור הוא**, וכדביאר המהרש"א דאיכא למימר **אדרבה היכא שכבר נהנה יש לו לברך אבל לפניו שעדיין לא נהנה לא יברך.**

והקושיא השניה יש לתרץ דיש לומר **דשאני גבי מן דכתיב בהדיא הנני ממטיר "לכם" לחם מן**

השמים, ועוד כתיב הוא הלחם אשר נתן ה' "לכם" לאכלה, א"כ אפ"ל **דבכהאי גוונא אף אם לא היו מברכין מ"מ לא שייך לומר דמעל ונהנה מקדשי שמים או גוזל להקב"ה, דהא ברצונו הטוב נתן להם המן ואמר לכם שלכם תהא**, (וכן כתב בספר הזכות בעל החידושי הרי"ם זצ"ל עה"פ הנני ממטיר לכם לחם מן השמים).

שיטת הדברי חנוך והחמדת ישראל

ובתוך דבריו מסיק דהא **אנן קיי"ל אם אמר שהכל יצא**, ואפי' על היין ואפי' על הפת, א"כ **לפי זה היו יכולים לברך על המן ברכת שהכל** דקיי"ל שאם יש ספק בברכה אומר שהכל.

ובחמדת ישראל (ח"ב סי' י"ד אות ב') חידש שהיו מברכין על המן לפניו ברכת **בורא פרי האדמה**.

הרי לן כל השיטות הברכות שבירכו על המן: המוציא – מזונות – אדמה – שהכל – המוציא (הממטיר) לחם מן השמים – או שלא בירכו כלל – רק בשבת בירכו "על אכילת סעודת שבת".

הדברים אשר ברגע נראין לדבר רע - כשישמה בה ויאמר גם זו לטובה - יתהפך לטוב, ולא יפחד משום דבר, כמו שנאמר (תהלים קיב,ז) **משמועה רעה לא יירא, וזה הוא בזכות המחשבה והאמירה שהכל לטובה.**

דף נ"ה

מעשה שהיה בנפל פסוק בפיו

השכים ונפל פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה. כתב בזה **הרה"ק ממונקאטש** זצ"ל (שער יששכר ח"א, ע' קס"א) וז"ל: **ארשום לכם אחיי. מה שהי' בתחלת המלחמה בסוף שנת תרע"ד ובתחלת שנת תרע"ה, ביום ב' דר"ה כעלות השחר וכאור הבוקר השכמתי ונפל פסוק לתוך פי** וכמו מחזה. כמו שאחז"ל ברכות [פ' הרואה] (דף נ"ה ע"ב) השכים ונפל פסוק לתוך פיו ה"ז נבואה קטנה", "שם פחדו פחד לא הי' פחד כי אלקים פזר עצמות חונך" (תהלים מ"ג עי"ש בפדש"י ומפרשים). ודרשתינהו בפירקי והכריזתי והזהרתי שלא לברוח מעירנו שום א', כי השונא (שהי' או סביבות עירנו והגלילות המה חיל מלכות רוסיא הצר הצורר שר"י) **לא יבא לתוך עירנו.** ויהי' פחדו פחד (אבל לחנם) כי אלקים פיזר עצמות חונך (הצרים וחונים סביבותינו וכפי' הפשוט שם עיי"ש בתהלים) וכן הי'. כנודע. והמ"י. וידעתי ממילא כי דברי חז"ל הנ"ל ב[מס'] ברכות **וכל דבריהם אמת לאמתן גם בפשוטן לא נפל צרור ארצה מקדושת דבריהם ואותותם, "אך עכ"ז רשמתי למשמרת גם לדור הזה ובנינו אחרינו שצריכים לאמונה שלימה. והש"י יעזרנו ויגאלנו בב"א".** עכל"ק.

כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים...

בספה"ק **עבודת ישראל** (פ' תולדות) ביאר מאמרם (ברכות נה.) **בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם, ועכשיו שאין בית המקדש קיים שולחנו של אדם מכפר עליו**, ואנחנו מוסיפים ומעלים גדולת השולחן בקל וחומר, מה מזבח שלא היה אלא אדמה ועצים, המקריב עליו קרבן יחשב אשה ריח ניחוח לה', **על אחת כמה וכמה האוכל בקדושה ובטהרה ועל ידי אכילתו מתחזק לעסוק בתורה ובעבודה, אינו דין שיכפר עליו את השולחן**, עכלה"ק.

ומעלת עבודה זו אנו למדים מן הכהנים משרתי ה' שהיתה עבודתם לאכול הקדשים בקדושה ובטהרה, וכמו שהמליץ פע"א הגאון מו"ה **דוב בעריש הכהן ראפפארט** זללה"ה **האבדק"ק ראווע** (ומח"ס דבר המלך על הרמב"ם) בנסעו לקבל פני קדשו של ק"ז **מרן הדברי חיים** זי"ע, והיה בבואו בצל הקודש מצא את מרן הדברי חיים ז"ל מיסב על שולחנו, והתנצל מרן ז"ל ברוב ענוותנותו ואמר כי בוודאי חשב הגאון הנ"ל שימצא את הרב מצאנז יושב ומעיין במשנה למלך, ענה הגאון מראווע **דבזמן שבהמ"ק היה קיים ובני ישראל זכו לעלות ולראות פני ה' בבית המקדש על מכונו בהר ה' בירושלים, האם היו רואים את הכהן הגדול מובחר שבאחיו יושב בלשכת הגזית להשיב בדבר ה' זו הלכה, לא כן הוא, רק היינו רואים אותו עוסק בעבודת הקודש באכילת הקרבנות**, ונהנה מרן ז"ל מדבריו.

אמנם נראה למה נצטוו הכהנים דוקא לאכול בשר הקרבנות (ועיין בס' החינוך מצוה קב לדרכו), על פי מה שכתב **בתפארת שלמה** (פרשת בהעלותך) **כי בכל פעולה ומצוה שהצדיק עושה בעולם הזה הוא מעלה ומתקן עמו גם שאר העם הנדבקים בו, ובכל פעולה שהצדיק עושה בגשמיות מתעוררים גם כן שאר העם בקדושתו ובשמירה יתירה מכל רע**, עכדה"ק. (וע"ע בתפארת שלמה פ' יתרו).

ובדרך זה אפשר להבין דברי חכמים וחידותם מה דתנינן בהתחלת הש"ס, **מאימתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן**, ובגמרא מקשה מכדי כהנים אימתי קא אכלי תרומה משעת צאת הכוכבים, ליתני משעת צאת הכוכבים, עי"ש. וכבר האריכו בספרי קודש לבאר ולפרש מה שתלה התנא מצות קריאת שמע באכילת תרומה. ולפי המבואר י"ל דהנה ידוע מאמר ק"ז **הרה"ק הרבי ר' זושא** זי"ע בביאור המשנה מאימתי קורין את שמע בערבית, כי **מאימת"י הוא מלשון אימה ופחד**, על פי המבואר בשו"ע (או"ח סס"א ס"א) **שצריכין לקרות את שמע ולקבל עליו עול מלכות שמים באימה וביראה**, עכ"ד. ומעתה י"ל כי בכח ובהשפעת הכהנים הקדושים באכילת תרומתן בקדושה ובטהרה, זכו בני ישראל להסיר מהם כל התאות ולרומם את נפשם שיוכלו לקבל על עצמם עול מלכות שמים באימה וביראה, ועל כן שפיר תלה מצות קר"ש באכילת תרומה, שרק על ידי זה נתקדשו בני ישראל וזכו ליראת הרוממות בקבלת עומ"ש. **וזהו ביאור המשנה מאימתי קורין את שמע בערבית**, היינו מאימת הבורא יתברך צריכין לקרות את שמע, ועל זה קא מפרש איך זוכים לזה, **משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומת"ן, כלומר על ידי אכילתן בקדושה ובטהרה, שעל ידי זה בעלים מתכפרים וזוכים לקבלת עול מלכות שמים מפחד הדר גאון עוזו.** (כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

שואל כענין

דף נא.

איזה עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה

<u>תשובה:</u>

א. הדחה מבפנים
ב. שטיפה מבחוץ
ג. נותן היין לכוס חי
ד. כוס מלא
ה. עיטור [בתלמידים או בכוסות]
ו. עיטוף [ועטוף ראשו בסודר]
ז. נוטלו בשתי ידו
ח. נותנו בימין [לא יסיע בשמאל]
ט. מגביהו מן הקרקע [או מן השולחן] טפח
י. נותן עיניו בו. וי"א אף משגרו לאנשי ביתו

דף נא:

על איזה כוס אין מברכין כוס של ברכה

- ❍ על כוס ראשון
- ❍ על כוס שני
- ❍ על כוס שלישי

סדר קידוש והבדלה

- ❍ מברך על קידוש היום קודם, משום א. שהיום גורם ב. משום שהיום קודם ליין.
- ❍ מברך על היין תחילה משום א. שהיין גורם לקידוש ב. משום שהיין תדירה.

להלכה האם מותר לברך ברכת המזון בעמידה

- ❍ אם אכל בעמידה מותר לברך בעמידה
- ❍ אם אכל בהליכה מותר לברך בעמיד
- ❍ בכל אופן צריך לברך במיושב

דף נב.

איזה טומאה נזרו על הידים לפני נטילה?

- ❍ ראשון לטומאה
- ❍ שני לטומאה
- ❍ שלישי לטומאה

דף נב:

הטעם שצריך לכבד הבית לפני מים אחרונים

- ❍ לסמוך נטילה לברכה
- ❍ שלא יפסד האוכלין ע"י הנטילה
- ❍ מפני כבודו של ברכה

דף נג.

נר העשוי רק לבישול או רק לכבוד האם מברכין עליו בורא מאורי האש

- ❍ בשניהם לא מברכים
- ❍ לבישול כן לכבוד לא
- ❍ לכבוד כן לבישול לא

דף נג:

האם צריך לחזור למקום האכילה כדי לברך

- ❍ אם הלך בשוגג אין צריך לחזור, ובמזיד מחלוקת
- ❍ אם הלך במזיד צריך לחזור, ובשוגג מחלוקת
- ❍ בכל אופן אין צריך לחזור

דף נד.

על איזה אבן מבואר בגמרא שמברכים ברכה על ראיתה?

- ❍ אבן שישב עליה משה בזמן מלחמת עמלק ואבן שביקש עוג לזרוק על ישראל
- ❍ אבן שישב עליה משה במלחמת עמלק ובארה של מרים
- ❍ אבן השתיה ואבני החושן

דף נד:

בפני כמה צריך לברך ברכת הגומל?

- ❍ בפני שניים
- ❍ בפני שלשה
- ❍ בפני עשרה

דף נה.

מה מזכיר עונותיו של אדם?

- ❍ המוסר דין על חבירו לשמים
- ❍ המאריך בתפלתו ומצפה שתפלתו תתקבל
- ❍ שני התשובות נכונות

דף נה:

כמה זמן מוזכר בגמרא שיצפה אדם לחלום טוב?

- ❍ מיד
- ❍ כ"ב שנה
- ❍ ארבע מאות שנה

יענינו בקו"ל

מכתבים הערות והחלטות שנתקבלו על שולחן המערכת

בעזהשי"ת

יום א' לסדר "למען יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידיך" (כי תצא)

שלום וברכה וכל טוב סלה למע"כ ידידי החשובים העוסקים במלאכת הקודש בעריכת הגליון "קול התאחדותינו" פה קרית יואל בני ברק המעטירה

בראשית דברי הנני מצטרף **כיהוד"ה** ועוד לקרא, להביע דברי שבח ותפארה, על הגליון הנפלא אשר הוא ממש עונג שבת לאלפי קוראיה, ובכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שותים בצמא את דבריה.

והנני להעיר על מה שהבאתם לפני כמה שבועות במדור **"שעשועי תורה"**, מספר 'שפתי צדיק' (ל"ג בעומר אות ה') וזל"ק: "מה דאיתא שלא הי' להם (רשב"י ובנו) במערה רק חרובין ומים א"כ במה אמרו קידוש היום, אולי מפני **שרשב"י מתלמידי רבי עקיבא היה והוא סובר במשנה** (פ"ו דברכות מ"ח) **אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך ג' ברכות שזהו סעודתו, ע"כ שרשאין לקדש על החרובין כמו שמקדשין על הפת**, ומסתם היו בחרובין שלהם כל טעמים כמו במן, ועל מה היה ישראל מקדשים בהיותם במדבר מסתם על הכוס מן וכוונו שיהי' בו טעם יין, כי יין ממש לא היה להם, רק לצורך נסכים הביאו ממקום עין גדי כמבואר בתרגום שיר השירים וכו' עי"ש.

אכן יש שהקשו על זה, דאה"נ שהיה יכול רשב"י לקדש על החרובין מטעם הנ"ל, אבל איך לא חשש **לקידוש במקום סעודה**, שזה צריך להיות בפת דוקא. ועוד הקשו ממה שאמר רשב"י באדרא (רפ"ח ב') **"כל ימי לא בטילנא תלת סעודתי דשבתא"**, והרי סעודת שבת צריכה פת.

[ועי' שו"ת **רב פעלים** (ח"א יו"ד סי' נ"ה) שדן בזה, ועי' בס' **האשל** (מערכה ר' אות ט"ו) שאליהו הנביא הביא להם חלות ויין בכל ער"ש ויו"ט, ובהגש"פ **צמח מנחם** מובא שהמלאכים הביאו להם מצות ויין לכבוד פסח, ועוד שהאריכו בזה].

וראיתי בפירוש **"מתוק מדבש"** על תיקוני זהר (הקדמה ב.) **"רבי שמעון אזל ליה וערק למדברא דלוד, ואתגניז בחד מערתא הוא ורבי אלעזר בריה, אתרחיש ניסא נפק להון חד חרוב וחד מעיינא דמיא, אכלי מההוא חרוב ושתן מההוא מיא"**. והביא שם בשם **מדרש תלפיות** (אות ח' ענף חרוב שבמערת רשב"י) וז"ל: כתב לי החכם השלם הר' **יעקב פארא"ג** נר"ו ששמע מה"ר **יוסף ביואש** שקיבל ממוהר"ר **יהונתן גאלאנטי** זצ"ל שקיבל מהזקנים שקבלו **איש מפי איש עד רשב"י** ז"ל, שאילן החרובים שהיה לרשב"י במערה **בכל ערב שבת היה נהפך לאילן של תמרים**, וכן הוא במדרש רבה (אסתר ג, ז) על פסוק ממתים יד ה' וגו' (תהלים יז, יד) **רשב"י ור' אלעזר בנו כשהיו במערה היו אוכלים חרובים ותמרים**.

ולכאורה יש להבין מה טעם דוקא לשבת היה מתחלף לתמרים, אלא דבגמ' ברכות (דף יב.) **דאם בירך ברכהמ"ז על תמרים יצא ידי חובתו כיון דמיזן זיני**, וכ"ה בשולחן ערוך (או"ח סימן ר"ח סעי' י"ז) וכתב הפרי מגדים (סי' רע"ג אשל אברהם ס"ק י"א) דלפי"ז יש לומר דאפשר לצאת בתמרים ידי חובת קידוש במקום סעודה, ע"כ. **ומעתה יש לומר שהאילן נהפך לתמרים כדי שיוכלו לקיים סעודת שבת, וייצא בזה ידי חובת קידוש במקום סעודה בתמרים.**

ואסיים כעין הפתיחה, שחפץ ה' בידכם יצליח ברוב ברכה והצלחה, יוסף ה' עליכם אלף פעמים ככה, להרוות צמאון אנ"ש כדת וכהלכה, ויפיצו מעיינותיכם חוצה ברבי' והמשכה, עד ביאת מלכא משיחא, ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן

כ"ד ידידכם מוקירכם

יוסף יודא כהן ב"כ

תשובת המערכת:

ולחיבת הקודש נעתיק כאן לשון קדשו של מרן רבינו שליט"א, שהציע קושיא זו לפני תלמידי ישיבה"ק בקרית יואל ערב ל"ג בעומר תשפ"ב לפ"ק, בזה"ל:

עס איז א טאג פאר ל"ג בעומר, יעדער איינער ווייסט ל"ג בעומר איז די יומא דהילולא פון רבי שמעון בן יוחאי, און יעדער איינער ווייסט די מעשה וואס די גמרא ברענגט אין פרק במה מדליקין (מס' שבת לג:), רבי שמעון וועגן א פחד פונעם מלכות האט ער געמוזט אנטלויפן און ער האט זיך באהאלטן אין א מערה, ער איז געווען צוועלעף יאר אין די מערה, עס איז געשעהן א נס ס'איז ארויס געוואקסן א חרוב פון דעם האט ער גענעבט די צוועלעף יאר, וועו ער ארויס געגאנגען איז ער צוריק געגאנגען אויף נאך א יאר, יעדער ווייסט די מעשה. איז שטעלט זיך יעצט די שאלה, צוועלעף יאר איז ער געווען אין די מערה, און ער האט געהאט נאר א חרוב פון דעם האט ער גענעבט, ווי אזוי מ'לעבט פון א חרוב איז נישט קיין קשיא, ס'איז געווען על פי נס האט ער גענעבט, דאס איז נישט קיין קשיא. די קשיא שטעלט זיך נאר דא אזוי, אין די צוועלעף יאר איז געווען צוועלעף מאל פסח, און פסח דארף מען עסן מצה, יעדע וואך איז דא שבת, און שבת דארף מען מאכן קידוש, און קידוש איז על היין, מוז זיין ווייַן, און מ'מוז עסן א סעודה, די סעודה דארף זיין א סעודת שבת צי סעודת יו"ט דארף זיין פת, האט ער נישט געמאכט קיין קידוש, האט ער נישט געמאכט קיין סעודת שבת, און נישט קיין סעודת יו"ט, און וואס האט ער געטוהן מיט א לולב, האט ער געהאט א שופר צי א סוכה? אז מ'הייבט אן צו טראכטן ווערט שווער. כ'האב שוין געטראפן פרעגן די קשיא

עס איז מיר אבער שוער א צווייטע קשיא, אליהו הנביא האט אויך געמוזט בשעתו אנטלויפן פון אחאב, עס שטייט אין פסוק (מלכים-א י"ז,ו) והעורבים מביאים לו לחם, פון וואו האט דוד המלך געלעבט, די פייגעלעך האבן אים געברענגט, אזוי האט קיינער נישט געואוסט וואו ער איז, און די פייגעלעך האבן אים געברענגט לחם, האט ער געהאט לחם, עס איז נישט קיין קשיא פון וואו ער האט געהאט מצה, די פייגעלעך האבן אים געברענגט מצה, וואס ער האט געדארפט האבן אים די פייגעלעך געברענגט, איז פארוואס האבן נישט געקענט די פייגעלעך ברענגען פאר רבי שמעון בן יוחאי, דער זעלבער באשעפער וואס האט געקענט מאכן פאר אליהו הנביא, פארוואס האט ער עס נישט געמאכט פאר רבי שמעון, פארוואס האט רבי שמעון געדארפט לעבן אויף א חרוב, פארוואס האבן נישט געקענט די עורבים פאר אים אויך ברענגען, אזוי ווי זיי האבן געברענגט פאר אליהו, אז ס'איז שוין איינמאל אזוי געווען, קען זיין די זעלבע זאך נאכאמאל.

ובדברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א לאחמ"כ ביום ל"ג בעומר בוויליאמסבורג
תירץ בתוך הדברים קושיא זו כדלהלן:

עס איז דא וואס ברענגען צו א תירוץ אז רבי שמעון בן יוחאי האט מקיים געווען די אלע מצוות מיט דעם וואס ער האט מכוין געווען די סודות עליונים פון די אלע מצוות, די אלע מצוות טוען דאך אויף אין הימל פארשידענע הויכע ענינים, און רבי שמעון בכח קדושתו האט ער דאס מכוין געווען, און אזוי האט ער מקיים געווען די מצוות מיט די כוונות אליינס אהן א מעשה המצוה.

ס'איז דא אין אדרא (זוה"ק ח"ג דף רפ"ח:) וואו רבי שמעון זאגט אליינס, כל ימי לא בטילנא תלת סעודתי דשבתא, אלע זיינע יארן האט ער נישט מבטל געווען די דריי סעודות פון שבת קודש, הייסט עס אז ער האט געגעסן דריי סעודות שבת, דא קומט אויס אז ער האט מכוין געווען די כוונות פון די דריי סעודות פון שבת. דער תניא זאגט אויך אזוי, דער תניא נעמט אויך אן אז ער האט מכוין געווען די כוונות די סודות העליונים, און מיט דעם האט ער מקיים געווען די מצוות. זיי ברענגען צו, די וואס זאגן אזוי, אז ער האט עוסק געווען במעשי מרכבה, און מיט די מעשי מרכבה האט ער מקיים געווען די מצוות...

לעניית דעתי לויט דעם וואס זיי ברענגען אראפ אז רבי שמעון האט עוסק געווען אין מעשי מרכבה, און אז ער האט עוסק געווען מיט מעשי מרכבה מיט דעם האט ער באשאפן וואס ער האט געדארפט, וועו ער האט געדארפט האבן וויין אויף מצות האט ער געמאכט וויין, וועו ער האט געדארפט אן אתרוג האט ער געמאכט אן אתרוג, וועו ער האט געדארפט א לולב האט ער געמאכט א לולב, ער האט זיך אלעס באזארגט, בכח קדושתו מיטן ספר יצירה, אז אברהם אבינו האט געקענט באשאפן א בן הבקר, האט רבי שמעון געקענט באשאפן אלעס וואס ער האט געדארפט האבן, טרויבן צו מאכן פון דעם וויין, ער האט געהאט טרויבן און ער האט געמאכט דערפון וויין, בכח קדושתו האט ער זיך אלעס געקענט פאריזארגן...

בס"ד

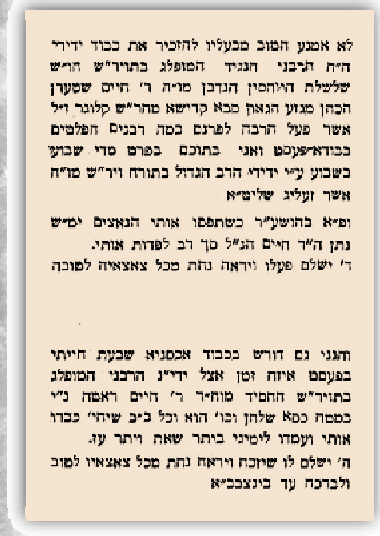
כבוד המערכת "קול התאחדותינו"

את קולכ"ם שמענו מתוך הא"ש, קו"ל גדול ולא יסף, שמגיע עד למדינתינו באייראפע, ומתענגים בו זקנים עם נערים וזוכים לרוב שמחה, ואני כשלעצמי נהנה מאוד מהמאמרים הנפלאים על זקני הגדול הגאון הצדיק אב"ד ריסקעווע זצוק"ל במדור **"קשר עליון דאורייתא"**, המלאים זיו ומפיקים נוגה, יין ישן מלא חדש.

ובנוגע למה שהבאתם במאמר ל**"פרשת ראה"** בענין גלותו ונידודיו של זקיני זצ"ל בימי המלחמה הנוראה, והבאתם שהיה מתחבא בבונקע"ר למשך כמה שבועות עד גמר המלחמה. רציתי להוסיף מה שמובא בספר **"דער וואונד ערליכער כלל טוהער"** על חו"ז הרה"ח המפואר ר' **חיים ראטה** ע"ה מפעסט (שהיה מעורב הרבה בהצלת רביה"ק זי"ע מגיא צלמות, ובהצלת שאר גדולי ישראל), שבסיום ימי המלחמה הלך חו"ז הרה"ח ר' חיים הנ"ל להודיע לכ"ק **האדמו"ר בעל דברי שלמה מבאבוב** זצ"ל שהגה"צ **אבד"ק ריסקעווע** זצ"ל עדיין נמצא בתוך הבונקע"ר, ואינו רוצה לצאת היות שהיה הרבה מתים בפתח המערה, וחשש שלא לחלל קדושת כהונתו, משמע זאת האדמו"ר מבאבוב, אמר: **"ניין! בשום אופן! איך אליין וועל אים גיין אריסנעמען!"**, והלך והגביהו על כתפיו - כדי שלא יצטרך לילך בין המתים - והוציא לחוץ, וכך נשאר בחיים.

כ"כ גדלה זהירותו של זקיני זצ"ל על אף הצרות והתלאות אשר היה מנת חלקו בשנות הזעם שלא לחלל קדושת כהונתו עד שהיה מוכן להישאר בתוך המערה ולא אבה לצאת, עד שהוציאו האדמו"ר מבאבוב בכבודו ובעצמו.

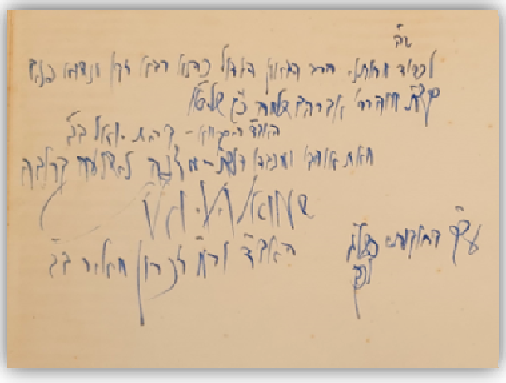
עוד פרט אחת אציין, הנוגע לתקופת שהייתו של זקיני הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בפעסט, דהנה זכורני כשבאתי בברית האירוסין עם נוות ביתי שתחי' שהיא נכדת הרה"ח המפואר ר' **חיים ראטה** הנ"ל, אזי בשעת דרשתו של זקיני **הגאון האדיר בעל שבט הלוי** זצוק"ל בעת שמחת התנאים (ביום ח"י טבת תש"נ) ולפליאתי ביקש ממני להביא לפניו ספר **"אורחות המשפטים"** חלק ב', וקרא מתוכו ברכת תודה שהנציח שם זקיני הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לחו"ז הרה"ח ר' חיים ע"ה, כדלהלן: **"והנני גם דורש בכבוד אכסניא שבעת הייתי בפעסט איזה זמן אצל ידי"נ הרבני המופלג בתויר"ש החסיד מוה"ר ר' חיים ראטה נ"י במטה כסא שלחן וכו' הוא וכל ב"ב שיחי' כבדו אותי ועמדו לימיני ביתר שאת ויתר עז. ה' ישלם לו שיזכה ויראה נחת מכל צאצאיו לטוב ולברכה עד ביגעבב"א".**

לא אמנע הטוב מבעלינו להזכיר את כבוד ידידי' היח' הרבני הנגיד המופלג בתוירי"ש הרי"ש שלשלת היוחסין הנדבן מרו"ח ר' חיים ששערן הכהן מגזע הגאון מבא קדישא מהר"ש קלונר זיל אשר פעל הרבה לפרנס בכמה רבנים השלמים בבודאפעסט ואני בתוכם בפרט מדי שבוע בשבוע ע"י ידידי הרב הנדול בתורה ויר"ש מו"ח אשר זעליג שליט"א
ופ"א בהוש"ל כשתפסו אותי הנאצים ימ"ש נתן ה"ר חיים הנ"ל כן רב לפדות אותי. ד' ישלם פעלו ויהיה נתת מכל צאצאיה למובה
תהני גם דורש בכביד אכסניא שבעת חייתי בפעסט איזה זמן אצל ידי"נ הרבני המופלג בתויר"ש החסיד מוה"ר ר' חיים ראטה נ"י במטה כסא שלחן וכו' הוא וכל ב"ב שיחי' כבדו אותי ועמדו לימיני ביתר שאת ויתר עז.
ה' ישלם לו שיזכה ויראה נחת מכל צאצאיו לטוב ולברכה עד ביגעבב"א

וסיים זקיני הגאון בעל **שבט הלוי** זצ"ל: **"ביי דעם שידוך** (שנשתדכו ביניהם) **איז אויסגעקומען אז דער ריסקעווער רב האט זיך אליינס אנגעוואונטשן נחת פאר זיינע אייניקלעך".**

ומן הראוי לציין שידידות איתנה שררה ביניהם במשך כל השנים, ובכל עת שנפגשו אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו בידידות והערכה עד אין קץ.

לפנינו ההקדשה אשר רשם זקיני **הגאון האדיר בעל שבט הלוי זצ"ל** לזקיני הגה"צ מריסקעווע זצ"ל כאשר שלח לו את ספרו שו"ת **"שבט הלוי"** חלק יורה דעה שי"ל **בשנת תשל"ג** לפ"ק, ובין השיטין רואין את האהבה המגלגל"ת את השור"ה, כדלהלן: **"לכבוד מחותני הרב הגאון הגדול כהנא רבא זקן ונשוא פנים כקש"ת מוהר"ר אברהם שלמה כ"ץ שליט"א האב"ד ריסקווא - קרית** יואל ב"ב מאת אוהבו ומכבדו דוש"ת מצפה לישועה קרובה, שמואל הלוי ואזנר האב"ד ור"מ זכרון מאיר ב"ב, עש"ק בחוקותי תשל"ג לפ"ק".

רב ברכה והצלחה וסייעתא דשמיא

משה יוסף וואזנער

בן הגה"צ ר' **אברהם אליהו** זצ"ל הכ"מ

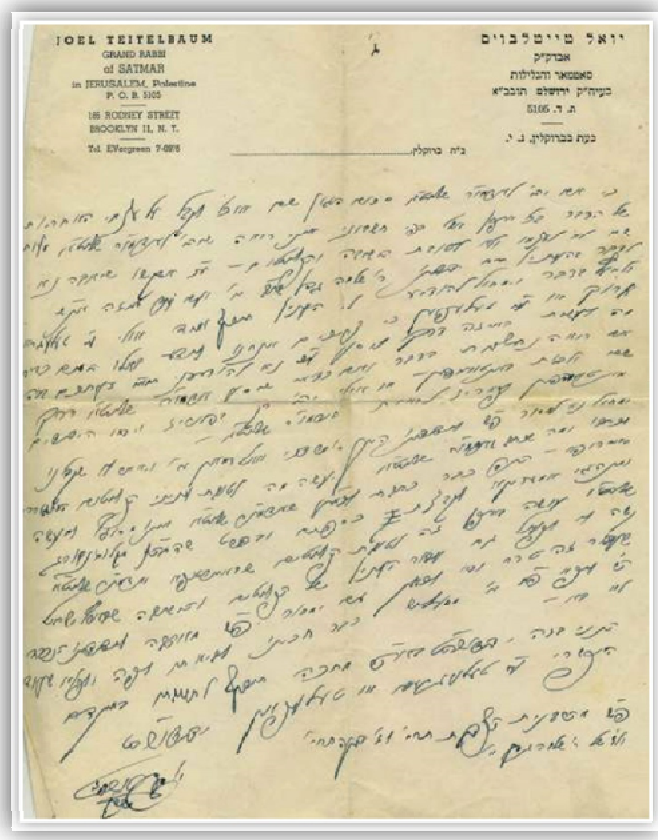
מאנטשעסטער יע"א

בס"ד

לכבוד הגליון הנפלא "קול התאחדותינו" הע"י

על גליונכם אין גומרין את ההלל, ובאתי בשורות אלו להעיר על המאמר הנפלא **"קשר עליון דאורייתא"** אשר נערך ע"י אחי החשוב הרב ר' **משולם שרגא** שליט"א ככה"ן המסיי"ע בבי"ת הגרנו"ת לאסוף כעמיר גורנ"ה אודות התקשרותו הגדולה של זקינינו זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע -ובכן בגליון של **"פרשת ראה"** תחת הכותרת **"כאשר שמענו כן עוד נחזה"** - הביא מכתב בקשה של זקינינו זצ"ל בהיותו בגלות במדינת פאריז, מלא געגועים וכיסופים שיואיל מרן רביה"ק לעצור על אם הדרך לארה"ק ולבקר בעירם בפאריז לחזקם ולעודדם.

הנה מכתב זה אינו נושא עליו שום זמן (דאטו"ם). ותמהתי באיזה זמן נכתבה, דהרי ידוע ומפורסם שביקורו הראשון של מרן רביה"ק זי"ע בארה"ק אחרי המלחמה היתה **בשנת תשב"י**, [ואז אכן ביקר על אם הדרך גם באייראפע] ובאותה שעה כבר מזמן לא היה זקינינו בפאריז, וכפי שכתבתם שם שבשלהי **שנת תש"י** כבר נסע להשתקע בארה"ב.

JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI
of SATMAR
in JERUSALEM, Palestine
P. O. B. 5105
185 RODNEY STREET
BROOKLYN 11, N. Y.
Tel. EVergreen 7-0078

יואל טייטלבוים
אבדק"ק
סאטמאר והגליות
בעה"ק ירושלם תובב"א
ת. ד. 5105

שוב מצאתי בס' מוש"י (חלק י' עמ' תר"צ) שבתחילת שנת תש"ז היתה המדובר חזק שמרן רביה"ק זי"ע יחזור מארה"ב לגור בארה"ק, ומביא שם מכתב שכתב הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ע"ה משב"ק להרה"ח ר' **ליפא לעפקאוויטש** ע"ה שהיה גר אז בפאריז, ובתוך הדברים כותב לו כדלהלן: "... ואעפ"כ מוסכם כבר בדעת אדמו"ר שליט"א לחזור באלו השבועות לעיה"ק ירושלים ת"ו, כי הגם שכ"ק אדמו"ר שליט"א אינו שובע רצון כלל מעניני ארץ ישראל וכו', כאן באמעריקא ג"כ אינו שובע רצון, שהרבה יש לתקן וכו' **והנה בדבר מה שביקשו הידידים אנ"ש של אדמו"ר לנסוע דרך צרפת ולשבות באנטווערפין**, למלאות רצון אנ"ש שיחי' שמשתוקקים לראות את אדמו"ר שליט"א וכו' אדמו"ר שליט"א מסופק מאוד בזה וכו', ע"כ נא להודיענו תומ"י דעתכם בזה אם רואה נחיצות בדבר, ואם כדאי **שיסע אדמו"ר שליט"א דרך שם ולשבות באנטווערפין, או אולי יהיה רק בפאריז ויבאו הידידים מאנטווערפין לפאריז לראות אדמו"ר שליט"א** וכו', ע"כ. (ראה תצלום מעצם המכתב על לעדער-העד של מרן רביה"ק זי"ע)

הרי דבשנת תש"ז היה מדובר שרביה"ק זי"ע יגיע לארה"ק, וביקשו אז אנ"ש מאנטווערפן וצרפת-פאריז שיבוא לשבות אצלם, **ומסתבר מאוד דמכתב זה היה משנת תש"ז**, וכפי שכתבתם דבשנת תש"ז כבר עבר זקינינו זצ"ל מקלויזענבורג לגור בפאריז, ומשם שלח את מכתבו לרביה"ק זי"ע.

כל זה כתבתי בדרך אפשר, ונא להעמיד את הדברים לאשורן.

הכו"ח בברכות והודאות

אהרן משה כ"ץ

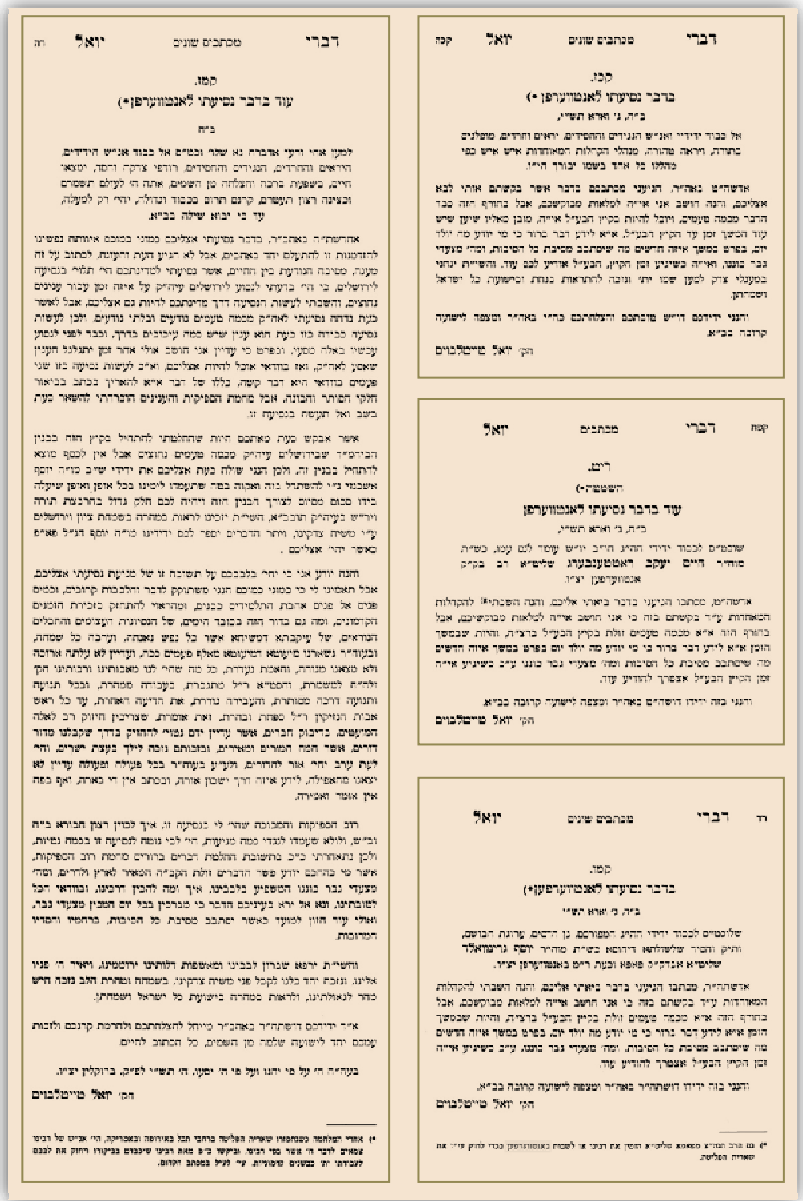
בית שמש יצ"ו

תשובת המערכת:

הערתכם נכונה, שאין המכתב נושא זמן וצריך לברר מתי נכתב, וכפי שביארתם בהשאלה.

אך מש"כ שמסתבר שנכתב בשנת תש"ז, זה אינו עולה יפה עם המציאות, דהרי על מכתב זה חתומים עוד רבנים ששהו אז בפאריז כמו הרה"ק רבי **איציקל מפשעווארסק** זצ"ל, ובספר **רועה אבן ישראל** (עמ' פ"ז) מפורש יוצא שהרה"ק רבי איציקל ז"ל היה אחרי המלחמה כמה שנים במדינת פוילן, **והגיע לפאריז רק בתחילת שנת תש"ט**, נמצא דבשנת תש"ז עדיין לא היה שם.

ומה גם שהגה"צ מריסקעווע רק הגיע לפאריז **בשלהי שנת תש"ז**, והמכתב של הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** שהבאתם היה **ביום ה' ויחי תש"ז**, ושם הוא כבר מזכיר שקיבל מכתב בקשה מאנ"ש שמרן רביה"ק יסע דרך צרפת-פאריז, הרי שלא יתכן לומר שמדובר ממכתב זה שעליהם חתומים הגה"צ מריסקעווע ומפשעווארסק ששניהם לא היו שם באותה תקופה.

דברי מכתבים שונים יואל"ז

מכ.

מרבי נסיעתו לאנטווערפן*)

ביה"ק עיר הקודש תשי"ז

אל כבוד ידידי האנ"ש הנעלים והחסידים, יראים ושלמים מופלגים, וראשי שהורה, מגדלי הקהלות המאוחדות איש איש כפי מחלתו בל אחד בשמו יכבד היו"ט

אדה"נ: **נאחייר, הנעימי מכתבכם מרבי אשר בשלום אותי לבא אצליכם,** הנה **הושם אני אזיה למלחמת מבוקשכם,** אבל בתוקף **הזה** מבד הרבי מבטח מעמקים, ומגל להרות מקרון הבעיה אזיהי, מובן באלוי שיעון שהי קוד והסיבו זמן עד הקרון הבעיה, אזיא לידע רבר ברור כי מי יודע מה יולד יום, **ברם** מספר אזיה תרשים **מה שיסתבב מבוצה** על הסיבות, **ומה מעמד** גבר מחנה תאזיה בשיעיני זמן הקרון, הבעיה אודיע לכם עוד. **והשיית** ירחי בטעלע צוק לטען שמו יתי ובזה להוראות נצחת ברשעות על ישראל ומסורתם.

ובעני ידידם דיש מרבכם **והצלחתם** כרוי באהרי **ומעמד לישועה** קרובה בביא.

הק' **יואל סיטשלבוים**

קמז דברי מכתבים שונים **יואל"ז**

חמ.

עוד ברבר נסיעתי לאנטווערפן*)

ביה"ק

שלומים אחי ידידי אהובים נא שמר נפשים אל בנפש אנשי הידידים האהובים והחברים, הצרודים והחסידים, הדובקי צחקה ורמה, יוצאי הארצות, בישעות מרחב והצלחה מן השמים, אתה הי לעולם ישמרם ובצילה הגן העשרה קרנם תרום בכבוד ובגדלה, ידיו רק לעולמה עד בי יבוא שילה בביא.

אחה"נ: נאחייר, מרבר מסיעתי אצליכם כמדי בשנה בשנה אשתדל להזדמנות זו להתעלם יחד באהביהם, אבל לא יצוין תנה הקונות, להתחב על זה מעצה, מסרכה הנדעת בין החיים, אשר בסיעתי לירדנותכם הרי תלוי בהצלחה לירדשלים, בי הוי בדעתי לנסוע לירדשלים עתיהי על אחוה ומן עבור שיכנים נחצים, והשברתי לעשות, הנסיעה דרך מריאנסם להיות עם אצליכם, אבל לאשר בעת בדרה נסיעתי לאחיהי מבטח מעמים מדעים ובלילי נחיעים, יתכן תעשות נסיעה בבריאה כזו בעת תאב עניין שיש בתה עניינים בתוך, והבה לפני תעמן עבשוי באלי מסני, ובפרט כי עניין אני תחסב אולי אחר מזן אתגלגל תקיני שאסע לאחיהן, ואז בהחאי אסע אצליכם, ואיב לעשות בסיעה בזו שני פעמים בהחאי היא דבר קשה, בללי של דבר איא להאריך בכתב בביאור תלוי השתרי והבנת, אבי מחמת **הסבוקות** העניינים **הפרטיי** מהשאר בעת בשב ואל תעמת בסיעתי זו.

אשר אבקש בעה מאחכם היות שהחצעתי להתחיל בקרן חזה בבנין הבריסיד שבירושלים עיהיק סבבה מעמים נחוצים אבל אין לכסף מוצא להתחיל בבנין זה, והמן הצי שילה בעת אצליכם את ירדי שיב בזה יוסף אשכנזי ביה מהשתרל בזה ואמנה בפה שיעמדו להימנו בכל אופן ואופן שיקלה בידו מבם מסיום לצורך הבנין הזה וידיה לבם חלק גדול בחרבעת תורה וחיריא בעיהיק הבכללא, השיית יוכלו לראות מהחיה בפועות עיין ויחשבים עיי מסיה בקרקע, ואחר הדברים יפפר לבם ירידנו בזה אמן בעזרת שאים כאשר ירחי אצליכם.

חזנה יחזק אני בי יחי בלבבכם על תשובה זו של סיעתי נסיעתי אצליכם, אבל האמיני לי כי כמוני כמוכם הגני משתוקק לראר ולהכתות קיבוצים, ואכתם פנים אל פנים אהבת התלמידים בבנים, ובוראשי להתעניין בהכיבת הנוכחים הקיבוצים, ומה גם בדור הזה בובנר היוסים, של הסכוצרה הצפונים והחכלים הנוראים, של עיקבתא דמשיחא אשר על פני נאצתה, ועיבה כל שמחת, ובעצה"י נשארנו מיעטנו ואלה מעטים בתר, ובקיום לא עלתה ואריכה ולא נתאצי מעניהי, ותאבת נעדרה, כל כוח שהי לנו מאבותינו והבותינו חק ולמיי בשמחתי, והסמיא ריל מחנברת, מעכיהה מסחרת, ומפל תנועה ותנועה חיכה מטוחרת, ותעביהה נהרת, את הקיבה ראשונה, על כל ראש אבות העולכן ריל בשהה ובהרת, ואת אחוהת, שמרעיכן חיוק רב לאלה המיעטים, בחיוק חבריה, אשר עיניו ידם נשוא להחזיק בדרך שהבחר מדור דורים, אשר הכח המרים הנאדירים, ובכוחותם נוכה לידך בעצת ישרים, ואי לעק עקב ואי אור לחיהיים, ומקיץ בעקיהיר בכל פעיהה ומעמה עדיהי עם יצאנו מאפילה, לאיהן אחיה דרך ישכון אחות, ובכחכם אין יהי כאהת, אף בפה אין אומר ואביהת.

חוב המסיקיות והמכתבה עמהי לי בנסקה זו, אף בכהן רצון חבריה ביה ובריש, ואיהא שעמדי לנגדי בפה בעיקרת, יהי לבי נוגה לתפיה ז בפפה ובזות, ולכן נתאחרתי בייב בתשובת החלטות הבריס ברורים פרטות רוב המסיקות, אשר פי פהיהם יודע אשר הדברים ואת הקיבה הפאחר לאחין ולחיים, ומה מעשי נבר בונגו המשפיע בלבבכם, איך יפה לחבין הדבנגו, **ומחדר רבר** למוכתנו, **ופא** אין היא בעיניכם מחדבר בי מהדברון בבר יש תשבון מעניי נבר, ואחרי עיר חזון האמין בפשר יחתבב מסיבות, מן הסיבות, מרחמיי ורחמי הסיבות.

והשיית יראם שנרון לבניהי המאשפות **המתחבר יחיטשיע,** ואחר יי שבר אליהן, ונוכיח יחד כאחי לקבל אני משיה ארחקיהי, פעשהות ובפרות הזה מפה חיש כאחי לשלחיהן, ולאשות בסהרות בישועת פי ישראל ושמחתי.

אחי יחיהם דישתחיר באהביהר מיוחל להצלחתכם ולחרבות קרנכם ולרוב עסקם רחד לישועה שלמה מן השמים, כל הכתוב לחיים.

בעתיהר יי על פי יהנו ועל פי יי יסעו, יי תעשיי לעשיי, ברוקלין יעיהי.

חמי יואל סיטשלבוים

---

*) אחרי הצלחתי בהחמצות קשיות בפלישה בחתני הבן בפרוסה ובאמריקה, היו אניהו של רבינו עמדתי ליבי אי אוכי יכול לנסוע אני ובקשה בי"ם מאת רבינו שיתפללו בפניהן ויחזק את כחם לעבודתי"ם בשמים ומשוחרים, עי' סיהן בשמחת הקהלות.

דברי מכתבים שונים יואל"ז חה

חמי.

עוד ברבר נסיעתי לאנטווערפן*)

ביה"ק

אחי ידידי אהובים נא שמר נפשים אל בנפש אנשי הידידים האהובים והחברים, הצרודים והחסידים, הדובקי צחקה ורמה, יוצאי הארצות, בישעות מרחב והצלחה מן השמים, אתה הי לעולם ישמרם ובצילה הגן העשרה קרנם תרום בכבוד ובגדלה, ידיו רק לעולמה עד בי יבוא שילה בביא.

אחה"נ: נאחייר, מרבר מסיעתי אצליכם כמדי בשנה בשנה אשתדל להזדמנות זו להתעלם יחד באהביהם, אבל לא יצוין תנה הקונות, להתחב על זה מעצה, מסרכה הנדעת בין החיים, אשר בסיעתי לירדנותכם הרי תלוי בהצלחה לירדשלים, בי הוי בדעתי לנסוע לירדשלים עתיהי על אחוה ומן עבור שיכנים נחצים, והשברתי לעשות, הנסיעה דרך מריאנסם להיות עם אצליכם, אבל לאשר בעת בדרה נסיעתי לאחיהי מבטח מעמים מדעים ובלילי נחיעים, יתכן תעשות נסיעה בבריאה כזו בעת תאב עניין שיש בתה עניינים בתוך, והבה לפני תעמן עבשוי באלי מסני, ובפרט כי עניין אני תחסב אולי אחר מזן אתגלגל תקיני שאסע לאחיהן, ואז בהחאי אסע אצליכם, ואיב לעשות בסיעה בזו שני פעמים בהחאי היא דבר קשה, בללי של דבר איא להאריך בכתב בביאור תלוי השתרי והבנת, אבי מחמת **הסבוקות** העניינים **הפרטיי** מהשאר בעת בשב ואל תעמת בסיעתי זו.

אשר אבקש בעה מאחכם היות שהחצעתי להתחיל בקרן חזה בבנין הבריסיד שבירושלים עיהיק סבבה מעמים נחוצים אבל אין לכסף מוצא להתחיל בבנין זה, והמן הצי שילה בעת אצליכם את ירדי שיב בזה יוסף אשכנזי ביה מהשתרל בזה ואמנה בפה שיעמדו להימנו בכל אופן ואופן שיקלה בידו מבם מסיום לצורך הבנין הזה וידיה לבם חלק גדול בחרבעת תורה וחיריא בעיהיק הבכללא, השיית יוכלו לראות מהחיה בפועות עיין ויחשבים עיי מסיה בקרקע, ואחר הדברים יפפר לבם ירידנו בזה אמן בעזרת שאים כאשר ירחי אצליכם.

חזנה יחזק אני בי יחי בלבבכם על תשובה זו של סיעתי נסיעתי אצליכם, אבל האמיני לי כי כמוני כמוכם הגני משתוקק לראר ולהכתות קיבוצים, ואכתם פנים אל פנים אהבת התלמידים בבנים, ובוראשי להתעניין בהכיבת הנוכחים הקיבוצים, ומה גם בדור הזה בובנר היוסים, של הסכוצרה הצפונים והחכלים הנוראים, של עיקבתא דמשיחא אשר על פני נאצתה, ועיבה כל שמחת, ובעצה"י נשארנו מיעטנו ואלה מעטים בתר, ובקיום לא עלתה ואריכה ולא נתאצי מעניהי, ותאבת נעדרה, כל כוח שהי לנו מאבותינו והבותינו חק ולמיי בשמחתי, והסמיא ריל מחנברת, מעכיהה מסחרת, ומפל תנועה ותנועה חיכה מטוחרת, ותעביהה נהרת, את הקיבה ראשונה, על כל ראש אבות העולכן ריל בשהה ובהרת, ואת אחוהת, שמרעיכן חיוק רב לאלה המיעטים, בחיוק חבריה, אשר עיניו ידם נשוא להחזיק בדרך שהבחר מדור דורים, אשר הכח המרים הנאדירים, ובכוחותם נוכה לידך בעצת ישרים, ואי לעק עקב ואי אור לחיהיים, ומקיץ בעקיהיר בכל פעיהה ומעמה עדיהי עם יצאנו מאפילה, לאיהן אחיה דרך ישכון אחות, ובכחכם אין יהי כאהת, אף בפה אין אומר ואביהת.

חוב המסיקיות והמכתבה עמהי לי בנסקה זו, אף בכהן רצון חבריה ביה ובריש, ואיהא שעמדי לנגדי בפה בעיקרת, יהי לבי נוגה לתפיה ז בפפה ובזות, ולכן נתאחרתי בייב בתשובת החלטות הבריס ברורים פרטות רוב המסיקות, אשר פי פהיהם יודע אשר הדברים ואת הקיבה הפאחר לאחין ולחיים, ומה מעשי נבר בונגו המשפיע בלבבכם, איך יפה לחבין הדבנגו, **ומחדר רבר** למוכתנו, **ופא** אין היא בעיניכם מחדבר בי מהדברון בבר יש תשבון מעניי נבר, ואחרי עיר חזון האמין בפשר יחתבב מסיבות, מן הסיבות, מרחמיי ורחמי הסיבות.

והשיית יראם שנרון לבניהי המאשפות **המתחבר יחיטשיע,** ואחר יי שבר אליהן, ונוכיח יחד כאחי לקבל אני משיה ארחקיהי, פעשהות ובפרות הזה מפה חיש כאחי לשלחיהן, ולאשות בסהרות בישועת פי ישראל ושמחתי.

אחי יחיהם דישתחיר באהביהר מיוחל להצלחתכם ולחרבות קרנכם ולרוב עסקם רחד לישועה שלמה מן השמים, כל הכתוב לחיים.

בעתיהר יי על פי יהנו ועל פי יי יסעו, יי תעשיי לעשיי, ברוקלין יעיהי.

חמי יואל סיטשלבוים

---

*) אחרי הצלחתי בהחמצות קשיות בפלישה בחתני הבן בפרוסה ובאמריקה, היו אניהו של רבינו עמדתי ליבי אי אוכי יכול לנסוע אני ובקשה בי"ם מאת רבינו שיתפללו בפניהן ויחזק את כחם לעבודתי"ם בשמים ומשוחרים, עי' סיהן בשמחת הקהלות.

דברי מכתבים שונים יואל"ז קמז

חמי.

מרבי נסיעתו לאנטווערפן*)

ביה"ק עיר הקודש תשי"ז

אל כבוד ידידי האנ"ש הנעלים והחסידים, יראים ושלמים מופלגים, וראשי שהורה, מגדלי הקהלות המאוחדות איש איש כפי מחלתו בל אחד בשמו יכבד היו"ט

אדה"נ: **נאחייר, הנעימי מכתבכם מרבי אשר בשלום אותי לבא אצליכם,** הנה **הושם אני אזיה למלחמת מבוקשכם,** אבל בתוקף **הזה** מבד הרבי מבטח מעמים, ומגל להרות מקרון הבעיה אזיהי, מובן באלוי שיעון שהי קוד והסיבו זמן עד הקרון הבעיה, אזיא לידע רבר ברור כי מי יודע מה יולד יום, **ברם** מספר אזיה תרשים **מה שיסתבב מבוצה** על הסיבות, **ומה מעמד** גבר מחנה תאזיה בשיעיני זמן הקרון, הבעיה אודיע לכם עוד. **והשיית** ירחי בטעלע צוק לטען שמו יתי ובזה להוראות נצחת ברשעות על ישראל ומסורתם.

ובעני ידידם דיש מרבכם **והצלחתם** כרוי באהרי **ומעמד לישועה** קרובה בביא.

הק' **יואל סיטשלבוים**

---

*) עם ברכת הבריס בשמחת הקהלות ומסיק את הבכר את לשמח בשמחתכם ובכרי מזון מיוי את שמחת הקהלות.

חוקים להורותם
הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נ"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

תקיעת שופר בחודש אלול

לתקוע באמצע התפילה

העומד באמצע התפילה, בין באמצע פסוד"ז ובין באמצע ברכות קרי"ש, יכול להפסיק ולתקוע בשופר לצורך ציבור שכבר סיימו התפילה, אם אין שם מי שיודע לתקוע.

בא"א (בוטשאטש, תנינא ריש סי' נ"א) כתב דמותר לתקוע אפי' באמצע ברכות קרי"ש, כיון דתקיעות לחוד אינם הפסק כלל, ואינם אלא כמי שעושה נשימות בלי שום הברה, ובלי שום אות כלל, והקול נעשה רק ע"י השופר ומידו אין כאן רק כנשימה בלי שום הברה, ובשו"ת מהר"ם בריסק (ח"ג סי' כ"ו) כתב ג"כ להיתר מטעם אחר, דהוא כתב דבעצם התקיעה הוי הפסק, אלא דהתירו כן או משום דהוי קצת מצוה, וכמו דמצינו דבין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב לכל אדם, ה"נ דאיכא קצת מצוה, או משום כבוד הציבור, דאין לך בזיון גדול מזה שהציבור מתפללים ואין תוקעים, ואף שביכלתם להמתין עד שהתוקע יסיים תפילתו, זהו גופא איננו כבוד לציבור ע"כ.

המתפלל ביחידות

המתפלל ביחידות או במקום שאין מנין, נכון גם כן לקיים המנהג לתקוע אחר התפילה.

שו"ת שיח יצחק (שם), דהשואל (אחיו הגה"צ ר' שעפטיל אב"ד שיפאניי) רצה לחדש דאין צריך לתקוע ביחידות, והוא השיב דבאמת זה תלוי בטעמי התקיעה, דלטעם לזכור תקיעה שתקעו במחנה כשעלה משה להר, אזי צריך רק כשיש מנין, דמחנה אינו אלא מאה או עשרה כדמבואר בירושלמי (סופ"ק דעירובין), אולם לטעמים דהוא משום תשובה, אזי אף כשאין מנין יש לתקוע ע"כ, אולם בתשוה"נ (ח"ד סי' קל"ג) כתב דהמנהג לתקוע בחודש אלול זהו בציבור דוקא, דומיא דתקיעות דמוסף דר"ה על סדר הברכות, דהוא בציבור דוקא.

תקיעה בשופר של חבירו

מותר ליטול שופר של חבירו בלא ידיעתו, לתקוע בו לצורך המצוה.

במשנ"ב (סי' תקפ"ו סק"ט) הביא בשם אחרונים דמותר לתקוע בשופר של חבירו בלא ידיעתו, דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה, ומותר לתקוע אפילו כל המאה קולות כיון דנהגו לתקוע ק' קולות, ולכאו' ה"ה דמותר לתקוע תקיעות דחודש אלול כיון שהמנהג לתקוע.

בעצם הדין דמותר לתקוע בשופר של חבירו אפילו בכדי לצאת בו התקיעות בר"ה אף דכתיב בהו "לכם", והיה צריך ללמוד דבעי' דוקא משלכם כמו בלולב, כתב בחיי אדם (כלל קמ סעי' י"ח) דיוצאין אפילו לכתחילה ומברכין עליו, אף על גב דכתיב (במדבר כ"ט א') יום תרועה יהיה לכם, ובלולב דכתיב (ויקרא כ"ג מ') ולקחתם לכם קיימא לן (סוכה מא, ב) דאין יוצאין בשאול, שאני התם דלכם קאי על ולקחתם, משמע שהלקיחה יהיה משלכם, וכן בציצית תעשה לך (דברים כ"ב, י"ב), אבל הכא קאי לכם על התרועה, ולא שייך לומר שיהיה משלכם, דאם כן הוי ליה למימר ולקחתם לכם שופר, ולכן שאול כשר.

ואם בעל השופר נמצא שם צריך לבקש ממנו רשות.

כפי שהביא המשנ"ב (שם) בשם הפמ"ג דאם הבעה"ב נמצא שם צריך לבקש ממנו רשות, כיון דאין סומכין על החזקה במקום שיכולים לברר בקל.

ודוקא באותו בית שנמצא בו השופר, אבל להוציא מבית לבית אחר אסור בלא רשות.

עפ"י מש"כ במשנ"ב (בסי' י"ד סק"ג) לגבי טלית של חבירו דפסק המח' דמותר להשתמש בו בלא ידיעת חבירו, וכתב המשנ"ב דזהו דוקא באותו בית אבל להוציאו מביתו לביהכ"נ או איפכא אסור, דאפשר דזה הבעה"ב מקפיד עליו ואסור, ועדיין אינו מבואר מחדר לחדר, ומסתבר דבזה הבעה"ב אינו מקפיד.

אם יש להסתפק שמא בעה"ב מקפיד שלא יתקעו בשופר שלו [כגון מי שמקפיד במוגע הפה שלא ישתמשו בו אחרים], אז אין לתקוע בלא רשות.

פשוט הוא.

תקיעות בשופר חבירו להתלמד

אין לתקוע בשופר של חבירו בלא רשות אלא לשם מצוה ולא בכדי להתלמד.

ח"א (כלל ק"מ סעי' י"ח).

תקיעות בלילה

יש אומרים דאין לתקוע בלילה אפילו בכדי להתלמד.

בערוה"ש (סעי' י"ב) כתב דאין לתקוע בלילה אפי' בכדי להתלמד, דאין לעשות התעוררות בלילה, והתקיעות מעוררים המידות העליונות, אולם ברמ"א (סעי' א') איתא דיש מקומות שתוקעין גם

בערבית, וכ"כ במט"א (סעי' ז), ויש הרוצים לומר דכוונת הרמ"א במקומות שהתפללו מעריב מבעו"י וצ"ע, וגם דבאלף למטה (סק"ח) הביא מהא"ר דבפראג נהגו לתקוע בלילה, וכתב דגם במוצ"ש תקעו במעריב, ועכ"ח דזה היה כבר בלילה, דהא ביום אסור לתקוע מחמת איסור שבת.

שופר בשבת

אסור לטלטל השופר בשבת, ואם הוא מונח במקום שצריך להשתמש שם, מותר לקחתו משם.

שו"ע (סי' ש"ח סעי' ד') דשופר נחשב כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטל רק לצורך גופו ומקומו, ואם הוא מקפיד על השופר שלא יהא מונח במקום רבים וכדו', יש החוששין דבזמנינו נחשב מוקצה מחמת חיסרון כיס, כיון שאינו ראוי לשאר תשמישים, וא"כ יהא אסור לטלטלו כלל, כפי שמבואר בראשונים ובפוסקים ואכ"מ.

שאל שופר מחבירו והוזק

שאל שופר מחבירו ונשבר או נסדק השופר באונס, יש אומרים דאינו חייב לשלם.

ואף דשואל חייב באונסין, אולם בשואל חפץ לצורך מצוה כתב בקצוה"ח (סי' ע"ב סק"ל"ד) דאינו חייב, כיון דהטעם דשואל חייב באונסין הוא מפני שכל ההנאה מהחפץ הוא של השואל, ולכן בשואל למצוה אין ההנאה שלו דמצות לאו ליהנות ניתנו, ובמחנה אפרים (הל' נדרים סי' כ"ד ומובא בחי' רעק"א חו"מ סי' ש"מ סק"א) נסתפק בזה כיון דלא חשיב הנאתו הנאת ממון, ושם לגבי הנודר משופר כתב דה"ה בתקיעות דרבנן דהוי מצוה, ולכאו' לפי"ז ה"ה בתקיעות דחודש אלול, ובשד"ח (מע' ר"ה סי' ב' אות י"א) הביא חולקין עיי"ש, ובנסדק בשעת התקיעות כתב בשע"ת (סי' תקפ"ו סק"ב) בשם ברכ"י דאינו חייב כיון דהוי מחמת מלאכה.

ובשאל להתלמד לחוד יש לדון.

דלכאו' לא שייך בהו טעמים הנ"ל.

התעוררות בשעת התקיעות

מובא בספר 'קב הישר' (פרק מ"ח אות ד') "על כן יתעורר כל אחד ואחד לקול השופר המכריז ומעורר ומתרה על התשובה קום קרא לה' אלקיך בבכי ותחנונים, **כפי מנהג אנשי מעשה כשתוקעין בשופר מן ראש חודש אלול הופך פניו אל הקיר וקורא לה' בקול בכי ויללה ואומר חנני חנני ה' אל מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות כו' ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום כו' עד סוף י"ג מדות, ואח"כ יעורר חבירו לעשות תשובה**".

תקיעות במקום סליחות

כ' בשו"ת 'לחם שלמה' (מהד"ת או"ח סי' פ) מהגאון **רש"ז ערענרייך משימלוי** זצ"ל דהטעם דמרן הב"י לא נהג לתקוע בשופר (דאינו מובא בשו"ע, וכן לא נהגו במדינות ספרד), דרבינו הב"י בעל השו"ע ס"ל **כיון שנוהגין לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים כל חודש אלול** כמנהג הספרדים וכמ"ש הטור בשם הרי"ץ גאות, אין צריך תקיעת שופר כלל, דיותר הוא התעוררות תשובה כשאומרים סליחות ותחנונים, אכן אנחנו יוצאים ביד רמ"א דהעיקר כהמנהג שבפרקי דר"א דתוקעין כל חודש אלול.

וידוע מה שמרגלא בפומי' של **כ"ק מרן רבינו שליט"א** על הא דאיתא בשו"ע (או"ח סימן תקפ"א ס"א) **נוהגין לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חודש אלול ואילך עד יום הכיפורים**, וכתב ע"ז הרמ"א, **ומנהג בני אשכנז אינו כן אלא מראש חודש אלול ואילך מתחילין לתקוע אחר תפלת שחרית**, ודעת לנבון נקל כי הרמ"א אינו חולק על המחבר במנהג קימה באשמורת, רק במנהג סליחות מר"ח ואילך. **אדרבה מוסיף עליו ואומר שמתחילין לתקוע בשופר מראש חודש אלול ואילך**, כי כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם ויחפשו במעשיכם וזכרו בוראכם, עיי"ש, ועל זה נוהגין בני אשכנז לתקוע בשופר מר"ח אלול ואילך, ושופר הוא מלשון שפר"ו מעשיכם, שיתעורר לעזוב דרכו הרעה ולשוב אל ה'.

תקיעות דאלול עדיף מתקיעות דר"ה

בספר 'קהלת יעקב' מהגה"ק רבי **שלמה קלוגער** זצ"ל (דרוש כ"ב) כתב וז"ל: "ונראה לומר דהנה תקיעות שופר בראש חודש אלול הוא טובה לנו ביותר מגוף תקיעת השופר בר"ה, דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין מד:) לעולם יקדים אדם תפילה לצרה וכו', ולפ"ז הנה תקיעת השופר בר"ה כבר הוי ביום הצרה ביום הדין, אך התקיעות בחודש אלול הוי עדיין קודם יום הדין וזה עדיף טפי, ובזה ביאר הכ' טוב אחרית דבר מראשיתו, ש"טוב אחרית דבר" שאם נשוב בתשובה באלול דהוי אחרית השנה - הוי טוב מראשיתו משנמתין עד ר"ה דהוי ראשית השנה, וזה יהיה כוונת המשורר שאמר בתהלים (עה) בחצוצרות וקול שופר הריעו 'לפני' המלך ה', טרם נאמר המלך ה' בר"ה אז יתקעו כבר בשופר, עיי"ש.

מצות שילוח הקן (יב)

א. יונים של הפקר שמתחילים לבנות קן בחצירו ורוצה לקיים מצות שילוח הקן צריך שיפקיר את מקום הקן בטרם שיטילו היונים את הביצים [א] ולא מועיל שיאמר שמפקיר את הביצים שיוולדו בו אח"כ [ב].

ב. ויאמר בפני שלשה אנשים גדולים וכשרים "הריני מפקיר הפקר גמור והרי הם הפקר לכל וכל הרוצה יכול לזכות בהם והרי הם שלו" [ג] ובדיעבד מועיל ההפקר אפילו בפני אחד [ד].

ג. מי שרוצה להפקיר ואינו מוצא אנשים במקומו להפקיר בפניהם יכול להתקשר בטלפון לחביריו ולומר להם שהוא מפקיר [ה].

ד. לכתחילה יש להפקיר בפני ג' אנשים הכשרים לעדות ובדיעבד יכול להפקיר אפילו בפני אשתו ובניו [ו].

ה. הרוצה להפקיר המקום כדי שיוכל לקיים המצוה לא יפקירו בשבת [ז].

ו. הגר בדירה שכורה ורואה שהאם עושה קן בביתו או בחצר המשתמרת צריך להודיע למשכיר שגם הוא יפקיר את המקום [ח].

ז. יש אומרים דהפקר מועיל רק אם הפקירו לפני שזכה בו אבל אם כבר זכה באם או באפרוחים לפני קיום המצוה נחשב "מזומן" ולא יועיל אם יפקירנו עכשיו [ט].

ביאורים והוספות

(א) דאחר שחצירו זכתה לו שוב הוי מזומן ואי אפשר לקיים את המצוה.

(ב) שו"ת להורות נתן (ח"א סימן מ"ט) כיון דלדעת הרבה פוסקים אין הפקר מועיל בדבר שאינו ברשותו ושלא בא עדיין לעולם כמבואר בקצוה"ח (סימן רי"א סק"ד) ובבני יהושע (גיטין ל"ח) ובמחנה אפרים הלכות הפקר סימן ז'.

(ג) עפ"י הרמב"ם (פ"ב הלכות נדרים הי"ד) עיי"ש.

(ד) בנדרים מ"ה ע"א דהפקר מן התורה אפילו באחד ומדרבנן צריך שלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין ובשו"ע חו"מ (סי' רע"ג ס"ז) "דבר תורה אפי' הפקיר בפני אחד הרי זה הפקר אבל מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני ג' כדי שיהיה אחד זוכה והשנים מעידים".

(ה) שלח תשלח עמוד קפ"ט אות קנ"א בשם הגרח"ק.

(ו) בדרך אמונה (הל' שמיטה ויובל פ"ז ציון הלכה ל') בענין ביעור פירות שביעית הביא דעת שו"ת מהרי"ט (סי' פ"ה) שיכול להפקיר אפילו בפני בני ביתו אך הביא שם פוסקים הסוברים דלא מועיל הפקר בפני אנשי ביתו.

(ז) מובא בהגהות רעק"א (או"ח סימן י"ג) ובתשובותיו (סי' קע"ד) דאסור להפקיר בשבת.

(ח) כדי שיוכל לקיים את המצוה גם לדעת הרמב"ם (פ"ו הלכות שכירות ה"ה) ובשו"ע חו"מ (שי"ג ס"ג) הסוברים שהחצר קונה למשכיר ולכך צריך שהוא יפקירו ועי' בשו"ת שערי יושר ח"ה סימן ק"ב.

(ט) כ"כ במלאכת שלמה על המשניות (לרבי שלמה העדני) וכ"כ בברכי יוסף (סי' רצ"ב סק"ג) בשם הרב הגדול מהר"ר סלימאן בן אוחנא זצ"ל (שהיה מגורי האריז"ל) דבאופן שכבר זכה בביצים ואפרוחים כבר נקרא עליהם שם מזומן ולא יועיל ההפקר להפקיע מהם שם מזומן.

ח. אמנם דעת הרבה פוסקים שמועיל להפקיר הבנים אף לאחר שזכה בהם ולפי"ז יכול לקיים המצוה ולהחזירם לקן וכשתחזור האם לרבוץ עליהם יכול לקיים המצוה אפילו מאה פעמים [י].

ט. אך זהו דווקא ביונים של הפקר או שנמצאים במקום של הפקר אבל עופות ותרנגולים הגדלים ברשותו והוא מזומן אצלו ורוצה להפקירם כדי לקיים המצוה בזה דעת הפוסקים נוטה דאין מועיל ההפקר ופטור ממצות שילוח ונחשב למזומן [יא].

י. אם רוצה להפקיר מקום הקן ואין לו ג' אנשים אינו יכול לשלוח שליח להפקיר בשבילו דאין מועיל הפקר על ידי שליח [יב].

יא. קטן שקיים את המצוה וזכה בביצים או אפרוחים אינו יכול להפקירם כדי שיוכלו אחרים לזכות ולקיים המצוה [יג].

ביאורים והוספות

(י) עי' בספר לחם שמים על משניות (חולין פי"ב משנה א') לרבינו היעב"ץ זצ"ל ובשו"ת באר יצחק אב"ד קובנא (יו"ד סי' כ"ג ד"ה ועוד) דמשמע מדבריהם דמועיל להפקיר הבנים ויכול שוב לקיים המצוה וכן פשטות לשון רש"י (קל"ט ע"א ד"ה אלא דחזא) דמזומן הוא דבר שהוא קנוי לו והוי שלו ולפי"ז אם מפקירם מפקיע ממנו שם מזומן, וכן הורה הגרי"י פישר זצ"ל עי' בהסכמתו לספר שלח תשלח, ובפירוש עמודי ארזים על ספר היראים (סי' ס"ב סוף סעיף ד') מסתפק בזה ולאחר אריכות גדולה מסיים שם דעכ"פ מידי ספק לא נפיק ויכול לקיים מצות שילוח ובספר שלח תשלח (עמוד פ"ג) מביא בשם הגרח"ק כי כשלמד סוגיא זו עם אביו בעל הקהילות יעקב עלה בידיהם כך כדבר פשוט וכן נהג הקהילות יעקב שהפקיר הבנים שבקן אחר שקיים בעצמו מצות שילוח הקן בכדי שגם אחרים יוכלו לקיים המצוה, ומבואר כן כמעט בכל הראשונים ואחרונים שמועיל להפקיר אחר הזכיה ולקיים המצוה אפילו מאה פעמים עיי"ש.

אך יש לדעת כי דרכה של היונה שאם נוגעים בידים בביצה היא מרגישה בריח ידי אדם ואינה חוזרת לביצים ולכן אם רוצים להחזיר הביצים כדי לקיים שוב את המצוה לא יגע בהם בידים אלא יגביה כל הקן או שיגביה הביצים על ידי דבר אחר כגון שקית ניילון או כף אשפה חדשה.

(יא) בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ד סימן קנ"ד) כתב מתחלה דשפיר מועיל הפקר אך בסוף התשובה כתב דכיון שיכול כל רגע לזכות בו בלי מעשה ע"י שתקנה חצירו מיקרי מזומן ולא הכריע הלכה למעשה עיי"ש. ובשו"ת אמרי יושר (סי' קנ"ח) דן בדבריו ומצדד שם דמזומן אינו תלוי בקנין ממון אם הוי שלו אלא במציאות שהאם וביציה מזומנים בפועל בידו ומביא ראיה דבגמ' חולין (קל"ט) סלקא דעתי' שיחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן לקיים המצוה הלא אפשר בניקל יותר להפקיר תרנגולתו אלא ש"מ דיונה ותרנגולת השייכת לבית לא מועיל בה הפקר כיון שהיא במציאות מזומן בידו ומביא ראי' לדבריו מדברי החת"ס בחולין (דף קמ"א ד"ה אאמם) ומציין לדברי המלאכת שלמה על המשניות בפרק שלוח הקן דמתחלת דבריו משמע שמועיל להפקיר התרנגולת לפני שהטילה הביצים ורק להפקיר הביצים לאחר הטלתן לא מועיל אך מסוף דברי המלאכת שלמה משמע שלא מועיל אפילו להפקיר תרנגולת שלו לפני הטלת הביצים ומסיים האמרי יושר דצ"ע למעשה. אכן דעת הגרח"ק דבכל אופן מועיל להפקיר האם והביצים אפילו בתרנגולת המזומן בביתו.

(יב) בבית יוסף (או"ח סי' תל"ד) הביא בשם הר"ן דאין מועיל שליח להפקיר ובב"י מפרש הטעם לפי שהפקר הוא מדין נדר כמבואר ברמב"ם (נדרים פ"ב הי"ד) ואין אדם יכול לקבל נדר לחבירו בשליחותו וראה עוד במחנה אפרים (שלוחין ושותפין סימן ז') ובית מאיר (אבן העזר סימן ק"כ) דכיון דמעשה ההפקר אינו אלא דברים בלבד דהרי הוא נעשה בדיבור ולא ע"י מעשה קנין ואי אפשר למסרו לשליח ואין "דברים נמסרים שליח" כמבואר גיטין (ס"ו ע"ב).

(יג) דבפשטות קטן אינו יכול להפקיר עי' רש"י ב"מ (כ"ב ע"ב ד"ה יתמי) שכתב "קטנים שאין הפקרן הפקר" ועי' שו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' קצ"ה ד"ה מכל) דפשוט לו דקטן שאינו יכול למכור וליתן אינו יכול להפקיר וכ"כ בשו"ת האלף לך שלמה (חו"מ סי' י"ט) דלא שייך הפקר בקטן.

סימן ט'

תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת צְרִיכִין כְּתִיבָה כְּסִדְרָן וּבוֹ י"א סְעִיפִים:

ד. אֲבָל אִם צוּרַת הָאוֹת נִפְגֶּמֶת, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּהֶן קְצָת הֶפְסֵק, כְּגוֹן קָצָת הָאוֹת שֶׁלֹּא חָזוּ מִקְצָת יוֹדֵ"ה הָאֲלַפִּי"ן וְהַשִּׁינִי"ן וְהָעֲיִנִי"ן וְרַגְלֵי הַתָּאוִי"ן נוֹגְעִין בְּגוּף הָאוֹת אֲבָל תִּינוֹק מַכִּירָם, וְכֵן בֵּי"ת אוֹ דָּל"ת שֶׁנִּפְרְדוּ בְּפֵרוּד דַּק כָּזֶה מִן הַגַּג, אַף עַל פִּי שֶׁגַּם כָּל אֵלּוּ פְּסוּלִים קֹדֶם הַתִּקּוּן (כמ"ש בְּסִימָן ה ס"ג), מ"מ יָכוֹל לְתַקְּנָם גַּם לְאַחַר שֶׁכָּתַב לְחַלָּן, דְּכֵיוָן דְּצוּרַת הָאוֹת הָיְתָה נִפְגֶּמֶת אֵין בּוֹ מְשׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וח"ה אִם חֲטָרָא דחי"ת לְמַעְלָה אֵין נוֹגְעִין זֶה לָזֶה אַף אֵין פִּרְדָתָן נִכֶּר לְחַדָּא אַף עַל פִּי שֶׁהַתִּינוֹק קוֹרֵאוֹ שְׁנֵי זַיְנִי"ן מַמָּשׁ לְהַדְּבִיקָן גַּם לְאַחַר שֶׁכָּתַב לְחַלָּן, כִּי מָה שֶׁהַתִּינוֹק אֵינוֹ קוֹרֵאוֹ חֵי"ת זָהוּ מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּיל בְּחֵי"ת כָּזֶה (וְדִין חֵי"ת שֶׁעֲשָׂאָהּ מִדַּ' זַיְ' עַ' סַ' ח' עָשָׂר י"א). וְיֵשׁ חוֹשְׁשִׁין גַּם בְּכָל אֵלּוּ מְשׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, וְאַף דְּאָנוּ קַיָּמָא לָן לְהָקֵל מִכָּל מָקוֹם הַסּוֹפֵר יְדַקְדֵּק הֵיטֵב בְּשָׁעַת כְּתִיבָתוֹ שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְכֹא לִידֵי לַקָּא (כ"כ בְּסֵפֶר מִלֶּאכֶת שָׁמַיִם), וְנִרְאֶה לִי דְּאַם מ"ם סְתוּמָה אוֹ סַמ"ךְ נִפְרְדוּ קְצָת אַף שֶׁהַתִּינוֹק קוֹרֵאוֹ כָּרָאוּי, אֵין לְהַתִּיר לְהַדְבִּיקָן בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת לְאַחַר שֶׁכָּתַב לְחַלָּן מִשּׁוּם חֲשָׁשׁ שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן

שבילי הסופר דיני כתיבה כסדרן (ו)

אות ם' וס' שנפסקה

אם נפסקה אות ם' וס' במקומות שאינה משתנית לאות אחרת (ציור א) פסולה, דצריך להיות גולם אחד[1]. אמנם יש מחלוקת האם מהני תיקון בתפילין ומזוזות כשכבר המשיך לכתוב אח"כ, י"א דאין לה תיקון, כיון דאינה לא כפתוחה ולא כסתומה[2]. אמנם מסקנת הפוסקים, דדינה כשאר אותיות, כשניכר להדיא פרידתן, להפמ"ג לא מהני תיקון, ולרעק"א והמ"ב בשעת הדחק מהני תיקון כשהתינוק מכירה, ובשלא ניכר להדיא פרידתן, מהני תיקון לכו"ע, אפילו בלא שאלת תינוק[3].

והני מילי שע"י ההפסק לא נשתנית צורתה לאות אחרת. אבל אם ע"י ההפסק נעשית שינוי לאות אחר, כגון שנעשה ההפסק בחיבור מושבה לירכה השמאלי, דנעשית כמ"ם פתוחה (ציור ב), או שנדמה לאות פ"א (ציור ג) או לאות טי"ת (ציור ד), באופנים אלו בתפילין ומזוזות כשכבר המשיך לכתוב, אם ההפסק ניכר להדיא, פסול ולא מהני תיקון, ובאינו ניכר להדיא, להפמ"ג לא מהני תיקון, ולהמ"ב בשעת הדחק מהני תיקון.

1 שו"ע (או"ח סימן לו ס"ב) דכל האותיות צריכות להיות גולם אחד, חוץ מב' אותיות, ה"א וקו"ף. והגם שאותיות מ"ם וסמ"ך שנפסקו, עדיין הם גולם אחד ולא שני חלקים, מ"מ הן פסולות, וכמ"ש הריב"ש (סימן קכ), והמקדש מעט (סימן לו סק"ד).

2 בקסת הסופר (שם) כתב "ונראה לי דאם מ"ם סתומה או סמ"ך נפרדו קצת, אף שהתינוק קוראו כראוי, אין להתיר להדביקן בתפילין ומזוזות לאחר שכבר כתב להלן, משום חשש שלא כסדרן". ובלשכת הסופר (שם סק"י) כתב טעמו של דבר, משום דמ"ם וסמ"ך בעי מדאורייתא שתהיינה סתומות , שהרי בנס הן היו עומדות, ואם היו כשרות בהפרדה קצת, לא הוה עביד הקב"ה ניסא למגני, ולכן לא מועיל בה תיקון.

3 שו"ת מהרש"ם (ח"א סימן קנג), שו"ת מהרש"ג (ח"א או"ח סימן י), מקדש מעט (סימן לב ס"ק קכא), גדולי הקדש (ס"ק לה), שו"ת חלקת יעקב (או"ח סימן יב), שו"ת שבט הלוי (ח"א סימן ז אות י).

קשר עליון דאוריית"א

עובדות והנהגות, בירורי הלכות, ופרקי הליכות
בין כ"ק הגאון הצדיק המפורסם
גאב"ד ריסקעווע ואב"ד דקהילתינו וצוק"ל
בעל "אורחות המשפטים"
עם רבותינו הקדושים לבית סיגוט-סאטמאר

מדור מיוחד לגיל שנת היובל להסתלקותו
ערב פסח תשל"ה - תשפ"ה

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

כתר הילומים על ראש"ו יצור

כהמשך למאמר הקודם נתאר במאמר שלפנינו את ביקור הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בארה"ק טרם יבוא לקבוע איתן מושבו בקרית יואל בני ברק, והמשך השתלשלות העניינים עד בואו לציון ברינה ביום ו' אלול תשכ"ב לפ"ק לקבל עליו את עול הרבנות והר"מ בקהילתינו בבני ברק בשליחות הקודש של מרן רביה"ק זי"ע.

לחזות בנועם

בפרשת תרומה שנת תשכ"ב, הגיע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לביקור קצר בארצינו הק' בליווי חתנו הגה"צ אבד"ק **דזשיבוי** זצ"ל, כדי לראות וליראות מקרוב את מצב קהילתנו וישיבתינו הק' בב"ב – בטרם יבוא לעלות ולהשתקע בארה"ק, תלמידי ישיבתינו הק' בראשות רבני הישיבה יחד עם כלל בני הקהילה יצאו לעירפאר"ט לקבל את פניו בכבוד הראוי. אח"כ ערכו לכבודו הנהלת הקהילה בבית מדרשינו ברחוב רמב"ם קבלת פנים רבתי בשירה ובזמרה[1], והגה"ח **ר' בן ציון יאקאבאוויטש** זי"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב נשא לכבודו דברי ברכה בשם כל הקהל, ושילב באמרי נועם את ענין המאורע בפסוקי פרשת השבוע.[2]

ריסקעווער רב אויפגענומען
אלס רב אין קרית יואל בני ברק

דער סאטמארער שיכון 'קרית יואל' אין בני ברק, א', האט אריפגענומען דעם ריסקעווער רב הרב האגאן רבי אברהם שלמה כ"ץ שליט"א, אלס רב פון די קהלה.

די פארנאנגענע וואך איז דער ריסקעווער רב שליט"א אפגעפארן קיין ארץ ישראל צו באקענען זיך אריפן ארט מיט דער מעגליכקייט פון באזעצען אין קרית יואל.

מיר וינטשען דעם ריסקעווער רב א צאתכם לשלום ולברכה אין פיל הצלחה.

בולעטין דקהל יטב לב דסאטמאר מחודש אדר א' תשכ"ב מפרסם את דבר המינוי של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל כאב"ד דקהלתינו הק' בבני ברק

---

1 אחד מהניגונים ששרו אז בעת מעמד הקבלת פנים, היתה הניגון "ישמחו השמים"... ובענין זה סיפר הרה"ח **ר' יהושע מענדעלאוויטש** הי"ו משב"ק (שבת ביים רבין, עמוד ר"י"ב): "אין די פריע כ' יארן בין איך געווען אלס בחור אויף א שבת ביים רבי'ן ז"ל אין שעראן ספרינגס, פרייטאג צונאכטס נאכ'ן טיש איז דער רבי ארויסגעגאנגען שפאצירן, עס האט באגלייט הגה"צ **רבי אשר שמואל כ"ץ זצ"ל דער דזשיבויער רב** פון מאנטרעאל און ער האט געפרעגט דעם רבי'ן פארשידענע ענינים.

צווישן אנדערע האט ער דערציילט פארן רבי'ן אז ער איז מיטגעפארן מיט זיין שווער כ"ק הגה"צ **רבי אברהם שלמה כ"ץ זצ"ל אב"ד ריסקעווע** ובעמח"ס אורחות המשפטים קיין בני ברק וועו ער איז אין יענע תקופה דארט אויפגענומען געווארן אלס אב"ד ור"מ דשיכון קרית יואל, און ער איז געפארן איבערנעמן דאס רבנות, ביים קבלת פנים האט דער עולם געזונגען דעם באקאנטן ניגון אויף "ישמחו השמים ותגל הארץ', שפעטער וועו ער איז געווען אויף די באן האט ער געהערט ווי די ציונים זינגען אויך דעם זעלבן ניגון, האט ער זיך געוואונדערט אז דער היימישער עולם זינגט דעם זעלבן ניגון ווי די פרייע ציונים.

האט דער רבי געזאגט "**אלא מאי, זיי האבן דאך געמען יאסל'ס** (הרה"ח **ר' יוסף אשכנזי** ז"ל משב"ק) **ניגון פון 'טובים מאורות' און ארויפגעלייגט אויף 'כי מציון תצא תורה', דארפן מיר יעצט אויפהערן צו זינגען דעם ניגון!**"... און דער רבי האט אנגעהויבן זיך אונטערזינגען דעם ניגון פון 'טובים מאורות'".

2 הדרשה במילואה נדפסה בספרו "**עטרת משולם**" (ח"ב עמוד ת"א), ונעתיק משם כמה קטעים נבחרים, כדלהלן:

"מה נכבד היום הזה, שנפל בחלקינו הזכות לברך ולקדם את פני הגאון האדיר בעל "אורחות המשפטים" מלפנים ידוע בשם "**דער ריסקעווער רב**", ומהיום אב"ד דקהילתינו וראש ישיבתינו המעטירה, וכן את חתנו הגדול הגאון **אבד"ק דזשיבוי** שליט"א (זצ"ל) ראש ישיבתינו במאנטריאל ותלמידו חביבו של מרן רבינו שליט"א (זצללה"ה).

לבקר בהיכלו

שבת קודש פרשת תרומה התפלל בשיכון קרית יואל יחד עם כל בני הקהילה ותלמידי הישיבה, ונשא לפניהם דרשה נלהבה בעניני השעה, ואף הביע לשבח את ה"**תקנות**" שקבעו לדיירי השיכון שיהיה לפי רוחו של מרן רביה"ק זי"ע, במשך ימי השבוע ביקר בהיכלי מוסדותינו הק', בתלמוד תורה בחן את הכיתה הגבוהה בלימודם ונתפעל מהיקף ידיעותיהם, ובישיבתינו הק' בחן את כל תלמידי הישיבה, ונוכח לראות מקרוב את ההשקעה שמכניסים בהם צוות הישיבה, ואף הביע זאת בפניהם לשבח, וכמו"כ שח עם צוות הישיבה ארוכות בתקנות וסדרי הישיבה לכל פרטיה.

וראה בטוב ירושלים

על שב"ק פרשת תצוה נסע לשבות בירושלים עיה"ק, ונתקבל שם בכבוד גדול, את התפילות ערך בישיבת "יטב לב" שהיתה אז בראשות ידידו הגה"צ **רמ"א פריינד** זצ"ל לימים גאב"ד ירושת"ו, כמו"כ נשא דרשה בביהמ"ד אוהל רחל ברחוב יואל, אחרי השבת הלך לבקר אצל הגאוה"צ **חברי ביד"צ העדה החרדית** זצ"ל, ואצל זקני **רבני זיבענבערגען** משיירי כנה"ג, אשר היה איתם בידידות רבה עוד לפני המלחמה, כשעדיין ישבו כולם במדינת ראמעניא, וקיבלו כולם את פניו בהערצה ועוררו אותו פה אחד להחליט לעלות לארה"ק ושיהיה להם זאת לחיזוק רב.

וא"ש תהיה... לעיני כל בי"ת ישרא"ל בכל מסעיהם

כמו כן עלה לבקר אצל כ"ק אדמו"ר בעל **בית ישראל** מגור זצוק"ל שבידוע היתה רבה הערצתו למרן רביה"ק זי"ע[3], וקיבלו בכבוד הראוי, ושחו ביניהם בדברי תורה, בין הדברים הרצה בפניו הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל חידוש

ומה מאוד תואם ענין המאורע עם פסוקי פרשת השבוע "**ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו**". דהנה כבר יובל שנה שמרן רבינו שליט"א (זצללה"ה) הוא אחד מהגדולים ביותר בבנין המקדש והמשכן, הוא היחידי העומד לנס לבנות בתי מקדש ברחבי העולם לנטוע אמונת אומן ברוח טהורה באלקי עולם, וכן זכתה עירינו בני ברק לפני עשר שנים (בשנת תשב"י) שייסד והשתית בה את "**התלמוד תורה**" ללמד את בנינו בדרך ישראל סבא, ובהמשך השנים נבנה כאן בהדרכתו "**בית חינוך לבנות**", וכן את ישיבתינו המעטירה "**ישיבת מהרי"ט**", וכל הקריה הקדושה "**קרית יואל**", שכל אלה חוברו להם יחדיו בשם "מקדש" ו"משכן" לה' ולתורתו.

וגם את **כלי המקדש וכלי המשכן כבר הכין מרן רבינו שליט"א** (זצללה"ה), כי הבתי מדרשות שלנו בקרית יואל, בזכרון מאיר, ברח' רמב"ם, ובשיכון ה', מלאים זיו ומפיקים נוגה במתפללים חשובים חסידים ואנשי מעשה, ובעלי בתים יראים ושלמים, והיכלי מוסדותינו הק' מלאים בילדים זרע ברך ה' המסולאים בפז ומתחנכים לשם ולתפארת, ועל כולם יחד תואם השם **כלי המקדש והמשכן**, שהם הכלים המפוארים של המקדש והמשכן. **ואחרי שהמקדש והמשכן יחד עם כליהם עמדו כבר מוכנים, היה חסר רק הכהן הגדול שיבוא לשרת בקודש**, להטיב ולהדליק את הנרות.

והסיבה העקרית שהיה חסר זאת עד היום הוא, כי **רבינו שליט"א** (זצללה"ה) **לא נתן את אימונו** (צוטרו"י) **לאף אחד** לעבוד את עבודת המשכן, פן יקלקל ויפגום ח"ו, **עד שעלה בדעתו הק' לבחור בהכהן הגדול מאחיו שהיה מפורסם עוד בדור העבר בין הגאונים המובהקים, ולהגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שבו בטח לבו הטהור של כ"ק מרן שלא ישנה ח"ו** - כי הוא היה מלפנים עם עשרות בשנים בין אלה שעמדו תמיד מקושרים לכ"ק מרן שליט"א (זצללה"ה) במלחמתו הטהורה מלחמת הדת להעמידה על תילה, **הוא היה בכל השנים מה"לייב-גענעראלע"**, וממילא הוא היה יודע טוב מאוד את השיטה איך ללחום ואיך לנהל עדה קדושה לפי שיטת מרן שליט"א, **ולו נאה ולו יאה לגשת אל הקודש לעבוד לשרת לפני ולפנים**".

[3] סיפר הגה"צ **ר' מנחם זאב שטערן** זצ"ל רב דגבעת שאול (באילנא דחיי חלק ו): "בעת שביקר מרן רביה"ק זי"ע בארה"ק בשנת תשי"ט, הלכתי לקבל את פני קדשו בבית האכסניא ביום א' פרשת ואתחנן, בעת שישבתי שם הגיע כ"ק אדמו"ר בעל בית ישראל מגור לבקר את רבינו, ונעשה שם דוחק גדול מכל החסידים שליווהו, או אז הסתובב הבית ישראל לעברם במבט חריף, ובו ברגע עזבו כולם את החדר, כשהבחין רבינו שכולם יוצאים, נענה אלי ואמר: "**גבעת שאול'ער רב איר בלייבט דא!**", המשמשים הכניסו כיבוד, ורבינו – שהיה עדיין לפני התפילה – הראה להבית ישראל לטעום, אך הוא סירב, ואמר: "**ס'שטייט לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, אז דער רב איז נישט טועם בין איך אויך נישט טועם**", משראיתי שרבינו מפציר בו שיטעום, אזרתי אומץ ונעניתי: "**פארוואס זאל די גער'ער רבי נישט טועם זיין, אז מ'זעהט אז די רבינ'ס רצון איז אז מ'זאל טועם זיין!**", אז קם הבית ישראל מכסאו ונענה בקול גדול: "**ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו!**" בהראותו על מרן רביה"ק, וכך חזר כמה פעמים פסוק זה.

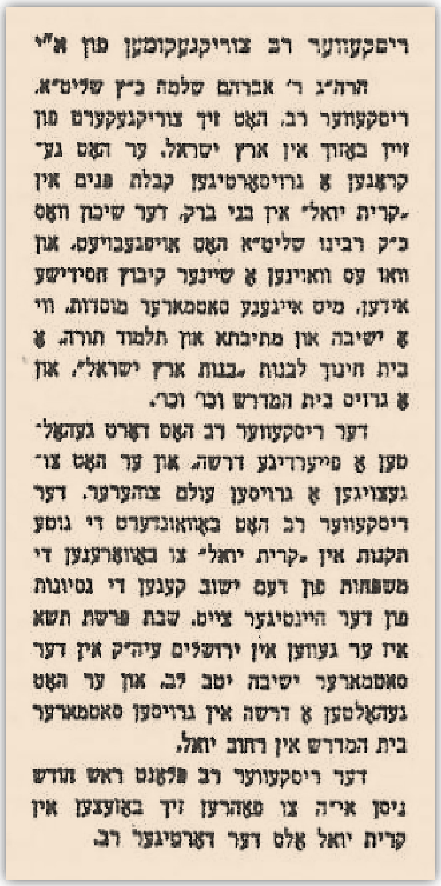
מסויים בדרך דרוש,[4] ונתפעל מזה מאוד, ולקח כסא ועלה על זה בעצמו – שלא כדרכו, והוריד מארון שבביתו צוגארטע"ל חום גדולה, (שהיתה יקר ערך בימים ההם) ונענה: "**ריסקעווער רב: פאר אזא גוטן תורה קומט זיך אזא גוטן צוגאר!**"...[5] כשנפרד ממנו הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל עודד אותו גם הוא שביאתו לכאן יהיה חיזוק גדול ליהדות החרדית.

כי תשא את ראש"ש

אחרי השב"ק חזר לב"ב ובא' מן הימים כששהה בבית חתנו הרה"ח **ר' יצחק שמעון פעדער** ז"ל עלו אליו משלחת מהנהלת המוסדות יחד עם ראשי וטובי קהילתינו ומסרו לו את "**פתב הרבנות**" לרבנות וראשות הישיבה בקהילתינו הק', התנו הגה"צ אבד"ק **דז'שיבוי** זצ"ל נשא מילין קצרין לכבוד המאורע, וקישרן לפרשת השבוע – "**כי תשא את ראש בני ישראל**", באמרו בין הדברים ש"ראש" הוא ר"ת של כבוד חותנו שנשאוהו עתה לרא"ש לבני ישראל וסימנא מילתא היא, וסיים את דבריו ברב ברכות.[6]

המדובר על חג השבועות בב"ב

כשחזר הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לארה"ב נכנס מיד אל הקודש פנימה למסור למרן רביה"ק זי"ע פריסת שלום מכל מה שראו עיניו זה עתה בהקהילה והישיבה, והביע בפניו רב התפעלותו מתפארת ויקר קהילתינו המעטירה בב"ב, כמו"כ היה עוד כמה פעמים בהיכלו כבוד של מרן רביה"ק זי"ע לשוחח אודות הרבנות, והוחלט שישתדל להגיע כבר על חג השבועות לארה"ק, לקבל עליו את נזר הרבנות.

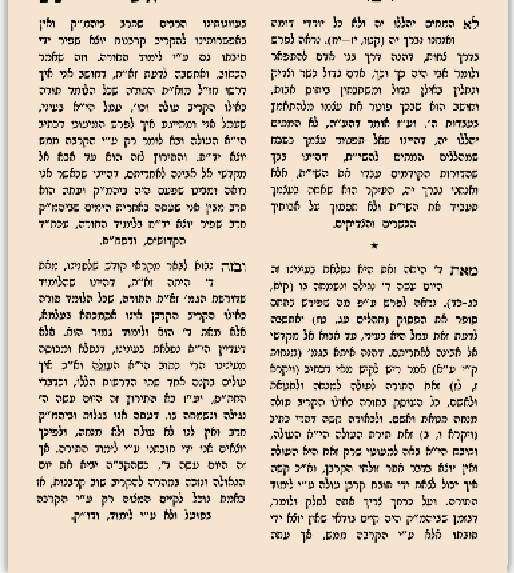
ריסקעווער רב צוריקגעקומען פון א"י

הרה"ג ר' אברהם שלמה כ"ץ שליט"א, ריסקעווער רב, האט זיך צוריקגעקערט פון זיין באזוך אין ארץ ישראל. ער האט גע־קראגען א גרויסארטיגען קבלת פנים אין קרית יואל' אין בני ברק, דער שיכון האט כ"ק רבינו שליט"א האט אריינגעבויעם. אין וואו עס וואוינען א שיינער קיבוץ חסידישע אידען, מיט איינגעע מאמארער מוסדות, ווי א ישיבה און מתיבתא און תלמוד תורה, א בית חינוך לבנות „בנות ארץ ישראל", און א גרויס בית המדרש וכו' וכו'.

דער ריסקעווער רב האט דארט געהאלט טען א סייעדיגע דרשה, אין ער האט צו־געצויגען א גרויסען עולם צהערער. דער ריסקעווער רב האט באזונדערס די גוטע תקנות אין „קרית יואל' צו באשרייבען די משפחות פון דעם ישוב קענען די נסיונות פון דער היינטיגער צייט. שבת פרשת תשא איז ער נעזוען אין ירושלים עיה"ק איז דער מאמארער ישיבה יסב לב. אין ער האט נעהאלטען א דרשה אין גרויסען מאמארער בית המדרש אין רחוב יואל.

דער ריסקעווער רב שלאגט ראש חודש ניסן אריה צו מאהרען זיך באועבען אין קרית יואל אלס דער דארטיגער רב.

בולעטין דקיט"ל ד'סאטמאר מחודש אדר ב' תשכ"ב מתאר את מעמד הקבלת פנים וימי הביקור של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בארה"ק

דברי התהלים — אש שיט

הד"ת שאמר הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לכ"ק אדמו"ר מגור בעל בית ישראל זצ"ל - כפי שנדפס בספרו "דברי אש" על תהלים

אז הכניסו לרבינו טי"י עם קאצקי"ע צוקע"ר, ורבינו טעם חתיכה מהצוקער ומן הטי"י, ואז טעם הבית ישראל מהכיבוד, והצוקע"ר שנשאר מרבינו חטף הבית ישראל לעצמו, וביציאתו נתנו למשמשו הרה"ח **ר' יושע נח בינקע** ז"ל באמרו: "זי (כשכוונתו על אשתו) דארף דאך א רפואה, גיב איר פון די צוקער וועט זי האבן א רפואה!".

ויסופר שכשיצא הגה"צ **רב דגבעת שאול** זצ"ל מביקורו אצל מרן רביה"ק זי"ע, נענה לבנו ואמר: "**איך האב נישט געוויסט אויב איך זאל איינשטעלן מיינע זיבעציג יאר און זיך אריינמישן, אבער צו באקומען אזא תשובה האט זיך עס געלוינט**"...

4 הדרוש היתה על הפסוק (תהילים, קיח, כג) "מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו", והיא לו נדפסה בספרו "**דברי אש**" עה"ת ומועדים עמוד שי"ט (ראה במוסגר).

5 מפני בנו הגאון הצדיק **אב"ד דקהילתינו בב"ב** בעל ראש אליהו זצ"ל.

6 ספר **זכור ימות עולם**, ח"ד, מאמר מ"ח (אות ו-ז).

מכתב עוז חביון

אחרי חג הפסח כשראה הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל שלא יספיק להגיע על זמן הנ"ל, שלח מכתב עוז חביון לראשי הנהלת הקהילה מלא התעוררות בנועם לשונו, והדרכת סדרי הלימוד לתלמידי הישיבה על זמן הקיץ, ומסיים את דברי המכתב בתקוה שיגיע מיד לאחר חג השבועות, ויתחיל ללמוד וללמד לפניהם "סוגיא", ולחיבת הקודש נעתיק את המכתב במלואה:

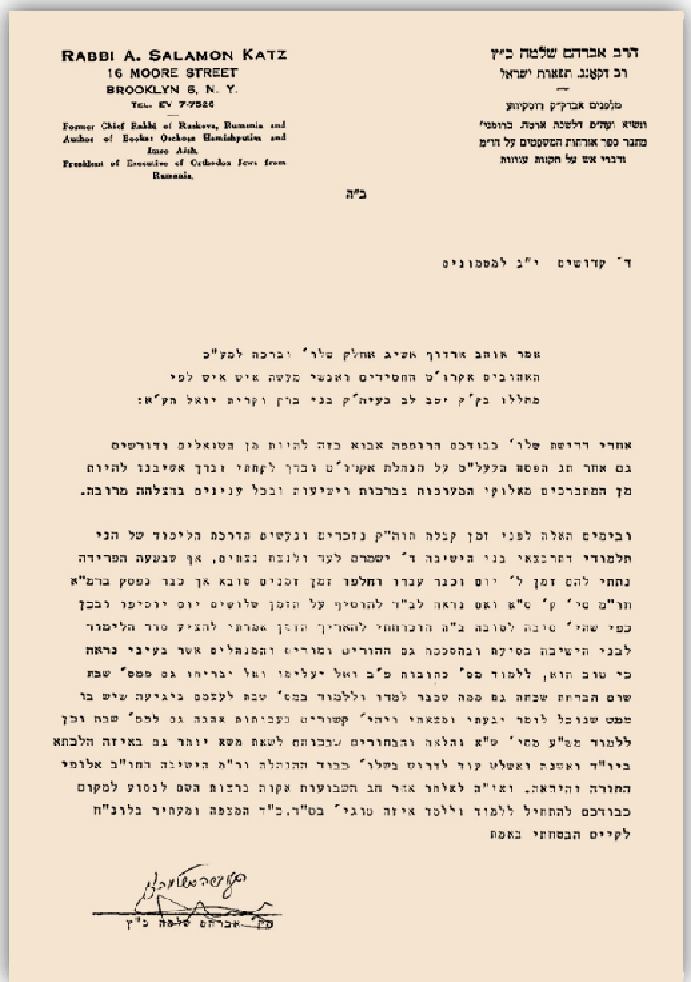
"ב"ה, ד' קדושים י"ג למטמונים.

אמר אוהב ארדוף אשיג אחלק שלום וברכה למע"כ האהובים אקרו"ט (אלופי קרואי ראשי וטובי) החסידים **ואנשי** מעשה איש איש לפי מהללו בק"ק יטב לב בעיה"ק בני ברק וקרית יואל תע"א:

אחרי דרישת שלו' כבודכם הרוממה אבוא בזה להיות מן **השואלים ודורשים גם אחר חג הפסח** העל"ט על הנהלת אקרו"ט **וברך לקחתי וברך אשיבנו** להיות מן המתברכים מאלוקי המערכות בברכות וישועות ובכל ענינים בהצלחה מרובה.

ובימים האלה לפני זמן קבלת תוה"ק **נזכרים ונעשים** הדרכת הלימוד של הני תלמודי דתרבצאי בני הישיבה ד' ישמרם לעד ולנצח נצחים, אף שבשעה הפרידה נתתי להם זמן ל' יום וכבר עברו וחלפו **זמן זמנים טובא** אך כבר נפסק בהרמ"א חו"מ סי' ק' ס"א ואם נראה לב"ד להוסיף על הזמן שלושים יום יוסיפו ובכן כפי שהיה סיבה לטובה ב"ה הוכרחתי להאריך הזמן אמרתי להציע סדר הלימוד לבני הישיבה בסיוע ובהסכמת גם ההורים ומורים והמנהלים אשר בעיני נראה טוב הוא, ללמוד מס' כתובות פ"ב **ואל יעלימו ואל יבריחו** גם ממס' שבת **שום הברחת שכחה** גם ממה שכבר למדו וללמוד במס' שבת לעצמם **ביניעה שיש בו ממש** שנוכל לומר יגעתי ומצאתי ויהיה **קשורים בעבותות האהבה** גם למס' שבת וכן ללמוד מש"ע מסי' ש"א והלאה והבחורים שבכוחם לשאת משא יותר גם באיזה הלכתא ביו"ד **ואשנה ואשלש עוד לדרוש בשלום** כבוד ההנהלה ור"מ הישיבה החו"ב אלופי התורה והיראה, ואי"ה לאלתר אחר חג השבועות אקוה ברצות השם לנסוע למקום כבודכם להתחיל ללמוד וללמד איזה טוגיא בס"ד, כ"ה המצפה ומעתיר בלונ"ח לקיים הבטחתי באמת

הק' אברהם שלמה כ"ץ.

RABBI A. SALAMON KATZ
16 MOORE STREET
BROOKLYN 6, N. Y.
Tel. Ev 7-7586

Former Chief Rabbi of Rankova, Rumania and Author of Books: Orchos Hamishpatim and Imrei Akih.
President of Executive of Orthodox Jews from Rumania.

הרב אברהם שלמה כ"ץ
וכ דקצ"ב תשארת ישראל
מלמנים אברקק ונקיוטן
חוסיא ימים ולשנה אורכת כרוסני
מחבר ספר אחרות השימושים על הרים
ודברי אם על חקות עזוות

כ"ה

ד' קדושים י"ג למטמונים

אמר אוהב ארדוף אשיג אחלק שלו' וברכה למע"כ
האהובים אקרו"ט החסידים ואנשי מעשה איש איש לפי
מהללו בק"ק יטב לב בעיה"ק בני ברק וקרית יואל תע"א:

אחרי דרישת שלו' כבודכם הרוממה אבוא בזה להיות מן השואלים ודורשים
גם אחר חג הפסח בעל"ט על הנהלת אקרו"ט על הנהלת אקרו"ט וברך לקחתי וברך אשיבנו להיות
מן המתברכים מאלוקי המערכות בברכות וישועות ובכל ענינים בהצלחה מרובה.

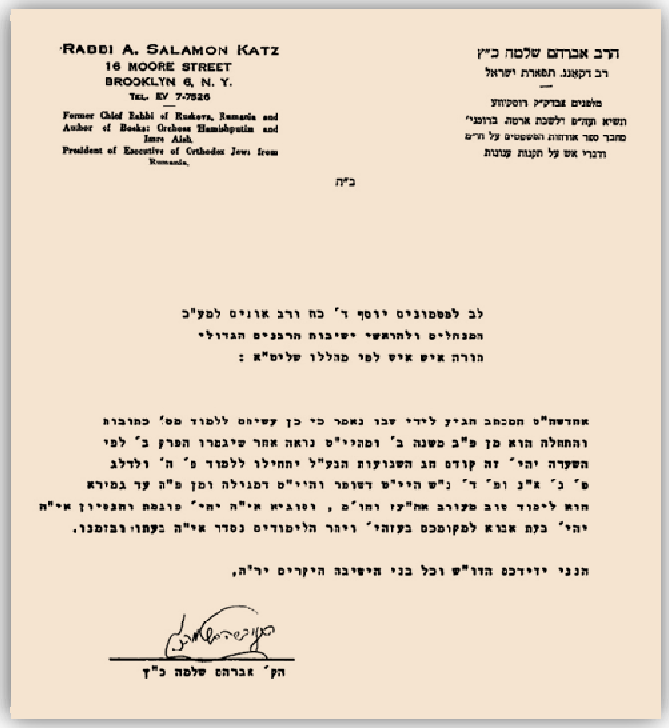
ובימים האלה לפני זמן קבלת תוה"ק נזכרים ונעשים הדרכת הלימוד של הני
תלמודי דתרבצאי בני הישיבה ד' ישמרם לעד ולנצח נצחים, אף שבשעה הפרידה
נתתי להם זמן ל' יום וכבר עברו וחלפו זמן זמנים טובא אך כבר נפסק בהרמ"א
חו"מ סי' ק' ס"א ואם נראה לב"ד להוסיף על הזמן שלושים יום יוסיפו ובכן
כפי שהי' סיבה לטובה ב"ה הוכרחתי להאריך הזמן אמרתי להציע סדר הלימוד
לבני הישיבה בסיוע ובהסכמה גם ההורים ומורים והמנהלים אשר בעיני נראה
טוב הוא, ללמוד מס' כתובות פ"ב ואל יעלימו ואל יבריחו גם ממס' שבת
שום הברחת שכחה גם ממה שכבר למדו וללמוד במס' שבת לעצמם ביניעה שיש בו
ממש שנוכל לומר יגעתי ומצאתי ויהיה קשורים בעבותות האהבה גם למס' שבת וכן
ללמוד מש"ע מסי' ש"א והלאה והבחורים שבכוחם לשאת משא יותר גם באיזה הלכתא
ביו"ד ואשנה ואשלש עוד לדרוש בשלו' כבוד ההנהלה ור"מ הישיבה החו"ב אלופי
התורה והיראה, ואי"ה לאלתר אחר חג השבועות אקוה ברצות השם לנסוע למקום
כבודכם להתחיל ללמוד וללמד איזה טוגיא בס"ד, כ"ה המצפה ומעתיר בלונ"ח
לקיים הבטחתי באמת

הק' אברהם שלמה כ"ץ

מכתב ששלח הגה"צ מריסקעווע זצ"ל מארה"ב בחודש אייר תשכ"ב לפ"ק להנהלת קהילתינו הק בבני ברק - לפני בואו לשרת בקודש בעבודת אב"ד ובו דברי הדרכה לתלמידי הישיבה וסדר הלימודים לזמן הקיץ

כמה ימים לאחר שקיבלו רבני הישיבה את המכתב, שלחו לו בחזרה מכתב, להודיעו שאכן התחילו במסכת כתובות כפי שהורה, אך עדיין לא יודעים איזה "**סוגיא**" להתחיל ללמוד עם תלמידי הישיבה. אי לכך בא הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בלוחות שנים לקבוע שהסוגיא שילמדו יהיה סוגיא ד"**פוגמת**" (מסכת כתובות), וכמו"כ פירט עוד כמה דברים בהמשך סדרי הלימוד בישיבה[7].

שוב אחרי כמה שבועות הגיע מכתב שלישי שהיתה מיועדת להגה"ח ר' **בן ציון יאקאבאוויטש** זי"ל, בה מבשר ואומר על מועד זמן הגעתו לארה"ק בשעטו"מ[8], ובשולי המכתב כותב לו שהיות ונתאחרה הגעתו כ"כ, והרי המנהג ללמוד סוגיא לכבוד שבת שובה השייך לשבת שובה, לכן ילמדו את הסוגיא ד"פוגמת" רק עד שני שבועות קודם שבת שובה, ומאז יתחיל ללמוד עמהם סוגיא ד"מצוות לאו ליהנות ניתנו"[9].

RABBI A. SALAMON KATZ
16 MOORE STREET
BROOKLYN 6, N. Y.
TEL. EV 7-7526

Former Chief Rabbi of Rzeszow, Ramaila and Author of Bnoke Orchoss Hamishpotim and Imre Aish
President of Executive of Orthodox Jews from Rumania.

הרב אברהם שלמה כ"ץ
רב דקאנג תפארת ישראל

מלמנים אבדקיק ריסקעווע
חשיא ומנ"מ ולשכת ארטה ברומני
מחבר ספר אורחות המשפטים על ת"ת
חברי אש על הקנות עתקות

כ"ת

לב למסמונים יוסף ד' כח ורב אונים למע"כ
המנהלים ולהראשי ישיבות הרבנים הגדולי
הורה איש איש לפי מהללו שליט"א :

אחדשה"ט מכתבו הגיע לידי שבו נאמר כי כן עשיתם ללמוד מס' כתובות
והתחלה הוא מן פ"ב משנה ב' ומהאי"ט נראה אחר שיגמרו הפרק ב' לפי
השערה יהי' זה קודם חג השבועות הבע"ל יתחילו ללמוד פ' ה' ולדלג
פ' כ' א"נ ופ' ד' נ"ש היה"ש דשופר והיי"ט דמגילה ומן פ"ה עד במירא
הוא ליפור זוב מעורב אח"ז וחו"מ , וסוגיא אי"ה יהי' פוגמת ואחריהן אי"ה
יהי' בעת אבוא למקומכם בעזהי' ויתר הליפודים נסדר אי"ה בעתו ובזמנו.

הנני ידידכם הדו"ש וכל בני הישיבה היקרים יר"ה,

הק' אברהם שלמה כ"ץ

מכתב שני מהגה"צ מריסקעווע זצ"ל אשר שלח לצוות הישיבה בו מודיע על קבלת מכתבם בנוגע סדרי הלימודים במס' כתובות, ולימוד סוגיא ד"פוגמת" ועוד כמה פרטים בנוגע לסדרי הישיבה

---

7 וז"ל המכתב (הובא ב"קונטרס הצילומים" שבספר **זכור ימות עולם** ח"ד, צילום מספר 100) :

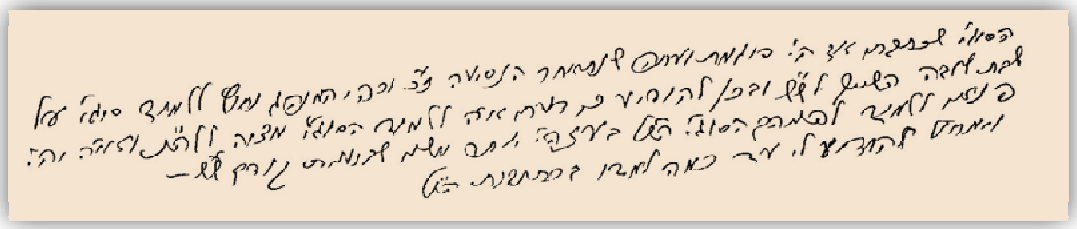
"ל"ב למטמונים יוסף ד' כח ורב אונים **למע"כ המנהלים ולהראשי ישיבות הרבנים הגדולי תורה** איש איש לפי מהללו שליט"א.

אחדשה"ט המכתב הגיע לידי שבו נאמר כי כן עשיתם ללמוד **מסכת כתובות** והתחלה הוא מן פרק ב' משנה ב', ומהאי טעמא נראה דאחר **שיגמרו פרק ב' - לפי השערה יהיה זה קודם חג השבועות הבע"ל -** יתחילו ללמוד פרק ה', ולדלג פרק ג' אלו נערות ופרק ד' נערה שנתפתה - היינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה - ומן פרק ה' עד גמירא הוא לימוד טוב מעורב שו"ע אבהע"ז וחו"מ. וסוגיא אי"ה יהיה פוגמת, **והנסיון אי"ה יהי' בעת אבוא למקומכם בעזה"י**, ויתר הלימודים נסדר אי"ה בעתו ובזמנו.

הנני ידידיכם הדו"ש וכל בני הישיבה היקרים יר"ה. הק' אברהם שלמה כ"ץ".

8 מכתב זה הובא במאמרינו בשבוע העל"ט, בו הוא מודיע שמועד זמן הגעתו יהיה בעז"ה ביום "**ו' אלול תשכ"ב**", עי"ש.

9 וז"ל בשולי המכתב: "הסוגיא שכתבתי אז היה פוגמת, **ועתה שנתאחר הנסיעה כל כך, וכפי המנהג, נחוץ ללמוד סוגי' על שבת שובה השייך לשבת שובה,** ובכן הנני להודיע כי דעתי אי"ה ללמוד הסוגיא מצוות לאו ליהנות ניתנו, ואי"ה יהיה פנאי ללמוד לפניהם הסוגיא הנ"ל בעזה"י יותר משני שבועות קודם שבת שובה, **וימחול להודיע לי עד כמה למדו בכתובות**".

"קשה עלי פרידתכם"...

על שבת פרשת פנחס – שבת האחרון לפני עלייתו להשתקע בארה"ק לכהן פאר על כסא הרבנות בב"ב, הלך לשבות את שבתו בהיכלא דמלכא בצל קדשו של מרן רביה"ק זי"ע, ומרן רביה"ק זי"ע כיבדו בכבוד הראוי, ונתכבד לעלות לתורה לעליית אחרון[10], והקריאה בעלייה זו היא "ביום השמיני עצרת תהיה לכם" ורש"י פירש ממדרש אגדה "קשה עלי פרידתכם". ואחרי שבירך על התורה, נענה מרן רביה"ק זי"ע ואמר: "**ריסקעווער רב, איך זאג אויך קשה עלי פרידתכם**"...[11]

כ"ב גדלה הערצתו של מרן רביה"ק זי"ע להגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל עד שהתבטא עליו לומר שקשה עליו פרידתו.

אחרי השב"ק נכנס הגה"צ אב"ד ריסקעווע זצ"ל אל מרן רביה"ק זי"ע ונפרד ממנו ברב ברכות ובברכת הצלחה בעבודת קדשו[12].

כי בשמחה תצאו

לאחר כמה ימים התכונן לצאת לדרכו לעלות לארה"ק למלאות רצונו ושליחותו של מרן רביה"ק זי"ע, וביום שיצא לדרכו התקיים לכבודו מסיבת פרידה רבתי, וליווהו ציבור גדול מהיהדות החרדית בארה"ב מכל מעריציו אוהדיו ותלמידיו, ובראשם השתתפו משלחת מכובדת של גדולי חשובי הרבנים מ"**התאחדות הרבנים**" אשר היה באומן איתם זה כמה שנים לטובה בארה"ב, ועוד רבנים ואדמורי"ם חשובים, וכולם נפרדו ממנו ברוב התרגשות ורב ברכות.

ריסקווער רב פארט איבערנעמען רבנות אין קרית יואל, בא"י

דער ריסקיווער רב הרב הגאון רבי אברהם שלמה כ"ץ, וויפלכער איז פון די פראמינענטסטע רבנים אין גדולי התורה אין אונזער הקו' פה אזן איז איתער פון די אנ' פיהער פון התאחדות הרבנים דאר' צוה הבריה ועשאודע. שפרט אריי דאנגערשפאנ פריה קיין ארץ ישר' ראל' איבערצונעמען דאס רבנות אין דעם סאמאראער. סטעטע קרית יואל אין בני ברק.

דער ריסקיווער רב איז פון די בעזיילטע רבנים משרידי הדור ה' יקן אזן איז ן בפארמסטע פער' זענליכקייט אין מולם הרבנות. ער איז אייך ד'ער מחבר פון די בא' ריממטע ספרים "אורחות המשפטים" אויף חושן משפט.

דער ריסקיווער רב עוסק אנ' פירעדן מיט דער שיינער אזן מיט שערהאפטער סאמאראער קהילה אזן מיט דער בריסטאראזשינער חלפער תורה אזן ישיבה. אזן עס איז צו האפען אז מיט דעם ריסקיווער רבים באלעצטן זיך אין ארץ ישראל ווערלען נישט כלויז די סאמאראער נאכדרה נאכט שוואריטי'ן. נאר אויך דאס גאנצע חרדישע אידענ' שום. וואס תאט ביכאקטען אוא וואיקען כח התורה.

כיי זיין אפאדרען פאדנען: ה' נערשמאנ. העלפן איהם נאליימען א נדריפער עולם פון הנדות ה' חרדית בראש פון א דעלעגאציע פון חשוב"ע רבנים פון התאחדות הרבנים.

הכת"ע מודיעים אל נסיעתו של הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לארה"ק בשלהי חודש אב תשכ"ב לקבל את נזר הרבנות

צהלי ורוני יושבת ציון

ביום ו' אלול שנת תשכ"ב לפ"ק יומא דהילולא קדישא של מרן הגה"ק בעל **ייטב לב** זי"ע הגיע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בספינת האילמפי"ע בנמל חיפה בשעטו"מ – לשמחת לב היהדות החרדית בארה"ק בכלל, ובני קהילתינו הק' בפרט, וכמובן שכל בני הקהילה וחברי ההנהלה, וכן בחורי הישיבה בראשות צוות הישיבה יצאו לעבר נמל חיפה כדי לקבל את פניו בראוי וביאות לכבוד התורה.

בהתאסף ראש"י עם יחד שבטי ישראל

ביום י' אלול א' לסדר "כי תבוא אל הארץ", נערכה לכבודו קבלת פנים המונית בבית מדרשינו ברחוב רמב"ם, ונאספו שם קהל רב מסלתה ומשמנה של העיר ב"ב וירושלים, ואף משאר הערים הקרובים הגיע ציבור גדול להשתתף, ועל צבאם פיארו בראש המעמד חברי בי"צ העדה החרדית ה"ה הגאון רבי **דוד וינגרייז** זצ"ל לימים ראב"ד ירושת"ו, והגאון רבי **ישראל יצחק רייזמאן** זצ"ל, ובראשם הגאון האדיר רבי **פנחס עפשטיין** זצ"ל ראב"ד ירושלים עיה"ק, וכן הגה"צ **רמ"א פריינד** זצ"ל ראש ישיבתינו הק' בעיה"ק ירושת"ו (לימים גאב"ד ירושת"ו), וכמו כן

---

10 עיי' במאמרינו פר' **במדבר-שבועות** שהארכנו בדעת מרן רביה"ק זי"ע בתשובתו שכתב להגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לפני המלחמה, שיותר חשוב לכהן לעלות "**אחרון**" מלעלות "**ראשון**", וכן נהג מרן רביה"ק זי"ע בעצמו - לכבדו בכל פעם בעליית "אחרון", עיי"ש.

11 ספר **זכור ימות עולם**, ח"ד, מאמר כ"ג.

12 עיי' בהמשך המאמר שהזכיר זאת הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע במכתבו, שכתב בין הדברים: "**על ברכתו הטהורה שיהיה בהצלחה תמכתי יסודותי וכו', וכן אני רואה עין בעין, בכל ענין וענין הוא בהצלחה ב"ה**".

הרבנים הגאוה"צ דעיר בני ברק הגאון רבי **יצחק שלמה אונגאר** זצ"ל גאב"ד חוג חתם סופר, הגאון **גאב"ד זכרון מאיר ובעל שבט חלוי** זצ"ל, **האדמו"ר מספינקא** זצ"ל, ובראשם המורא דאתרא הגאון רבי **יעקב לאנדא** זצ"ל, וגם הרבנים הגאוה"צ **מבאר שבע, גמזו, סאסרעגען, קטמון, יסודות,** כולם באו לפאר את המעמד הגדול.

דבר המוסדות

המעמד נפתח על ידי מנהל המוסדות הגה"ח ר' **בן ציון יאקאבאוויטש** זי"ל שנשא את דבר המוסדות, והוציא לשבח ולתהילה את הענין הזאת שמרן רביה"ק זי"ע לא נתן אימונו להפקיד את עדת צאן מרעיתו בב"ב, רק בהגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, שאדוק ומקושר למרן רביה"ק זי"ע ולדרכו ומשנתו הטהורה, ואנו בטוחים שוודאי יתקדש שם שמים על ידו להרחיב גבולי הקדושה בקרב מוסדותינו הק'.

וכמו כן ציין שסימנא מילתא היא שאיתרמי מן השמים לערוך מסיבה זו **ביום י' אלול** אשר בו ביום **לפני עשר שנים** (י' אלול תשי"ב) הוקם מוסדותינו הק' בעיר בני ברק, ועתה זכינו להשלמת גמר הבנין בקבלת פני הגה"צ אב"ד ור"מ לקהילתינו המעטירה.[13]

קול התורה נשמע בארצינו

אח"כ נשא דברים הגאון **ר' יעקב לאנדא** זצ"ל מרא דאתרא ב"ב שקיבל את פניו בשם כלל תושבי העיר בכבוד הראוי ודיבר בשבח התפתחות מוסדותינו הק' בב"ב,[14] כמו"כ נשאו דברים הגאון **גאב"ד חוג חתם סופר** זצ"ל, והגאון **גאב"ד זכרון מאיר בעל שבט חלוי** זצ"ל, ודבר ה' מירושלים

עטרת סימן יג משולם תה

דברי פתיחה שנשאתי בעת קבלת פנים של האון מוהר"ר אברהם שלמה ב"ן שלום"א (צ"ל) מרוז עליהיט על סס הרבנות דקהלתינו ביום עשירי לחודש אלול אור ליום י"א אמלל

לסדרי הזמן כי תבוא אל הארץ תשכ"ב לפ"ק

בכל תפוצות ישראל הי' מנהג קיים, כשקבלו רב חדש לעיר, או ביתר ראשי הציר את חברי הקהלה, עם רבני ונכבדי הסביבה, וכהתאסף ראשי עם ברכו את הרב החדש בריבים. בפמדותו עבודת הקודש, וברכו את הקהלה שיעלה בגדולם לקבל רב גדול כזה.

והיות שלפי דברי התוספתא (מנחות דף כ' ע"ב בא"ד נסכל) שפסקו בפשטות כי מצות אבחתיבו תורה, גם אמתנו ממשיכים בזה, והזמנינו הביונים של היום שיהיה בינים לעדיקים שבאה להם ובאה לעולם, כי היום נשמע רבים בכתינת "או נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע" (מלאכי ג' טז). הזמנו רבני העיר הזאת ואת הרבנים הגאונים חברי הבד"ץ שליט"א (צ"ל) עם הרבנים הגאונים מערי הארץ, עם השיבי ונכבדי הסביבה, לכבוד הרב החדש שבא לעירנו בס"ד על ידעת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (צללה"ה) ועל דעת כל הקהל הקדוש הזה. שהוא הי' מיכר בפי כולא עלמא כתור "דעי" ריסקיויער רבי ומיום י' לחדש אלול תשכ"ב לפ"ק עמדיש יהי' בס"ד הגאון אב"ד ור"מ דק"ק שטרן קריית יואל, יקהל יעב לב דיסאטמאר ומסדותיה בבני ברק ואבני".

אנחנו מביעים תודתינו לבל הנאספים ובעיקר להרבנים הגאונים הצדיקים שבאו לחלק כבוד לתורה ולמדיה, ומקדמים את כולנם עם ברכת בואכם לשלו' חבה וגלבבה.

ובכבדי לדבר מענינא דיומא הי' נאה מאד לגלגל את השתלשלות כל הענינים עד שהגענו ליום הזה. אבל הית ודומי הצעיד לרשותי לדבר קצר מאד, לא אאריך בסיפורי השתלשלות, אבל למען האמת ולביאי לדעת כמה ענינים חשובים, הנני מוכרח לנגוע לכל הפחות על קצה המוכל כמה נקודות חשובות, אשר בסוף הדברים יתברר שהן הנה מענינא דיומא ורומדים בקשר אמרין עם היום הזה.

איתא בפרשתן יתרו כי תבא אל הארץ", כשמה תשי"ב לפ"ק ביום העשירי לחדש אלול הי' הקבינות כמו היום, היום העשירי לחדש אלול הי' ביום א' לפרשה שקוראים היום, הינו כי תבוא אל הארץ.

וביום הזה באשר התורה הקדושה מתחלת לדבר מביאת הארץ, התחלנו ללמוד עם ח' ילדים רכים ותנוגים בתלמוד תורה שלנו, שנוסד על ידי רבן של ישראל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (צללה"ה), יהודי העובר היום בדחוכדה כני ברק, ומחכונן בצוריחה ועדכה, בעדתה החיצוני ועכהה הפנימי, תרעב שזה שבעי, כי בני ברק צריכה להיות כמו שהיא, הוא חושב אם יהיה בעיר תלמודי תורה המשוחחות והמעליחות, חושב כי זה הכל בא מאליו, אבל מי שהי' כאן באותה התקופה (היינו משנת תש"ב) ונוכח עוד לזכור, יזכור מאד בי בימים ההם הי' שורר מצב כזה, שלא יכלו להעלות על הדעת שיש צורך בלימוד כזה. **ושיהי בכלל העליחה לדון** הלימוד הזה, ובניינו ויקיב הרה"ג אב"ד דמתא בני ברק (ח"ה הגאון החסיד **ר' יעקב לנדא** צ"ל), **והוא בעצמו דרש בפני עם ועדה בבית** המדרש הזה, שבששבע מאת כ"ק רבינו הקדוש שליט"א (צללה"ה) שיסד הלימוד תורה על "יראיים" לא הי' יכיל להבין את הענין, ולא הפס בכלל מה זה "על מה זה", ולא האמין אף פעם שזה יצליח כ"כ.

דרשת הגה"ח ר' בן ציון יאקאבאוויטש זי"ל במעמד הקבלת פנים שנערכה להגה"צ מריסקעווע זצ"ל ביום י' אלול תשכ"ב לפ"ק

---

13 ונעתיק עוד מספר **"עטרת משולם"** (עמ' ת"ז) גרגיר נאה מה שדרש אז בין הדברים, כדלהלן:

"והיום בערב הינו **יומא דהילולא של הגה"ק מנאסויד זי"ע**, יהודים יושבי ויוצאי זיבענבערגען, יודעים לספר את **השתייכות הגה"צ מנאסויד זצ"ל לבית סיגוט בכלל, ולכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (צללה"ה) בפרט**, יודעים לספר איך יקר היה בעיניו בשעת אסיפות רבנים שהתקיים, ואיך התחבב עם דרשות כ"ק מרן שליט"א (צללה"ה) ואז הי' מרגלא בפומי' להגיד **"וואס דער קראלער רב זאגט כן צריך להיות"**, הכוונה על כ"ק מרן שליט"א (צללה"ה). **ולאידך, הרב הגאון החדש שליט"א (צ"ל) היה אז רב סמוך ונראה להגאון מנאסויד זי"ע, והיה אחד הרבנים החביבים עליו ביותר,** ובהרבה ענינים בשו"ע בהלכה ובהוראה הזמינו אליו לדון ולהורות עליהם.

וכשנצרף יחדיו את **יום העשירי** (שבו הוקם התי"ת לפני עשור) **ויום האחד עשר** לחודש אלול (יא"צ הרה"ק מנאסויד), ונחשוב לרגע על כל המאורעות נבוא לידי מסקנא כי סימנא מילתא וסימן מובהק בידינו [דהרי קיי"ל (שו"ע אבהע"ז סי' י"ז סקע"ג) כי שני סימנים הם סימן מובהק] כי סימן טוב שהרב החדש שליט"א (צ"ל) הגיע לגבולינו בימים האלה, ובימים האלה נתקיים כינוס חשוב כזה".

ומוסיף בהערה (עמ' תט): "ואח"כ דרש הגה"צ רבי **דוד יונגרייז** שליט"א (צ"ל) מחברי הבד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק (ואח"כ ראב"ד), אשר עמד על הסימנים שהזכרתי, **והוסיף עוד סימן טוב, דאיתא במגילת תענית (פ"ו) כי ביומיא אילין נבנתה מחדש חומת ירושלים שהגוים סתרוהו, וזה סימנא ללחום עבור פירצות העיר הק'** החרבה והבזויה ר"ל"..

14 עי' בספר **"עטרת משולם"** (שם בהערה הנ"ל) כדלהלן: "**מרא דאתרא הגה"ח הרב לאנדא** שליט"א (צ"ל) דיבר אחרי, ועמד מיד על מה שאמרתי בשמו בתחילת נאומי, ואמר שמרגלא בפומי' תמיד להגיד כך, ואמר **שהוא רואה בכל התפתחות מוסדות סאטמאר איזה כח אלקי הטמון באיש קדוש**, כי אחרת לא הי' אפשר להגיע לדרגה כזו למה שהגענו ב"ה".

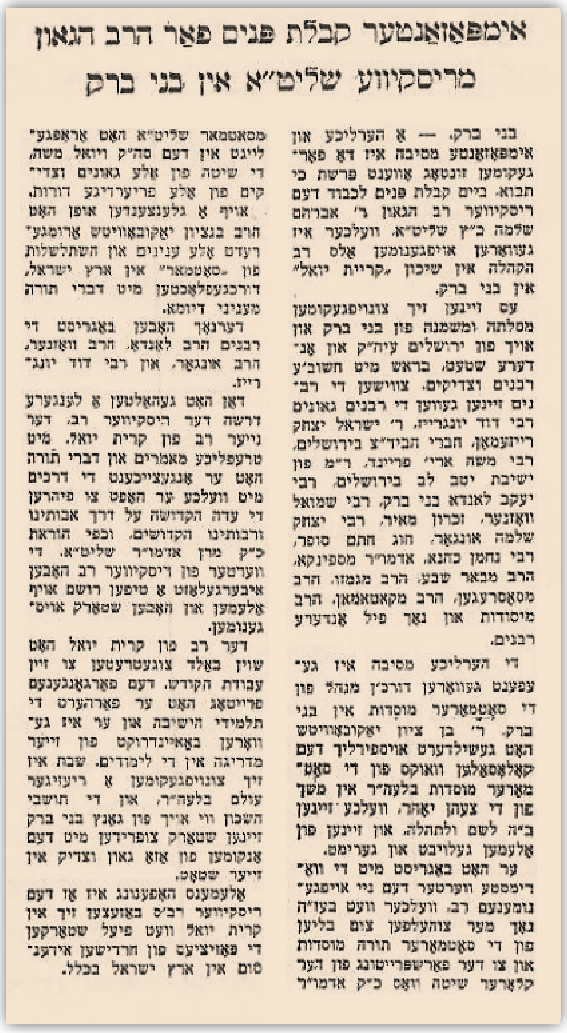
נשא הגאון רבי **דוד יונגרייז** זצ"ל לימים ראב"ד ירושת"ו שנאם בשם העדה החרדית, וכולם ברכוהו בברכות לרוב שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולהרחיב גבולי הקדושה בארה"ק בכלל ובעיר בני ברק בפרט.

לברך את עמו ישראל באהבה

אח"כ נשא הגה"צ אב"ד ריסקעווע זצ"ל את דרשתו מתובל בפנינים יקרים ואמרים נעימים מקושר לפרשת השבוע "כי תבוא אל הארץ"[15], וסיים בתפילה ותקוה להשי"ת שיוכל להנהיג את העדה הקדושה בדרך המסורה לנו מאבותינו ורבותינו הק', לפי רוחו ומשנתו של מרן רביה"ק, ולהיות ציר נאמן למשלחו, ובתשובתו על ברכת הרבנים שברכוהו, אף הוא היה מתכוין כנגד המברכים, ובהגיעו להשיב להגאון האדיר **הראב"ד** זצ"ל, נענה ואמר: "**הנה במתני' ראש השנה איתא "ראש בית דין אומר מקודש", ואני אומר ראש בית דין מקודש**".[16] וסיים בברכת כהנים על כל הנאספים, המעמד השאיר רושם כביד על כל המשתתפים ובפרט על תושבי העיר.

....."רב תודה על שיעץ אותי לקבל עלי הרבנות"

עוד טרם הימים הנוראים שמשמשו ובאו, התיישב הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לכתוב מכתב תודה למרן רביה"ק בה הוא כותב בין הדברים: "**רב תודה על שיעץ אותי לקבל עלי הרבנות וחר"מ של הישיבה ישיבת כבוד קדושתו אף שהוא עבודה רבה,**[17] **אבל על ברכתו הטהורה שיהיה בהצלחה, תמכתי יהודותי שיהיה לשם ולתפארת, וכן אני רואה עין בעין בכל ענין וענין הוא בהצלחה ב"ה**"[18]. וכמו"כ הזכיר את עצמו וב"ב לקראת הימים הנוראים.

אימפאזאנטער קבלת פנים פאר הרב הגאון
מריסקעווע שליט"א אין בני ברק

בני ברק. — אן הערליכע און אימפאזאנטע מטיבה איז דאָ פאר־ געקומען אויענעם פרשת כי תבוא. בים קבלת פנים לכבוד דעם ריסקיווער רב הגאון ר' אברהם שלמה ב"ץ שליט"א, וועלכער איז געווארען אויסגענומען אלס רב הקהלה אין שיכון „קריית יואל" אין בני ברק.

עס זייגען דאָרט צוזאמענגעקומען מסלתה ומשמנה פון בני ברק און אויך פון ירושלים ע"ה און אנ־ דערע שטעט, בראש מיט חשוב'ע רבנים וצדיקים. צווישען די רב־ נים זייגען בעמערקט די רבנים גאוניט רבי דוד יונגרייז, ר' ישראל יצחק ריזענמאן, חברי הבד"צ בירושלים, רבי משה אריי פריינד, ר"מ פון ישיבת יסב לב בירושלים, רבי יעקב לאנדא בני ברק, רבי שמואל וואזנער, וכרון מאיר, רבי יצחק שלמה אונגאר, הגה חתם סופר, רבי נחמן כהנא, אדמו"ר מספינקא, הרב מבאר שבע, הרב מגמזו, הרב מסאסרעגען, הרב מקאנאסאן, הרב מיסודות און נאך פיל אנדערע רבנים.

די הערליכע מסיבה איז גע־ עפענט געווארען דורכ'ן מנהל פון די סאָטמאַרער מוסדות אין בני ברק, ר' בן ציון יעקובאוויטש האט געשילדערט אויספירליך דעם קאָלאָסאלען וואוקס פון די סאָט־ מאַרער מוסדות בלעמ"ד אין משך פון די צעהן יאָהר, וועלכע זייגען ב"ה לשם ולתהלה. און זייגען פון אלעמען געלויבט און גערימט.

ער האט באגריסט מיט די וואָ־ רימפפע ווערטער דעם ניי אויסגע־ נומענעם רב. וועלכער וועט בעז"ה נאך מער צוהלפען צום בלייבן פון די סאָטמאַרער תורה מוסדות און צו דער פאַרשפּרייטונג פון הער קליאַרער שיטה וואָס כ"ק אדמו"ר מסאסמאר שליט"א האָט אַראָפגע־ לייגט אין דעם סה"ק ויואל משה, די שיטה פון אַלע גאונים וצדי־ קים פון אַלע פּריערדיגע דורות. אויף אַ גלעצענדען אופן האָט תּורה בנצין יאָקובאוויטש אַרומגע־ רעדט אַלע ענינים און השתלשלות פון „סאָטמאר" אין ארץ ישראל, דורכגעפאלגטען מיט דברי תורה מעניני דיומא.

דערנאך האבען באגריסט די רבנים הרב לאנדא, הרב וואזנער, און רבי דוד יונג־ רייז.

דאָן האָט געהאלטען אַ לענגערע דרשה דער ריסקיווער רב, דער ניי־ער רב פון קרית יואל, מיט טרעפלידיע מאמרים און דברי תורה האָט ער אָנגעצייכענט די דרכים מיט וועלכע עד היהרען די עדה הקדושה על דרך אבותינו ורבותינו הקדושים, וכפי תורת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. די ווערטער פון ריסקיווער רב האבען אויבערגעלאזט אַ טיפען רושם אויף אַלעמען אין האבען שפּאַרק אויס־ גענומען.

דער רב פון קרית יואל האָט שוין באלד צוגעשטעלט צו זיין עבודת הקודש. דעם פאַראַנגלענעם פרישאַג האָט ער פאַרברענגט די תלמידי הישיבה אָהן ער איז גע־ וואָרען באַאיינדרוקט פון זייער מדריגה אין די לימודים. שבת איז זיך צוזאמענגעקומען אַ רייזיגער עולם בלעה"ח, אין די תושבי השכון ווי אויך פון גאנץ בני ברק זייענען שטאַרק צופרידען מיט דעם אָנקומען פון אַזאַ גאון וצדיק אין דייער שטאָט.

אלעמענס האָבענג איז אַן דעם ריסקיווער רב"ס באזעצען זיך אין קרית יואל וועט פיעל שטאַרקען די פאַוויצעס פון תּורה־ דיגען אידע־ טום אין ארץ ישראל בכלל.

הכת"ע מתאר את מעמד הקבלת פנים שנערכה להגה"צ מריסקעווע לרגל בואו לקבל את עול הרבנות בקהילתינו הק' בבני ברק

---

15 פתח דבריו האיר במילי דצחות, באמרו שתמה שהרי מדרך הדרשנים להתחיל את דבריהם בפסוק מפרשת השבוע שניתן לקשרו לענין המאורע, וכאן התחיל אחד בפסוק "ברוך הבא בשם ה'" והשני בפסוק אחר, ואמאי לא התחיל שום בעל דרשן בפסוק מפרשת השבוע [כי תבוא] "**ברוך אתה בבואך**" - התואמת מאוד למעמד זה!, והמשיך בנועם לשונו: "**אך האמת היא, שהרי מדרך הדרשן לסיים בפסוק שהתחיל – אף כשאינו מפרש אלא הרישא של הפסוק, והרי הסיום של פסוק זה אין נאה להזכיר כאן, וכי יאמרו גם "וברוך אתה בצאתך"?... ובכן מובן אמאי לא התחילו כלל בפסוק זה**"...

16 ספר זכור **ימות עולם**, ח"ד מאמר מ"ח (אות ח). ועי' עוד במאמרינו לפרשת בהעלותך שהבאנו מכתב תשובה מאהבה מהגאון האדיר הראב"ד זצ"ל להגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל שנכתב בעיצומו של יום הפורים שנת תשכ"ז, ושם מתבטא היטב הידידות הרבה שהיתה ביניהם.

17 וכידוע שמתחילה לא אבה לקבל עליו הרבנות כי היה ירא לגשת אל עבודה קשה שבמקדש זו, אך "**לאחר הפצרות שהפצירו בו הצליחו לשכנע אותו ונעתר לקבל עליו את המשרה הזאת**" (מתוך מכתבו של המשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל, הובא בס' עטרת משולם ח"ב עמ' ת"ג)

18 מכתב זו בשלימותה הובא במאמרינו לפר' **עקב**, במאמר "**כה דבר"י כא"ש**".

מיד לאחר הימים הנוראים הגיע בחזרה מכתב בכתי"ק של מרן רביה"ק זי"ע בו הוא כותב לו בין הדברים:

"ב"ה ה' וירא תשכ"ג.

לכבוד **ידידי הרב הגאון החסיד המפואר, צנא מלא ספרא, כהן שדעתו יפה**, כש"ת מוה"ר אברהם שלמה כ"ץ אבדק"ק ריסקיווא וכעת בעיה"ק[19] קרית יואל ת"ו שליט"א.

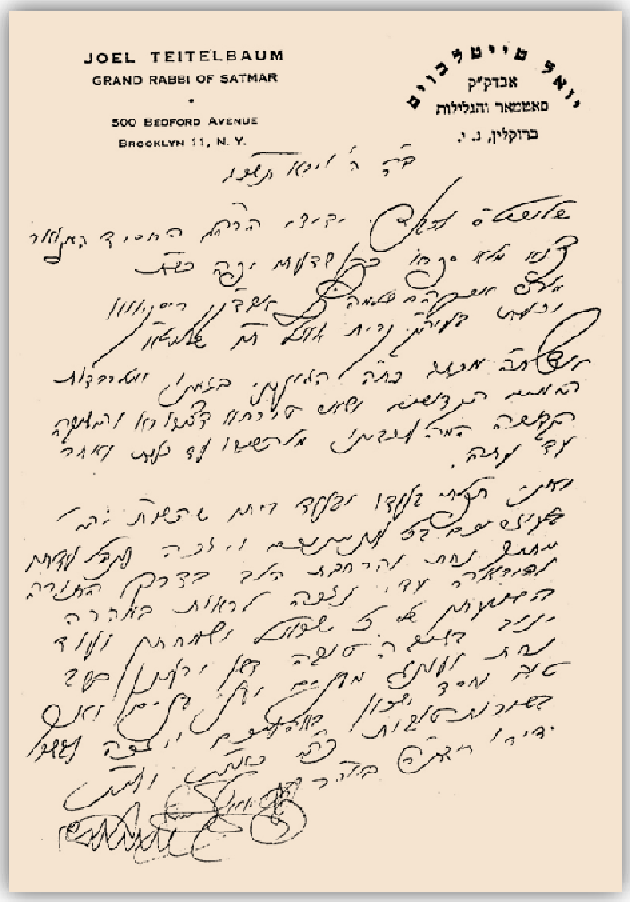
מכתב כת"ה הגיעני בזמנו, ומטרדות הימים הקדושים ושאר טירחא דציבורא והישיבה הקדושה, המה עכבינו מלהשיבו עד כעת, ואחר עד עתה.

ואני תפילה בעדו ובעד ביתו, שהשי"ת יהיה בעוזרכם בכל ענינים, **ויזכה לנהל עדתו מתוך נחת והרחבת הדעת ובדרך התורה והיראה**, עדי נזכה לראות במהרה בישועתן של ישראל ושמחתן, ועוד ינוב בשיבה טובה דשן ורענן ברב נחת ועונג מבנים ובני בנים, ואך טוב וחסד ישכון באהליכם ויזכה לבשר בשורות טובות כה"י כאו"נ ולו"נ.

ידידו דושת"ה באה"ר

התי"ק"

המשך יבוא אי"ה

JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
500 BEDFORD AVENUE
BROOKLYN 11, N. Y.

אבדק"ק
סאטמאר והנלילה
ברוקלין, נ. י.

"ויזכה לנהל עדתו מתוך נחת והרחבת הדעת ובדרך התורה והיראה"

מכתב מענה מאת מרן רביה"ק זי"ע ביום ה' וירא תשכ"ג לפ"ק
על המכתב ששלח לו הגה"צ מריסקעווע זצ"ל לפני הימים נוראים
בו מביע רב תודה על שיעץ אותו לקבל עליו הרבנות בבני ברק

---

19 בין השיטין במכתב קודש מתבטא מרן רביה"ק זי"ע בתואר "**עיר הקודש**" על קרית יואל בני ברק, מה שלא היו רגילין לכתוב רק על עיר הקודש והמקדש, כי ראה בעיר הצדק קריה נאמנה אשר הקים בעמל ויגיעה וקידשה בקדושה של מעלה כקדושת ירושלים עיר שחוברה לה יחדיו.

אגב, יש להעתיק מה שסיפר הרה"ח ר' **אהרן יודא שווארץ** (באילנא דחייא עמ' קל"א) כדלהלן: "מיין שבת שבע ברכות איז געווען שב"ק פר' וישלח תשכ"א. יענעם שבת, ביי סעודת רעוא דרעווין, האט דער רבי שטארק געשטורעמט איבער דעם נסיון האחרון אין וואס די רשעי ישראל האבן אריינגעלייגט דעם כלל ישראל מיטן נעמען א גאולה פאר די צייט. נאכ'ן תורה-זאגן, ווען מ'האט אנגעצינדן די לעקטער, האט דער רבי אנגעהויבן צו שמועסן מיט די חתנים וועלכע זענען געזעסן אויבן-אן, זאגנדיג דערביי אפאר ווערטלעך, ווי עס איז געווען דרכו בקודש ביי שלש-סעודות ווען עס איז געווען א חתן, כדי ארויפצוברענגען א שמייכל אויפן געזיכט פונעם חתן און מקיים זיין דערמיט שמחת חתן וכלה כפשוטה. (עס זענען געווען אזעלכע חתנים וואס האבן ספעציעל זיך איינגעהאלטן צו שמייכלען כדי צו האבן די זכיה אז דער רבי זאל רעדן מיט זיי לענגער. וויסנדיג אז דער רבי וואלט ווילאנג ער וועט ארויסרופן א שמייכל ביים חתן).

אזוי שמועסנדיג, האט זיך מיין טאטע (הרה"ח ר' **מרדכי שווארץ** ז"ל מנכבדי קהילתינו הק' בב"ב) צוגעבויגן נענטער צום רביין און געוואונקען אז ער וויל עפעס זאגן, פרעגט אים דער רבי: "**וואס זאגסטו?**", האט מיין טאטע געזאגט: "**נאך דעם רבי'נס תורה, ווייס איך נישט צי איך מעג צוריקפארן קיין ארץ ישראל...**".

דערויף האט אים דער רבי געענטפערט: "**נו, דו וואוינסט דאך ביי אונז אין שיכון. מילא קענסטו רואיג צוריקפארן**".

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

י"ג אלול

הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע
בעמח"ס "עמק תפלה"

ואלה תולדות

נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע ולאמו בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, בשנת תקנ"ד, ארבע שנים לפני הסתלקותו של זקינו הק' אבי השולשלת של בית טשערנאביל ה"ה הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע בעל "מאור עינים", ועד ליומו האחרון של הסבא קדישא הי' שרוי במחיצתו וסופג אל תוכו מן עבודתו הק' שקיבל ממרן הבעשטה"ק זי"ע שהי' מבני ההיכלא קדישא, כבר משחרית ימיו הצטיין בגדלות המוחין ובגינוני קדושה, אשר כל רואיו הכיר שלגדולות נוצר, נתברך הי' בכשרונות משובחים ובאהבת התורה, והי' לומד בהתמדה נפלאה שעות שעות, וראה ברכה בלימודו, ומשנה לשנה גדל בבקיאות ובחריפות עד שאביו הק' התחיל לקראו "ארון הספרים שלי", כשגדל קצת הי' אביו מביאו בסוד שיח שרפי קודש של תלמידי הבעש"ט גדולי ומאורי החסידות.

האיש מקדש

בשנת תקס"ט כשהגיע לשנתו הט"ו, בבא בברית האירוסין עם בתו של הרה"ק ר' דובער האדמו"ר האמצעי מליבאוויטש בן הרה"ק בעל התניא זי"ע, אחר התונתו נשאר במחיצתו של הרה"ק הבעל התניא זי"ע ורכש מפי קדשו הרבה קניני תורה וחסידות בתורת חב"ד, יסופר שבשבת הראשונה אחרי הנישואין, כשישב הבעל התניא בשולחנו הטהור, ראה שאין החתן יושב על מקומו, שלח לקרוא אליו, ואמר לו: "ברצונינו שתקשיב", ואמר "מאמר", ואחרי שסיים המאמר, שאלו הבעל התניא אם הבין את הדברים, ענה שאזנו בכלל לא קלטה דבר ממה שהשמיע, התפלא ה"בעל התניא" היתכן הרי ישב בסמוך אלינו ממש, התנצל שלא קיבל הורמנא מאביו להקשיב למלין דחסידותא של תורת חב"ד, ו"לעולם אינני שומע דבר מבלי נטילת רשות מאבא", התירוץ מצא חן בעיני ה"בעל התניא", ואמר לו שיבקש רשות מאביו, ואחרי שאביו המגיד זי"ע לא התנגד לכך, התחיל להקשיב ולקלוט דא"ח של תורת חב"ד ממקור ראשון של המייסד, במקץ שנתיים ימים אחרי פטירת ה"בעל התניא" זי"ע ישב אצל חותנו האדמו"ר האמצעי ממלא מקום אביו בהפצת ה"חסידות" שהתיישב בעיר ליבאוויטש, חמש עשרה שנים ישב אצל חותנו ומיום אל יום הוסיף תורה על תורתו וקודשה על קדושתו, עד כי ידיו הי' רב לו בכל מקצועות התורה בנגלה ובנסתר, וקלט הרבה מתורת החב"ד שהשפיע עליו חותנו שתורתו התברכה כמעיין המתגבר, ורישומיו ניכרין היטב בספרו "עמק תפלה" את השילוב של עקרי חסידות טשערנאביל והשיטה של חב"ד, בשנת תקפ"ח נסתלק חותנו, אז חזר אל בית אביו הק' בטשערנאביל.

נשיאותו

בשנת תקצ"ד הכתירוהו אנשי העיר הארניסטייפל אשר באוקריינא כ"מגיד מישרים", ובהסכמת אביו הק' התחיל לנהוג עוד בחייו עדה ופתח אז בית המדרש משלו ומרחוק ומקרוב התחילו לנהור אליו חסידים מבקשי ה' שחיפשו הדרכה בעבודת ה',

ימי ההילולא

י"ג אלול

- רבי יעקב יוקל הלוי הורוויץ ב"ר מאיר מגלוגא - תקט"ו
- רבי יעקב ישראל מטשערקאס ב"ר מרדכי מטשערנאבל תרל"ו
- רבי אברהם ישכר ב"ר שלמה ראבינאוויטש (חסד לאברהם) תרנ"ב
- רבי יחמיאל משה ב"ר יחיאל יעקב מקאזניץ – תרס"ט
- רבי יוסף (חיים) ב"ר משה מבאגדאד (בן איש חי) תרס"ט

י"ד אלול

- רבי משה ב"ר יצחק אלשקר (מהר"ם אלשקר) - רצ"ה
- רבי עקיבא ב"ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלברשטאם (משנת דר"ע) אב"ד פרעשבורג - תקי"ח
- רבי יעקב קאפיל (חסיד) ב"ר נחמי' פייוויל זצ"ל טיסמעניץ – תקמ"ז
- הגר"ח ר' ברוך מרדכי ב"ר אלעזר איטינגער זצ"ל מברויסק - תרי"ב

ט"ו אלול

- רבי עקיבא ב"ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלברשטאם (משנת דר"ע) אב"ד פרעשבורג, - תקי"ח
- רבי יעקב קאפיל (חסיד) ב"ר נחמי' פייוויל זצ"ל טיסמעניץ – תקמ"ז
- רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים ב"ר שמואל (היטב איטיב) תרפ"ד

ופשוטי עם שבאו לקבל עצותיו וברכותיו, אף אביו המגיד הק' שעמד על רום מעלתו נהג כפעם לפעם לשלוח אליו חסידים שיתקשרו אליו, לאחר שלשה שנים בפטירת אביו הק' הלך וגדל פי כמה עדתו ואלפים נהרו אליו להדבק בו לרבות הרבה מתלמידי אביו, בשנת תר"כ כשמלאו לו כ"ד שנים לישיבתו בהארניסטייפל, גמר בדעתו לעזוב את הארניסטייפל, חברו עליו יהודי הארניסטייפל בהפצרות ובתחנונים שלא יעזבם, כי הוא הודם וזיום והדרם, ומה עוד שעל ידי זה ייבש מעין פרנסתם בצאתו, שחלק גדול מפרנסתם זה עשרות שנים הוא ע"י אורחים חסידים שבאו לחסות בצל כנפיו, אבל הוא לא שינה דעתו אלא אמר להם: הנני מבטיח לכם שהארניסטייפל לא תבוש ולא תכלם, ולא פירש הדבר, ועבר לטשערקאס וישב שם עד יום פטירתו, ועל שם העיר הזאת נקרא הרה"ק מטשערקאס, ומאז עזבו את הארניסטייפל נעשו דרכי הארניסטייפל אבלות ושוממות, וגם הרבה חסידים שהיו מקושרים אליו בעבותות אהבה נטשו את העיר ועברו לגור אצלו בטשערקאס, בשנת תרכ"ג נחלה הרה"ק מטשערקאס והי' נחלש מיום ליום, ונכדו החביב ר' מרדכי (מהארניסטייפל, חתן מרן הדברי חיים מצאנז זי"ע) לא מש ממטתו יומם ולילה, יום אחד אמר הרה"ק מטשערקאס לנכדו, הרופאים שוא ידברו, אין אני חולה, דע לך בני שמקור כל חולה היא מפגימת רוחנית, כאשר פוגמים באבר רוחני אז נחלה אבר גשמי, התבוננתי במה פגמתי, ומצאתי שפגמתי שלאחרונה הי' לי הרבה טרדות ולא יכולתי ללמוד הרבה תורת הנגלה, לכן אני מקבל על עצמי ללמוד בכל יום ח"י פרקים משניות בכל יום, וכשאמר מלים אלו מיד התאושש מחליו, ופנה שנית לנכדו ואמר לו: אולם מעתה עלינו להיפרד איש מעל רעהו, צא להארניסטייפל, הגיעה שעתך למלוך, ר"מ התחיל לשכנע את זקנו שיחזור בו, עודני רך בשנים ואיככה אוכל ליטול המשרה, אבל הרה"ק מטשערקאס עמד בדעתו ואמר לו: שעתך הגיעה, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להיפרד, ואלקים אשר התהלכו אבותי לפניו יהי' עמך בכל אשר תפנה, וכך הוה, שר"מ יצא למלוך בהארניסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלש שנים בלבד, הרה"ק מטשערקאס המשיך לנהוג את העדה בטשעראקאס עוד שבע עשרה שנים, הסבא והנכד המשיכו להיות מקושרים אהדדי בקשר אמיץ אף בשנים הבאות, ואהבה נפלאה שוררת ביניהם מבלי שתיגע מלכות בחברתה, ור"מ הי' נוסע גם לפעמים להסתופף בצל קדושת זקינו.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש וגדול עצום מאד, שמו הגדול הלך למרחוק כאיש פלא פועל ישועות אשר תפילתו עשתה רושם בשמים לעשות לעשות ומופתים בארץ, פ"א כתב לו אביו הק' בזה"ל: "ראיתי בחזיון לילה שתפלתך בעד כלל ישראל עושים פירות בשמים, על כן תרבה ליקח מעות מישראל", [כידוע דרכו של הרה"ק המגיד זי"ע ליקח לפעמים סכומים גדולים כשבאו אצלו לפעול ישועה], (מאורי אור, טשערנאביל) צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כל גדולי הדור חרדו לשמו, הרבה סיפורים נפוצו בקרב העם על נסים ונפלאות שעשה אלקים על ידו, על הכוחות העילאיים שהפעימו בקרבו להמתיק דינים בשרשם ולתקן נשמות וגלגולים, לבטל גזירות קשות בצקון לחשו, לרפא חולים בסגולות וקמיעות, פ"א באו לפניו וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, ויישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברכם שכל הרואה אותי היום הזה מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה, ("תולדותיהם של צדיקים", הנדפס בספר "שושנת העמקים").

לתקן עולם

הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע אמר פ"א "אני ובניי באנו לעוה"ז לתקן נשמות המתים והחיים", והכן הרבה סיפורים נפוצו מן המגיד ובניו בהקשר לזה, גם אצל הרה"ק מטשערקאס זי"ע ראו את הדבר הזה שהשתדל לתקן נשמות החיים והמתים, פ"א נכנס לתפלת מנחה בערב ראש השנה מאוחר מאד, בראותו שהעולם מתמיה על שאיחר כל כך, אמר: "מיר אלע ברידער, און אונזער ר' יעקב יצחק'ל (הוא הרה"ק ר' יעקב יצחק ממאקאריב זי"ע בן אחיהם ר' מנחם נחום ממאקאריב זי"ע שכבר לא הי' אז בחיים וכלל את בנו במקומו בין האחים) קומען נישט אריין דאוענען מנחה ערב ראש השנה, ביז מיר זענען מתקן יעדן איד'ס קוואליק נשמה", מעשה פלא אירע כשנסע מטשערקאס להארניסטייפל להשתתף בנשואי הנינה בתו הבכירה של נכדו החביב ר' מרדכי מהארניסטייפל, הפליג

ימי ההילולא

ט"ז אלול

- רבי צבי הירש גרינוואלד מאפאטשנא (המכונה ר' הערשלעע דישקעס)
- רבי משה ראטה ב"ר דוב אב"ד האמאראד - ת"ש

י"ז אלול

- רבי יעקב קאפל רייך, אב"ד בודאפעסט - תרפ"ט
- רבי יקותיאל יהודה ב"ר פרץ ראזנבערג מדיעריעש (תורת יקותיאל) תש"ה

י"ח אלול

- רבי יהודה ליוואי ב"ר בצלאל המהר"ל מפראג - שס"ט
- רבי יוסף מאוסטילא ב"ר מרדכי מנעשכיז - תק"ץ
- רבי יצחק חיות ב"ר אברהם בעל אפי רברבי - שע"ג

אז בספינה בלווי קהל רב, באמצע הדרך יצא לפתע מחדרו אל הקהל שהי' שם ושאל "מי מכם זוכרים את פלוני בן פלוני", רבים השיבו בוודאי זוכרים אנו אותו, הלא שבק חיים לפני שנים אחדות, הוסיף כמדבר לעצמו "לא מצא לו מקום אחר לבוא אלי, כי אם דוקא פה על פני המים", אימה גדולה נפלה על הקהל בהבינו שמתעסק עתה בתיקון נשמה מעלמא דקשוט, חזר ושאל יהודי כשר הי', השיבו: בוודאי כשר הי' אחד משלנו הי', ולא אמר דבר וחזר לחדרו, כשהגיעו אל החוף, הי' שם הרבה בעלי עגלות שרצו לזכות שהרבי יסע עמו, והוא עמד בין הבעלי עגלות ובחר לו אחד מהם, באמצע הדרך הראה לו על סוס אחד ואמר לו שיתן לו את הסוס במתנה, היהודי השתוממם על הבקשה הזאת, איך ימסור סוס זו להרבי הלא סוס זו מושך לו את העגלה יותר טוב מן שאר סוסיו והרי בלעדיו ישאר בלי פרנסה, באמצע הדרך עברו את ביתו של הבעל העגלה אמר לו הרה"ק מטשערקאס, באו ונרדה בצל קורתך, ונכנסו אל הבית, התחיל לדבר עמו על אותו נפטר שדיבר על הספינה, נזכר הבעל העגלה, שהי' זה שותף לעבודתו, וכי נשאר חייב לו סכום כסף, שאלו אם יש לו ממנו את שטר החוב, חיפש הבעל העגלה ומצא את השטר, ביקשו הרה"ק מטשערקאס שיתן לו את השטר במתנה, כיון שנעתר לו, לקחו וקרעו לגזרים, באותו רגע נשמע מבחוץ קול רעש, כשיצאו בחוץ ראו את הסוס צנח ארצה ומת, עיניו של הבעל העגלה חשכו, אולם הרה"ק מטשערקאס נחמו ואמר לו בגלל הסכום שנשאר חייב לך, לא מצאה הנפש מנוח, ונאלץ להתגלגל ולעבוד אותך בנאמנות, למשוך עגלה, עכשיו שויתרת על השטר בא על תיקונו... (תש"ע).

ובא השמש

באחרית ימיו שלח לקרוא את נכדו הרה"ק מהארניסטייפל שיבוא אליו בהקדם, מיד יצא והפליג בספינה לטשערקאס, שם עשה כמה ימים מבלי שזקנו ירמוז לו למה קראו, לאחר כמה ימים הרהיב נפשו ושאל את זקנו, אמר לו אחר מעריב הכנס ביחד עמי אל הסבתא ושם נשוחח, הרבנית היתה באותו זמן חלשה מאד ושכבה על מטתה, וישבו שניהם על כסאות לידה, פתח הסבא קדישא ואמר: יש לי דין תורה עם הסבתא, מי מאתנו ילך מן העולם תחילה, אני אומר מוטב אסתלק אנכי ראשון כי איך אסתדר בלעדיה ומי ינהל את משק בהבית, אבל היא אומרת להיפך מי ישים לב אליה, ואין את נפשה לשמוע "קידוש" זולתי, לפיכך גמרנו בינינו לקרוא לך, וכאשר תפסוק כן תקום, לשמע דברים אלו נקוו דמעות בעיניו ואמר בבכי: האנכי אהי' פוסק בדין זה, שניכם יאריכו ימים ושנים הרבה יחד, ואין צריך לדין תורה, אולם הס"ק לא הניח לו באמרו אין אדם חי לנצח והיום הזה מוכרח לבוא, במשך שעה ארוכה שתקו שלשתם, דומית קודש ריחפה בחדר, הנכד נראה כמתבונן ושוקל בדעתו את כל צדדי הספיקות, עד שלבסוף אמר: לאמיתו של דבר צודקת הסבתא, אבל איך יכולים לפסוק נגד דעתו של הסבא, על כן מוטב כי לאחר אריכות ימים ושנים תעברו שניכם בחדא שעתא לעולם שכולו טוב, נתיישבו הדבר על הס"ק, ואמר "יפה אמרת", ופטרו לשלום, וכן הי' הרבנית הלכה לעולמה בערב ראש חודש סיון תרל"ו, הנכד הרמ"ד מהארניסטייפל השתתף בהלוי', ולא חזר לביתו, כי אם נשאר במחיצת זקינו עוד כשלשה חדשים ומחצה, וביום שבת קודש בעת רעוא דרעוין י"ג אלול תרל"ו החזיר נשמתו לבוראו, ומנו"כ בטשערקאס, נשאר ממנו ספר "עמק תפלה" מעט מזעיר מדברי תורתו שהשמיע על שולחנו מדי שבת בשבתו שהעלו על הכתב גדולי החסידים, אבל הרבה מדברי תורתו נשרפו באש השריפה הגדולה שפרצה בהארניסטייפל, ונכדו רמ"ד צירף לזה את ספרו "עמק חכמה", והדפיסם יחד בשם "שושנת העמקים".

ט"ו אלול

הגה"ק רבי יעקב יוקל מוואלאווא זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זי"ע נולד לאביו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ בן רבינו הקדוש רבי אלעזר ניסן זי"ע בן רבינו משה איש אלוקים זי"ע ולאמו בת הרה"צ הנגיד המפורסם מו"ה מנחם מנדל זצ"ל בן הרה"ק ר' יוקל מבאלחוב זי"ע אשר מרן הק' מצאנז זי"ע העיד עליו שהוא מפחד מעבירה כמו אחד שעומדים עליו עם גרזן ביד להרגו. עוד בשחר ימי נעוריו התבלט בין בני נעוריו בשכלו הזך והבהיר ובחריפותו, נתגדל בהשגחה יתירה על ברכי זקינו הק' רבי אלעזר ניסן זי"ע בעיר דראהביטש ובעזרת זקנו עלה מעלות רמות ועוד בצעירותו התנכר עליו כי לגדולות נוצר בחריפותו ובהתמדתו בתורה ובעבודת ה' אשר עבד במסירות נפש ממש.

בשנת תר"י זכה להתארס עם הרבנית הצדיקת מרת הענדיל בתו של דודו הק' מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע, אחרי חתונתו נשאר בבית חותנו הק' כשתי שנים אשר היה דר אז בעיר גארליץ עד שנת תרט"ז, בשתי שנים האלו נרקמו חיי הזהב של קדושה ואצילות חסידות ועבודת ה' תמימה והיה סגור ומסוגר בארבע אמות של הלכה וחיש מהר יצא שמו לשם ולתהילה כעילוי מופלג והיה חביב על כל.

אחר שתי שנים עבר חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע לכהן פאר בעיר דראהביטש ואביו הרה"ק רבי שמואל בא לעיר גארליץ לכהן פאר בעיר גארליץ ורבי יוקל נשאר בעיר גארליץ בבית אביו הק' שם נשאר כשתי שנים עד שעבר חזרה לבית חותנו בעיר סיגעט אשר בינתיים כבר עבר מרן היטב לב לכהן פאר בעיר סיגעט בשנת תרי"ח. ושם נשאר עוד שתי שנים תחת חסותו של דודו וחותנו הק'.

חיבה יתירה נודעת לו מאת חותנו הק' אשר הראה לו אותות חיבה ואהבה יתירה ושם גם התחיל לעסוק בתורת הח"ן ובחכמת הקבלה, והיה מרן הייטב לב מתפאר בחתנו הצעיר אשר היה תפארת למשפחת התמרי"ם נצר קודש.

נשיאותו

בערך בשנת תרכ"ג קיבלו אנשי עיר בערבעשט בהצעת חותנו הק' הייטב לב עליהם לרב ואב"ד ומנהיג העדה, כי עד אז

היה העיר בערבעשט והגלילות שייכת תחת גלילות העיר סיגעט אשר דרו שם מאות משפחות אנשים יראים ושלמים.

כאן בעיר בערבעשט מצא כר נרחב להוציא מכח אל הפועל כשרונותיו המעולים, והנהיג את תהלוכות העיר ביד רמה על דרך אבותיו הק', הרבה פעמים בירר בתוך עיר בערבעשט ובהגלילות שאלות מסובכות וקשות אשר ראו אז עין בעין את גדלו וידו החזקה וכחו תורתו הק'.

חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע הרבה לבקר בבית חתנו החביב אשר אז התייעץ עם חותנו הק' יחדיו בתהלוכות ענייני העיר וגם השתעשעו יחדיו בפלפולא דאורייתא והמתיקו סוד יחדיו בדברים העומדים ברומו של עולם.

כשנסתלק אביו הק' רבי שמואל מגארליץ זי"ע ביום ט' לחודש מרחשון שנת תרמ"ט נתקבל לכהן פאר במקום אביו בעיר גארליץ אחרי הפצרות מרובות של אנשי העיר וחסידי אביו הק' אשר קבלוהו עליהם לרב ומורה דרך שיאיר להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

בשנת תרנ"ד באו אליו ראשי הקהילה דק"ק וואלאווע והגלילות אשר זה היה גדול פי כמה ממקום הרבנות בעיר גארליץ ומקודם לא רצה לשמוע לעזוב את מקום אביו הק' אך אחרי הפצרות מרובות נעתר לבקשתם וקיבל על שכמו את הרבנות בעיר וואלאווע כי אמר שרוצה לעת זקנותו לישב במנוחה והרחבת הדעת וכן היה כי שלושים שנה כיהן פאר כאב"ד וואלאווע עד יומו האחרון.

העיר וואלאווע והגלילות היתה עיר גדולה לאלוקים אשר דרו שם כעשר אלף נפשות ישראל וביניהם רבנים דיינים שוחטים ובכל כפר וכפר היתה להם ביהמ"ד ומקוה וכל הדברים הנצרכים לקהילה קדושה בישראל.

שם בוואלאווע התפתחה תקופה חדשה לפני הגה"ק מוואלאווע ופה הרחיב מקום אהלו וירועות משכנו שם החל להרבות גבולות להעמיד תלמידים הגונים וישרים ללמוד שיעורין כסדרן עם התלמידים בפלפולים עמוקים וחידושים נפלאים ברוחב ים התלמוד, ישיבתו הק' היתה ידועה בתלמידים מצוינים אשר נתגדלו על ברכיו לחיי תורה ויראת שמים היתה חופפת על פניהם תמיד, ורבים מתלמידיו עלו ונתעלו והגיעו לידי הוראה.

גם תושבי העיר והגלילות התקשרו אליו בכל חום לבם ונפשם והיתה יראתו חופפת עליהם תמיד וכולם באו לשמוע ממנו תורה ועצה ותושיה ולהוושע בדבר ישועה ורחמים והוא ברוב קדושתו השפיע עליהם ברכות לרוב ואכן נתפרסם אז כאיש קדוש אשר רבים נושעו מפיו וברכותיו הק' גם היתה לו כמה קמיעות קדושות אשר נפלו לו בירושה מזקנו הק' רבינו הישמח משה זי"ע למקשה לילד ולחולי נפל, וקצר היריעה מהכיל כל הענינים הנפלאים שהיו החסידים מספרים איך היתה מצודתו פרוסה על כל תהלוכות העיר והנהגותיה בכלל ובפרט.

גדולת תורתו

כדוגמת אבותיו הק' היו ידוע כידען נפלא בכל מקצועות התורה ובעודו צעיר לימים עסק ועמל בתורה ובמסירות נפש עד אין גבול וגם זכה לסדר ולהכין לדפוס את הספר הק' שו"ת השיב משה לזקינו רבינו הישמח משה זי"ע ומההסכמות לספר הק' נראה חריפותו שהיה אז עוד בימי עלומיו, וכדברי מרן גאון ישראל בעל שואל ומשיב האב"ד לעמבערג והגלילות שכותב עליו בין שאר הדברים: והנה נדרשתי מאת הרב המאור הגדול החריף וכו' מו"ה יוקל, ומרן רבינו הק' בעל דברי חיים זי"ע כותב עליו בל"ק: הגיע אלי כתב מהרב המאוה"ג החסיד בנן של קדושים מו"ה יוקל ט"ב וכו'. גם בשו"ת רבים מגדולי דורו מוזכר כבשו"ת מהר"ם שיק וכן בשו"ת אבני צדק יו"ד בסי' קכ"ט, גם רבינו הקדוש זי"ע כאשר עבר לעיר ארשיווע אשר היה אז באמצע ימי הספירה והיתה לו שאלה האם מותר לו לעבור לדירה חדשה באמצע ימי הספירה שלח את שאלתו להגה"ק מוואלאווע, ואכן השיב לו שמותר ותשובה זו נדפסה בספר היטב איטיב סי' א'.

עבודת הקודש

גם בעבודת ה' היה ידוע בימיו בעבודת ה' למעלה מהשגת אנוש ורבים נהרו אליו לקבל לקח קודש ולהסתופף בצל קדשו ותורותיו הטהורים בשבתותו ומועדים יחדרו עמוק עמוק ללב החסידים והתלמידים ואויר של קדושה והתרוממות הנפש שרדה תמיד בחצרות קדשו.

ומעשה נורא אשר רואים עבודת קדשו בהסתר ובהצנע לכת מסופר שפעם אחד נסע לשבות שבתו בעיר סטודנע שבגלילות וואלאווע והתאכסן בבית אכסניא אחד וביום שבא התאספו הבני תורה והבעלי בתים לקבל פניו הק' ולהנות מזיו קדשו ולשמוע ממנו שיחותיו הק' ואכן התחיל להשמיע מדברותיו הנעימים וסיפורי צדיקים והשיחה נמשכה כמה שעות עד לחצות לילה, וכשהביט על המורה שעות וראה שהגיע זמן חצות לילה הפסיק באמצע השיחה ואמר להם הנה אספר לכם מעשה אחת ובזה אסיים את שיחתי והתחיל לספר דהנה בימים ההם היה בפעטערבורג שהיה תחת ממשלת רוסיא כמה בתי מלכות עם אוצרות גדולות והיו מעמידין שומרים בכל אוצר ואוצר ומובן שגם היהודים דשם היו כופין לתפקיד זה, וסדר המשמרת היתה שכל העומד על המשמר בלילה היה צריך להשמיע קולו באמצע הלילה להראות שאינו ישן ועומד על משמרתו, והעומד על המשמרת במקום האחר הקרוב לזה היה צריך לענות לחבירו להראות שהוא גם אינו ישן ועומד על משמרתו.

פעם אחת עמדו על משמרות אלו יהודים יראים ושלמים וכשהגיע חצות לילה פתחו את פיהם זה לזה להשמיע את קולם להראות שעומדים על משמרתם, וענו ואמרו זה לזה בהגבהת הקול "ווי לשכינתא בגלותא" והשני העומד על משמרתו בפינה האחרת ענה אחריו "לית אתר פנוי מיניה" וכה בזה הלשון חזרו ואמרו איזה פעמים, ובדברים האלה סיים הגה"ק מוואלאווע כל השיחה של אותו הלילה ותיכף ומיד ראו שינוי בצורתו הקדושה אשר התחיל להתחלף לכמה גוונים והיה בוער כלהבות אש ועמד מכסאו והדליק את הלילקא ציבעך להעלות מעלה עשן, בדביקות נוראה ובניגון המעורר לבכי התחיל להסתובב בהחדר אנה ואנה אין אומר

ואין דברים רק חזר ושנה את הדברים האלה "וי לשכינתא בגלותא, לית אתר פנוי מיניה" ויותר לא דיבר ובירך את כל הנוכחים בברכת לילה טבא ובזה הראה להם לעזוב את המקום וישב תיכף ללמוד כמה שעות.

בעלותו השמימה

ביום ג' אלול שנת תרפ"ד נפטרה זוגתו הרבנית הצדיקת אשר עמדה לימין בעלה קרוב לשבעים שנה והיתה עומדת לימין צדקתו כדי שיוכל לעבוד את בוראו במסירות נפש כדרכו בקודש, תיכף אחר פטירתה התחיל מצב בריאותו לירד מטה מטה ולא רצה לקבל תנחומים אחריה ואכן כעבור י"ב ימים ביום ט"ו אלול באותו שנה החזיר את נשמתו הקדושה ליוצרו ובוראו מזוכך ומטוהר ויספדוהו גדולי דורו תמרורים ויבכו אותו כל בית ישראל.

עובדות

פעם אחת אירע בימי הרה"ק מוואלאווע זצ"ל, שאחד מנכדיו התחיל בימי נעוריו לעסוק במו"מ, ועברו ימים לא כביר שעלה והצליח, והודיע ליזקינו מוואלאווא זצ"ל שמעשי ידיו הצליח, ובהזדמנות שהיו עוברים ושבים באו מהתם לוואלאווע ומסרו להרה"ק מוואלאווע פ"ש מנכדו, ושאל אותם אם הוא עדיין עשיר, ואח"כ כשנסעו חזרה להתם סיפרו לו לנכדו את שאלת זקינו אם הוא עדיין עשיר, ונפחד משאלת זקינו כי הבין כי לא דבר ריק הוא, ולא עבר זמן רב ובא בעצמו להרה"ק מוואלאווע לשאלו על מה שהוא מתמה שהוא עדיין עשיר, והשיב לו זקינו אספר לך עובדא אחת מזקינינו הישמח משה זי"ע, דהנה רביה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע בנו של הישמח משה זי"ע הי' לו ירושה מחותנו סכום גדול רענדליך של זהב, והיות דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, לכן קיימו במלוא המובן וטמנו רכושם בקרקע, ואירע פ"א שהיו צריכים לאיזה סכום גדול, ע"כ רצו ליטול איזה סכום מהטמון בקרקע, ויהי היום שחפרו ע"י עושי רצונם במקום שהיה טמון ולא מצאו את האוצר וחפרו בכל מקום ופינה ולחינם היתה טרחתם שלא מצאו כלום ומובן מאליו גודל עגמת נפשם ושלחו שליח מיוחד לאיהעל להזכיר עצמם אצל אביהם רבינו הישמח משה כי כל רכושם נאבד מהם והשיב הישמח משה זי"ע למה צריכים בניי להון ועושר הם אינם צריכים לרכוש, בניי צריכים להרביץ תורה על פני תבל ולעשות טובות וגמילות חסדים לבני שראל ומובן דכך הווה ורכושם ואוצרם נאבד לעולם וככה בדיבורים אלה סיים הגה"ק מוואלאווע לנכדו ושאל אותו הבנת את הדברים מה שאמרתי לך ובע"כ הרכין ראשו לענות אמן, והבין שבוודאי יתקיים דברי זקינו במילואם וכן הווה שלא ארכו הימים דנתקיים דבריו הק' ונתהפך הקערה על פיה ומאז התחיל יורד מהצלחתו והפסיד רכושו עד שהיה מוכרח לעזוב עיר זה ולקבוע מושבו במדינה אחרת ליטול כתר מלכות בראשו ולהתנהג ברבנות כמנהגי אבותיו הק'.

י"ח אלול

הגה"ק רבי יהודה ליוואי [המהר"ל מפראג] זי"ע

נולד בשנת רע"ב בעיר פוזנא שבפולין לאביו רבי בצלאל מווארמייזא זי"ע, לא נודע בבירור מי היו רבותיו אשר מפיהם קיבל תורה אלא י"א שחסה בצל המהרש"ל בעיר פשעמישל שבפולין, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת פערל בת רבי שמואל שהיה גדול בדורו בעושר ובכבוד והיה מקורב למלכות והיו בו תורה וגדולה במקום אחד.

בשנת שי"ג היתה ראשית ממלכתו בק"ק ניקלשבורג וכל מדינת מעהרין, שם הנהיג את עדת צאן מרעיתו באהבה ובמסירות משך עשרים שנה, בשנת של"ג עבר לפראג ופתח שם "בית וועד לחכמים" והרביץ תורה לתלמידים הרבה, על תלמידיו המפורסמים נמנים הגאונים הגדולים: רבי אפרים לונטשיץ בעל "כלי יקר", רבי יו"ט ליפמאן העלער בעל "תוספות יום טוב", רבי דוד גאנז בעל "צמח דוד", רבי אליהו מלואנץ המפורסם בשם "רבי אליהו בעל שם", ועוד.

אחרי י"א שנים ששהה בפראג שב לפוזנא וישב שם כארבע שנים, לאחמ"כ חזר שוב לפראג המעטירה, ויסופר שבתקופה ההוא ביקש ממנו הקיסר רודולוף – ששם גדולתו וחכמתו הגיע אליו – לפגשו ולשאוב מחכמתו, ואכן נפגש עמו אז וכבוד גדול עשה לו, פגישה זו עוררה בשעתו הדים עצומים בכל רחבי המדינה, ורבו השמועות אודותיו, אמנם זאת ידוע שכעבור זמן קצר מאותה פגישה, עזב המהר"ל את פראג וחזר שוב לפוזנא, שש שנים ישב שם וניהל את עדתו בפוזנא, באותה תקופה כיהן הגה"ק רבי מרדכי יפה בעל "הלבושים" בפראג, בשנת שנ"ח נתחלפו העטרות, המהר"ם יפה עבר למלוך ברבנות פוזנא, והמהר"ל עלה על כס הרבנות בפראג, שם ישב עד יום י"ח אלול שנת שס"ט שאז השיב את נשמתו ליוצרו זקן ושבע ימים (כבן צ"י שנים) ומנו"כ בק"ק פראג.

ידוע שהמהר"ל רבות פעל ועשה עבור ישועת כלל ישראל, ומסופר כי ברא לשם כך "גולם" לעשות שליחותו שהטיל חיתתו על עמי הארץ ושונאי ישראל, רבים הם השמועות והוויכוחים המתהלכות בקרב העם בענין זה, ואכמ"ל, אך מן הראוי להביא כאן דבר נחמד משמיה דהגה"ק רבי מאיר אריק זצ"ל שפע"א שאל אותו משכיל אחד: מה דעתו בענין מה שאומרים שהמהר"ל מפראג ברא גולם ע"י ספר יצירה, ענה לו הגה"ק מהר"ם אריק: זה שיכולים לברוא גולם ע"י ספר יצירה אינו דבר חדש, דידוען ע"ז דברי השל"ה פר' וישב, עיי"ש, גם ידוע מה שכתב החכם צבי וז"ל: "נסתפקתי אדם הנוצר ע"י ספר יצירה כאותה שאמרו על זקני רבי אליהו (הוא רבי אליהו בעל שם) מי מצטרף לעשרה" [אגב, אחד התמיהות הגדולות של המערערים הוא למה מביא החכ"צ את יצירת התלמיד ולא את יצירת הרב, שכאמור היה המהר"ל רבו של ר' אליהו בעל שם], א"כ שאלתו הוא אם המהר"ל היה בר הכי, למה ליה להביא ראיה מן "הגולם" על גדלות המהר"ל, הלא יכול לידע זאת מן "החכם" דהיינו התוספות יו"ט שהיה תלמידו של המהר"ל ומעיד עליו בחכמתו שהיה אדם הגדול בענקים.

דבר בעתו

חודש אלול (ג)

לקט מאמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, מגדלי קדושת היום וסגולתו

קומי רוני בלילה לראש אשמורת וגו' נכח פני ה'. ע"פ משל לאיש יהודי שהיה דר בעיר שהיה רובם שונאים אותו, והעיר ההוא היתה מתנהגת ע"פ שר העיר שלא היה דר שם, כי אם שהיה בא לפרקים אל העיר ההוא לפקח על עסקיו וצרכיו, ובבוא האיש יהודי להתיצב לפניו לבקש צרכיו, היה מוצא תמיד אותן המבקשים רעתו ומדברים שטנה עליו ומשניאים אותו בלב השר, עד אשר לא יוכל להרים פניו לבקש מלפניו שום דבר וידל מאוד. לימים נתייעץ עם סיעת מרחמוהו מה לעשות, ויעצוהו להשכים ולבוא אל השר לביתו קודם יום המיועד, ולהתיצב לפניו בטרם יבואו לפקח על עסקיו וצרכיו, עד אשר לא יוכלו המשטינים ומלשינים להשטין עליו, ואז יפק רצונו ממנו, הנמשל הוא שזאת עצה היעוצה לנו מימי קדם, להשכים בתשובה ולהתפלל תפלה ותחנונים בחודש אלול, בטרם יבוא יום הדין של ר"ה כי בא לשפוט את הארץ, אשר על אותו יום נאמר (איוב א, ו) **ויהי** היום ויבואו בני האלוקים להתיצב וגו'. וז"ש קומי רוני בלילה לראש אשמורת, היינו בראש משמורת של חודש אלול, ואז שפכי כמים ליבך נכח פני ה', כלומר דרשהו בהיותו לפניו לבדו, בטרם יבואו בני אלקים להתיצב, ואז אין שטן ופגע רע ותמצאו שאלתכם.

(אוהל יעקב)

◆◆◆

ועל דרך הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין באלול לעשות משמורות, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הקדוש מהרצ"ה זלה"ה מזידיטשוב 'יהיה לנו הלילה למשמר' לשון משמרת ומסננת למבדק בחושבנא, וזהו וצדקה תהיה לנו כי "נשמר" (ר"ל נעשה משמורות, וגם משמרת ומסננת ונבדק עצמינו) 'לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם 'לפני ה' אלקינו כאשר צינו, והבן.

(ייטב לב)

◆◆◆

ויל"פ בס"ד עפ"י מה דאיתא בפרקי דר"א והובא בטור ריש ה' ר"ה בר"ח אלול א"ל הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה והי' שם וגו' ותקעו שופר במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז וכו', וכן הוא אומר אם יתקע שופר בעיר וגו' לפיכך תיקנו שיהיו תוקעין בכל חודש אלול ע"י"ש, והקשה הב"י מאי ראי' מייתי משופר שתקעו במדבר ומאי ענינו לאלול, ונראה בס"ד דלכאורה י"ל מהיכ"ת ס"ד שיטעו עוד אחר ע"ז כיון שכמעט באותו פרק נענשו על אותו החטא ועדיין רשומו של עונש הי' ניכר אצלם. אבל הכוונה דמדרכו של היצה"ר להתהפך כחומר חותם בשעת עבירה מקטין החטא ושוב כשבא לעשות תשובה מגדיל עוונות עד למרום וממריך את הלב דלא יפעל מאומה בתשובתו ואינו יכול לתקן בימים מועטים את כל אשר העוה כל ימי חייו וע"ז מתרשל האדם לשוב ע"ד שביאר בסה"ק פסוק כי עמך הסליחה למען תורא, אבל באמת זה אינו דהשי"ת ימינו פשוטה לקבל שבים וארז"ל (מ"ר בראשית) אין ועתה אלא תשובה, ומבואר בשלה"ק דע"ז רומזים קולות של תשר"ת דאלקים עשה את האדם ישר ושוב ע"י חטאיו ופגמיו נעשה עקום ופגום וחושיו נשברו לשברים ע"ד ואשמה הנפש היא והתקנה לזה שיהי' ילולי יליל בתשובה וישוב אל ה' וירחמהו ואז השי"ת ירפא משובתו ויהי' חוזר לישרות כמקדם וכ"ז ראוי ונכון לכוון בתקיעות של חודש אלול, ועיי' בדב"ק, והיינו דהעבירו קול במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז שהיצה"ר יעלה על לבבם דאין להם תקנה ח"ו לכן העבירו קול שופר לרמז על הנ"ל, ומה"ט גופא תוקעין נמי בחודש אלול לבל יטעה אחר תואנת וטענת הבע"ד כנ"ל, וא"ש.

(ערוגת הבושם)

◆◆◆

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אלו"ל, כי אלו"ל למפרע הוא ל"ו ל"א, כי אלול הוא מלשון מאלל ארעא, כי טבע בני אדם להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי על תלמידי חכמים ויראי שמים ומלעיבין במלאכי אלקים, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו, והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי בני אדם כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת, כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח, עתה העת והעונה קום ובדוק וחקור אחר עצמך, ראו איזה דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה', וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו.

(ישמח משה)

◆◆◆

לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. א"א הגה"ק זלה"ה אמר, **לול"א הוא אותיות אלו"ל,** והאמנתי הוא מלשון אומן את הדסה, היינו שע"י חודש אלול נתגדלתי לראות בטוב ה' ברץ חיים שבו נפתח שער לדופקי בתשובה ולהגיע לשורשו ומחצבתו כבראשונה.

(דברי יחזקאל)

◆◆◆

אלול נוטריקון ו'אנכי א'היה ל'כם ל'אלהים, כי ישובו אלי בכל לבם כי אז הוא זמן תשובה וע"י התשובה אנכי אהיה לכם לאלהים, גם כתוב ו'הרוח ת'שוב א'ל ה'אלהים ר"ת האו"ת, שגם מה שהאדם פוגם בבחי' יסוד שהיא אוב"ק גם על זה מועיל תשובה.

(חסד לאברהם)

פנימי תנ"י בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מטשערנאוויץ שליט"א בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ד' פרשת בהר בחוקותי תשפ"ה לפ"ק

האדמו"ר מטשערנאוויץ: אונז זעמיר געקומען אויף די שמחה דא,[1] אבער די וועלט זאגט אז מ'איז אין וויען דארף מען אריינגיין צום קייסער.

והציג את בניו ויחתניו שנתלוו אתו

ואמר רבינו: אונז האב מיר געמאכט דא הינטן א זאל פאר תנאים לייענען, מ'פראבירט צו העלפן אידן זאלן קענען מצמצם זיין מיט הוצאות החתונה.[2]

ברוך ה' דא איז דא שמחות יעדן טאג. ממש די ביליגסטע זאל פון איבעראל.

*

ושאל רבינו: וועלכע יאר איז אייער זיידע אווען?[3]

האדמו"ר מטשערנאוויץ: שנת תשכ"ח, אנהויב חודש טבת.

ביז תשכ"ד איז ער נאך געווען רב אין מאנטשעסטער. נאכדעם ווען ער האט געהאט מיטן הארץ איז ער אוועק געפארן קיין ארץ ישראל.

רבינו: אינטערסאנט, כ'האב געהערט נאכזאגן בשמו, ער איז דאך געווען קודם אין וויזניץ, אז דער אהבת ישראל ווען ער האט געוואוינט אין וויזניץ, האט ער געדאוועט מעריב ביי שיטת רבינו תם.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: יא, נאר ווען ער איז געקומען קיין גראסוואדיין, האט די קהלה געבעטן אז ער זאל מיטהאלטן דעם זמן פון די קהלה. און זיי האבן נישט געהאלטן קיין רבינו תם. דאם איז געווען די סיבה פארוואס ער האט משנה געווען, ער האט זיך נישט געוואלט מיט זיי קריגן. ס'איז געווען וואם זענען געווען ברוגז אז ער איז געקומען אהין, און ער האט אייביג פראבירט זיך צוצושטעלן צו זיי. ער איז געגאנגען צו די דרשה פונעם רב ערב ראש חודש ניסן.[4]

כ'האב געהערט פון א איד אז דער רב האט זיך אינמיטן די דרשה צופייערט, האט דער אהבת ישראל געזאגט 'אוי וויי ער בייזערט זיך שוין...', ער האט מיטגעהאלטן יום כיפור קטן אלעמאל, אלעם האט ער פראבירט זיך צוצושטעלן. ער האט נישט געמאכט קיין מקוה וועגן דעם. ער איז געגאנגען אין די שטאטישע מקוה.[5]

---

1 שמחת התנאים של נכדו החתן ני"ו עב"ג הכלה בת הרה"ג ר' יודא אלישע הורוויץ שליט"א רב ביהמ"ד אור החיים בקרית יואל יצ"ו, בנו של הגה"צ רב דקהלתינו במאנטשעסטער שליט"א, שהתקיימה באולם השמחות שע"י בית רבינו מרן הברך משה זי"ל בקרית יואל יצ"ו.

2 עפ"י הוראת מרן רבינו שליט"א שיפצו שני היכלות בקומה התחתונה שבבית רבינו הברך משה זי"ל בקרית יואל יצ"ו לאולמי שמחות, שיהא ראוי לערוך שם מסיבות תנאים לאנשי שלומינו במחיר זול מאוד, כדי לעזור לבעלי שמחה מאנ"ש בעת שמחתם, וכ"ק מרן שליט"א על אף טירדותיו המרובים, מופיע מידי לילה בלילה בצהלת פנים על כמה מינוטן לקריאת שטר התנאים, ומאציל מברכתו לבעלי השמחה.

3 ה"ה אבי אביו הגאון הצדיק רבי דוד צבי שנעעבאלג זי"ל, נולד בשנת תרנ"ג בעיר קאלאמייע, לפני המלחמה הי' דומ"ץ בעיר וויזניץ ובשנת תרפ"ג נתמנה לראש ישיבה בישיבת הדמשק אליעזר מוויזניץ, אחר המלחמה נתמנה לאב"ד קהל מחזיקי הדת מאנטשעסטער יצ"ו

4 עיי' בס' קדוש ישראל (פרק כ"ד מכתב ד) בגידון שנוי נוסח התפלה בבית הכנסת, כ' האהבת ישראל זצ"ל בזה"ל: ...אם יש אופן שיבואו לעמק השווה בלב אחד כאיש אחד בלב ונפש חפצה, בוודאי מה טוב, ואם ח"ו אי אפשר לבוא לעמק השווה, לדעתי מוטב שיתפללו אלו לעצמן ואלו לעצמן, ואם שברוב עם הדרת מלך, לדעתי דרכי שלום נחוץ יותר, ומביא שם ראיות לזה... ע"ש.

5 עיי' בס' קדוש ישראל (פרק ט"ז) בעבור שנים פרץ ריב בעיר גרויסווארדיין והיה חשש פילוג בקהלה, בהגיע הסכסוך לשיאו, שלח רבנו שליח להגיד

רבינו: אינדערהיים איז געווען אין א שטאט נאר איין מקוה, נישט געווען אזא מין זאך פון נאך א מקוה. אין סיגוט אויך, ס׳איז נישט געווען דארט נאר איין מקוה.

ס׳איז מיר געווען אינטערעסאנט, ווייל אויב אזוי פארוואס איז מען געווען דאהי אזוי קענן האלטן דעם זמן רבינו תם, אז אין וויזניץ אינדערהיים האט מען אזוי געהאלטן.

אבער עכ״פ איך האב הנאה עם צוהערן פון אייך, אז איר וויסט אויך אזוי, ווייל איך האב נאר געהערט נאכאזאנ בשמו, אז ער האט געזאגט אז אין וויזניץ האט מען געהאלטן דעם זמן רבינו תם.

האדמו״ר מטשערנאוויץ: מ׳האט אנגעהויבן פריה ערב שבת און געענדיגט שפעט.

רבינו: יא, דאם האב איך געהערט אז דער תורת חיים האט זייער פריה אנגעהויבן.[6]

האדמו״ר מטשערנאוויץ: ר׳ לייב (א׳ מהפידי קאסוב) איז געקומען, האט ער געפרעגט ווען ער איז געקומען, האט ער געזאגט ביי ׳מה ידידות׳, האט ער (התורת חיים) געזאגט, אז מ׳איז געקומען ביי ׳מה ידידות׳ איז נאך גענוג פריה.

המחותן הרה״ג ר׳ יודא אלישע הורוויץ שליט״א רב ביהמ״ד אור החיים קרית יואל: אונז האב מיר עם געהערט אין מאנטשעסטער פונעם מחותן׳ס טאטע, דער רב פון מאנטשעסטער,[7] אז מ׳האט געהאלטן אין וויזניץ רבינו תם.

רבינו: יא, דאם זאג איך, כ׳האב אזוי געהערט פון אים נאכאזאנ.

הגריא״ח: פאר מיין טאטן איז אונזער שידוך יעצט א גרויסע שמחה,[8] דאם ערשטע מאל וואם מ׳איז זיך משדך מיטן רב פון מאנטשעסטער. דער מחותן (האדמו״ר מטשערנאוויץ) האלטן נאך אהן אביסל אין מאנטשעסטער. ס׳איז א גרויסע שמחה.

רבינו: מ׳האט דערווייל נישט אויפגענומען אין מאנטשעסטער קיין רב.

האדמו״ר מטשערנאוויץ: ס׳מאכט זיך נישט געהעריג. מיין זיידע האט שוין געזאגט אז ס׳איז נישט קיין קהלה.

ער איז דאך געווען אין וויזניץ ביים דמשק,[9] דארט איז געווען א קהלה, ס׳איז געווען אויסגעשטעלט געהעריג, דא איז געווען אזוי אפאר יונגעלייט האבן פראבירט... אמאל איז געווען דער און אמאל דער.

רבינו: אין אונגארין איז אויך געווען אזוי, איז די גרויסע שטעט איז שוין אויך געווען פראבלעמען אויפצונעמען א רב.

אין פראג איז געווען א תלמיד פונעם נודע ביהודה דער טעם המלך,[10] און ער האט געזאגט נאכ׳ן נודע ביהודה, אז

---

6 עיי׳ בשו״ת ׳אפרקסתא דעניא׳ (ח״א סי׳ ח) כותב: ושמעתי ממגידי אמת מאותם שהיו מכירים את הרה״ק בעל תורת חיים זצוק״ל מקאסוב שהי׳ מקדים כ״כ להתפלל בע״ש, עד שהי׳ אומרים שהי׳ ניצוצי השמש מזריחים לכוס קידוש שלו, ויש מזרע קדוש שלו שנוהגים קרוב לזה.

לצדדים, כי אם ח״ו תתפלג העדה, יעזוב את העיר, ואף החל להתכונן לעבור לדור בעיר חוסט, אלא שעם הזמן דעכה אש המחלוקת.

ועיי׳ בס׳ הנ״ל (פרק ט׳) שהאהבת ישראל ז״ל בעצמו העיד על כך בהזדמנות אחת כשהתמרמר בפניו אחד הרבנים כי בני קהילתו שונאים אותו, השיבו, יש לי עצה עבורכם, עשו כפי שאנכי פעלתי, גם אני בבואי לגרוסווארדיין, היו לי גוטע פריינד צוריק וועגס (ידידים בלשון סגי נהור), אך אני כל כך אהבתי אותם, עד שגם הם החלו לחבב אותי.

ועיי״ש שבעסקי ריבות אשר היו בעיר לא התערב בכלל והתרחק מהם כמטחוי קשת, וכאשר סכסוך גדול פרץ בקהלה אודות אחד השוחטים, ונקראה ועדה של חמשה רבנים לדון דין תורה אשר נמשך שבועות רבים, בין הדיינים היו הגה״צ רבי משה דוד טייטלבוים ז״ל אבד״ק לאפוש והרה״ג ר׳ צבי קינסטליכער ז״ל אבד״ק סעבען בעמ״ס באר צבי, בהגיעם העירה באו לחלוק כבוד להאהבת ישראל וביקרו בהיכלו, ודרך אגב שאלו חוות דעתו בנדון הסכסוך, ענה להם, אני גר ברשות היחיד מתבודד בחצרי, ואיני מתערב בעניני העיר, ובהקשר לזה פירש להם את הגמרא במסכת ברכות (ד ע״א) למד לשונך לומר איני יודע, אשר משמעו שיתרגל האדם לא להאזין לפטפוטי רכילות, כדי שיוכל לומר איני יודע.

7 הגה״צ רבי מנחם מענדל שנעעבאלג ז״ל אב״ד קהל מחזיקי הדת מאנטשעסטער יצ״ו, מח״ס שו״ת שפתי עני.

8 ה״ה הרהגה״צ רבי ישראל חיים הורוויץ שליט״א בן הגה״צ אבד״ק ראחוב ז״ל, רב דקהלתינו במאנטשעסטער יצ״ו.

9 האדמו״ר הדמשק אליעזר מוויזניץ ז״ל בנו ומ״מ אביו כ״ק האהבת ישראל מוויזניץ ז״ל, שישב על כס הרבנות בעיר וויזניץ משנת תרפ״ב, ויסד הישיבה רבתי ובשנת תרצ״ו אחר פטירת אביו התחיל לנהג באדמורו״ת, ואחר המלחמה בשנת תש״ד הגיע לאר״י והקים שם מחדש את הישיבה דוויזניץ בתל אביב. שחל״ח בחודש אלול שנת תש״ו לפ״ק, הדמשק לא הניח אחריו זש״ק, ואחיו האדמו״ר האמרי חיים ז״ל שהגיע לאר״י שנה אח״ו, המשיך את שרשרת אדמור״י וויזניץ.

10 החכם רבי ברוך יטל״ס בן הרבני הנגיד החכם השלם הרופא ר׳ יונה ע״ה, כך מכנהו בשו״ת תשובה מאהבה (ח״א סי׳ קצ״ח), וחיבר ספר טעם המלך על הספר שער המלך על הרמב״ם.

נפטר בשנת תקע״ד ונטמן בעיר פראג, וציוה לחרוט שורות הבאות על מציבתו: ״מעטים ורעים היו ימי מגורתי, הרבה יגעתי ולא מצאתי, הרביתי לי אוהבים, גם הרביתי לי אויבים, אלה מאהבתם הרימו הודי, אלה משנאתם הורידו כבודי, ואני לא קמה בי רוח, אמרתי מתי אשקוט מתי אנוח, עתה לשוא אהבתם, עתה לשוא שנאתם, אלה לריק הרימו הודי, אלה לריק הורידו כבודי, הגוף שב אל האדמה, שם תאכלהו תולעת ורמה, אל אלקים שב הרוח, עתה אשקוט עתה אנוח״.

דעם רבי'ם פלאץ קען קיינער נישט ערזעצן, ס'איז נישטא קיין ממלא מקום פארן רבין,[11] למעשה וועלן מ'האט אויפגענומען דעם זוהן רבי שמואל (בנו של הנוב"י)[12] האט ער זיך געקריגט דערוועגן, ער האט אים נישט געלאזט זיצן אויפן פאטערס פלאץ.[13] און דאס אז ס'איז נישט געווען קיין רב דארט האט צוגרונד געלייגט פראג...[14]

---

11 להלן שער קונטרס "עמק הבכא" מילי דהספידא שנשא ה'טעם המלך' על רבו הגאון בעל נודע ביהודה זצ"ל.

עמק הבכא

מספד תמרורים

ליקרא דשבבא

רביעו הגדול כש"ת מלכים בתוכיעו מערת על תמצית הגולה רבן
של כל ישראל הגאון מו"ה יחזקאל סג"ל לנדא זצללה"ה מג"ד
ור"מ דקהלתינו בעה"מ ספר כודע ביהודה וספרי נלח"ם:

מאר דרש בתקהלות עם ה"ה כבוד הכ"ב הגאון השלם החריף הגדול
מו"ה ברוך נ"י נכחכם המפורסם רופא שבישראל ומוקר מלכו מו"ה
יונה ישלם כרנו אמיץ רבם דקהלתינו יע"ל:

הובא אל בית הדפוס
מאחיו
יהודה

נדפס פה פראג

שנת תקנ"ג לפ"ק

12 בתשובה מיום ד' טו"ב אב תקמ"ד כותב הנודע ביהודה: ...זה איזה ירחים אינני במזג השוה בבריאות הגוף, וקלני מראשי ולא אוכל אפילו לצאת ידי חובתי בלימוד הישיבה בכאן, והעמסתי עול התלמידים על בני הרב הגדול החריף ושנון מו"ה שמואל סג"ל...

ובסוף ספר הצל"ח כתב: ...ובהיותי עוסק בדפוס בשלהי פרקים האחרונים של מסכת פסחים, יסרני ד' וראשי כבד עלי, והוכרחתי אפילו עול התלמידים להעמיס עול זה על בני הרב הגדול החריף והשנון מו"ה שמואל סג"ל נר"ו...

דבר פלא שהיה לאחר פטירת הנודע ביהודה ומראה על התקשרותו אל בנו מהר"ש מוצינו בספר שו"ת עמק שאלה (יו"ד סי' צ"ז) ...שמעתי ברור דהנודע ביהודה בעצמו בא לאחר הסתלקותו לבנו הגאון מה"ר שמואל שיניח לו השן שמונה באוצר הספרים שלו בקברו, והגאון מצא השן בדרך נפלא, עיי"ש.

13 להלן שער קונטרס "האורב" שהוציא נגד הגר"ש לאנדא בנו של הגאון בעל נודע ביהודה זצ"ל.

ספר

האורב

קברת התאוה

בשאלאניקי

שנת קנה חכמה ואל תאבור לפ"ק

14 בארכיוון של פנקס קהלת פראג המצוי במוזיאום העירוני מסופר, כי ראש הקהל בימיו שהיה איש נכבד בא בימים מיאן להכתיר את הגאון ר' שמואל, ונימוקו עמו כי לא יתכן שזקני וחשובי הקהל יקבלו עליהם מרא דאתרא שהכירוהו עוד מהיותו יניק וכיו"ב, ואולם בעבור ימים ספורים זימן ראש הקהל את בית הועד והציע למנות את הג"ר שמואל לאב"ד, חברי הועד ראו כן תמהו מה ראה על ככה לשנות את דעתו, גילה אז להם כי בחלומו ראה את הגאון הנודע ביהודה והתריע בו באמרו, אחת משתי דרכים לפניך, או שתמנה את בני לרב אב"ד, או שתבא הנה להתדיין עמי בבי"ד של מעלה, לפיכך נחפז וביטל את התנגדותו.

ואולם אחדים מחכמי העיר התנגדו להכתירו למלא מקום אביו ברבנות פראג, וביניהם הגאון בעל טעם המלך" ששטם אותו במדון ולחם נגדו, וכתב קונטרס זלזולים בשם "האורב" - פלוגתא דשמואל - תיובתא דשמואל, ובשולי הדפים הגהות בשם "עט מהיר", ובשער הקונטרס כתוב שמחברו הנהו "פנחס חנניה ארגוזי די סילוא ס"ט" וגם שנדפס בסאלוניקי, אבל כבר נודע שבעל "טעם המלך" הוא מחברו, וכמו שהעיד בעצמו בספרו (ריש הל' גירושין) כתב שם: ...ועי' בספר "האורב" בהגהת "עט מהיר" שם הארכתי יותר וכו'...

ויש לציין שהגאון ר' שמואל בצדקותו לא השיב מלחמה, אך כשהדפיס הנ"ל ספרו "טעם המלך" על ספר שער המלך כתב הגאון רבי שמואל הערות בדברים חריפים מאוד שנדפסו בקובץ כרם שלמה (אלול תשמ"ה), ונעתיק כמה מהם:

הנה בשו"ת נוב"ת (או"ח ריש סי' צ"א) הקדים הגר"ש, וז"ל: דרשתי פה בביכנ"ס מייזל שבת הגדול שנת תקנ"א בסוגיא דקימו ולא קימו במס' מכות דף ט"ו, ואעפי"כ איש אחד שלח בו יד להתלבש עצמו כמה שהיה

מ׳זאגט אז דער חתם סופר ווען ער האט געלערנט שער המלך, אונטן איז דאך דער טעם המלך, האט ער ארויפ געלייגט די הענט אזוי און פארדעקט דעם טעם המלך.[15] גראסווארדיין האט אויך שוין נישט געהאט קיין רב די לעצטע יארן.

ס׳איז געווען רבי משה הערש פוקס, דער יד רמ״ד,[16] און רבי בנימין פוקס איז געווען נאך אים,[17] און שפעטער איז שוין נישט געווען, מ׳האט זיך אויך שוין נישט געקענט אויסגלייכן.

האדמו״ר מטשערנאוויץ: רבי משה הערש איז נאך געווען א תלמיד פונעם כתב סופר.

רבינו: יא. ער איז געווען אן אשכנז׳ישער רב, א תלמיד פונעם כתב סופר, פון די אשכנז׳ישע קהילה.

ס׳איז געווען ביזמו א מעשה, גראסווארדיין איז געווען א אשכנז׳ישע קהילה און אביסל חסידים האבן דארט אויך געוואוינט, דער ראש הקהל איז אמאל אריין געקומען ערב פסח צום רב, און האט אים גענזאגט ׳מ׳האט זיי געכאפט׳... פרעגט ער ׳וועמען האט מען געכאפט?׳ זאגט ער ׳די חסידים׳.... וואם האט מען זיי געכאפט? מ׳האט געכאפט ערב פסח נאכמיטאג די חסידים זיי האבן זיך צוזאמגענומען און געכשר׳ט א אויוון, און זיי באקן ערב פסח מצות. פרעגט ער, ׳וואו? דא אין גראסווארדיין?׳ זאגט ער, ׳יא. דארט אן דארט איז דאם פלאץ׳. זאגט ער פארן שמש דארט אין שטוב ׳ברענג מיר שוין דעם ראק איך וויל גיין צו זיי׳, ער האט געהייסן ברענגען א פיאקער, און ער פארט צו אהין דארט אויפן פלאץ, דארט זענען געווען חסידים און זיי האבן געבאקן מצות ערב פסח, זיי האבן געזאגט הלל, אזוי בגניבה. אויפאיינמאל עפענט זיך אויף די טיהר, און דער רב קומט אריין, קיינער האט זיך נישט געראכטעט אויף דעם, איז געווארן א מהומה, דער האט אנגעהויבן צו לויפן אהער, און דער האט אנגעהויבן צו לויפן אהין, זאגט ער ׳לויפטם נישט אין ערגעץ... כל ימי האב איך געהאט השתוקקות צו באקן מצות ערב פסח, כ׳האב נישט געהאט קיין השגה אז אין גראסווארדיין איז דא אידן וואם זיי באקן ערב פסח מצות, יעצט האב איך געהערט אז דא באקט מען ערב פסח מצות, וויל איך אויך באקן מיט ענק צוזאמען׳.....

דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט איז געווען אמאל אין פעסט אויף אן אסיפת הרבנים, און ס׳איז געווען ראש חודש, איז ארויף געקומען אין די אכסניא דער סאטמאר׳ער רב רבי יהודה גרינוואלד מיטן גראסווארדיינער רב רבי משה הערש פוקם, זיי זענען ארויפגעקומען צום זיידן וואם איז געזעצן דארט און געגעסן א סעודת ראש חודש, ווען ער האט געענדיגט צו עסן האט דער סאטמאר׳ער רב רבי יהודה גרינוואלד געזעגענט א גאפל און אזוי אראפ געגאנגען שיריים, דער רבי יהודה גרינוואלד איז אויך געווען א תלמיד

---

15 בכח השגתו לתפוס, לזאת אמרתי הנה פה מקום אתי לפרסם כאשר מפורסם לכל באי שער עירנו שהיה באסיפת כל הלומדים ובני הישיבה הש״י, שלא יהיה חוטא נשכר.

אמנם בהערה על טעם המלך שנדפס בכרם שלמה הנ״ל, וגם בליקוטי הערות לנודע ביהודה (שנדפ״ח על ידי מכון ירושלים) כותב הגר״ר שמואל בזה״ל: נ.ב. ידוע בשער בת רבים וכל באי שער עירנו יודעים שבדרוש שבת הגדול שדרשתי בשנת תקנ״א דרשתי את כל זה ברבים, וגם הוא היה אז אצל הדרשה, ובא אחר כך לביתי ושאל ממני לכפול לו הדברים, ואיך חציף כולי האי לכתוב הדברים משמו בטעה״מ (פ״א מחו״מ ה״ג), הכי קרא שמו טעם המלך, גנבא גניב וטעמא טעים, ומי שמכיר אותו יודע דלאו בר הכי הוא, וכל דבריו גובים הם אם תבדוק אחריו... ובהערה אחרת על דבריו כתב וז״ל: נ.ב. גונב דעת הבריות וכתב מה שנאמר באורים ותומים... שוב מצאתי באורים ותומים ולמה השחית דיו ונייר מה שכבר נדפס בספר אחר...

ועוד הערה נדפסה ג׳כ בנודע ביהודה הנ״ל (אוח״ק סי׳ ל״ו) על דברי טעה״מ הל׳ איסורי ביאה דף ס״ו ע״א וז״ל: ...עפרא לפומיה אשר רגל על לשונו לחרף ולגדף וללעוג על דברי חכמים, ובודאי כתב זה בעת אשר נתגלה סרחונו ברבים וגילה את זקנו ונסע לויא להעליל על הגאון ז״ל וקנה כתבים ואסף שמועות והעלה על הספר לעשות לעצמו שם וכתב דברים...

ויש לציין החכם ייטלס חיבר כמה ספרים ובתוכם הספד על הנוב״י, ועיין עוד בס׳ תולדות משפחת ראזענטאל לר׳ יקותיאל יודא גרינוואלד (בודאפעסט תר״פ עמוד 29) מכתב תיאור מהלוויתו של ר׳ ברוך ייטלס בה השתתפו רבים מגדולי הדור.

15 ומן הנכון להעתיק לשון מה שכתב הגאון המהרש״ג מסעמיהאלי (שו״ת מהרש״ג ח״א או״ח סי׳ נ״ו) אחר שהביא דברי הטעם המלך, וז״ל: ״וידוע דלאו בר סמכא הוא כ״כ ובפרט שידוע שהי׳ מתלמידי הרמ״ד, והגאון רבי מרדכי בנעט לא רצה להסכים על ההותיו על ס׳ שער המלך כשהדפיס את ספר שער המלך, וגם שמעתי מגדול אחד והוא הגה״צ מנאנאש ז״ל בעמה״ס אפסי ארץ עה״ת ועוד תלמיד חכם אחד שהחתם סופר ז״ל כשהי׳ מעיין בספר שער המלך הי׳ משים בגד על ההוות טעם המלך כדי שלא יהיו עיניו משוטטות בהם שלא רצה לעיין בהם, ומה שגאוני גאליציען מביאין דבריו הוא משום שהיו בריחוק מקום לא ידעו מכל זה״.

ויש לציין שאכן פראג ירדה מגדולתה מאחר שכארבעים שנה אחר הסתלקות הנודע ביהודה לא שימש עוד שום רב מרא דאתרא, ובנתיים הרימו הפוקרים ראש ובעוה״ר הוסרה העטרה מהעיר הגדולה.

16 שישב על כס הרבנות בעיר גראסווארדיין משנת תרמ״ב ועד יום פטירתו בשנת תרע״א, וגם יסד ישיבה רבתי בעיר שעמד בראשה והרבין תורה

לאלפי תלמידים, שנים רבות אחר פטירתו ז״ל ע״י נכדו ספרו יד רמ״ד, שו״ת בד׳ חלקי שו״ע ועל סוגיות הש״ס.

17 שישב על כס הרבנות שם בעיר גראסווארדיין משנת תרע״ח ועד יום פטירתו בשנת תרצ״ו לפ״ק.

פונעם כתב סופר, זאגט אים דער גראסווארדיינער רב 'סאטמאר'ער רב ממה נפשך, זענט איר א חסיד, נעמט מען מיט די הענט. זענט איר נישט קיין חסיד, איז פארוואס כאפט איר שיריים?' אזוי האט ער אים געפרעגט.

האט זיך דער ציידע דער קדושת יו"ט אהנגערופן אזוי 'איך וועל אייך זאגן, א חסיד כאפט שיריים מיט די הענט, פארוואס כאפט א חסיד שריים מיט די הענט, פארוואס נעמט ער נישט קיין גאפל, נאר א חסיד טראכט אויב וועל איך ווארטן ביז ווען כ'וועל נעמען א גאפל, וועט קומען א צווייטער חסיד און מיר אויסכאפן, אבער דער סאטמארער רב האט נישט מורא געהאט אז דער גראסווארדיינער רב וועט אים אויסכאפן...'.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן אמאך תענוג ונחת פון די קינדער און די אייניקלעך, לעכטיגע אידישע דורות מיט הרחבת הדעת און אריכות ימים ושנים.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: אמן, יתברך המברך.

ואיחל רבינו להמחותן רב דביהמ"ד אור החיים בקרית יואל: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל פירן אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, מתוך שמחה ונחת.

ושאל רבינו: דאם מיינט אז דער חתן גייט שוין וואוינען דאהא?

הגריא"ה: יא. דער חתן קוקט מען שוין נאך א יאר צייט מ'רעדט שוין לאנג דערווענען, אבער וועגן קרית יואל איז אים געווען אביסל שווער. למעשה מ'האט שוין דורכגעבראכן אז ער קומט אהער, איז אינגאנצן אהער...

רבינו: ס'איז נישט אזא שלעכט מקום דא.....

הגריא"ה: דער דמשק האט זייער געהאלטן פונעם זיידן פון מאנטשעסטער רבי דוד צבי, דער דמשק האט דאך נישט געהאט קיין קינדער, האט ער אים געבעטן ער זאל זאגן קדיש נאך אים.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: ער האט אזוי געשריבן אין די צוואה אז ער זאל זאגן קדיש. ס'איז געווען געשריבן קודם איינעם'ס נאמען א צווייטער, און ער האט נאכדעם אויסגעמעקט זיין נאמען, און געשריבן דעם זיידן'ס נאמען. למעשה ווען ער איז נפטר געווארן האט שוין יענער נישט געלעבט...

מיין טאטע ז"ל האט אויך געהאלטן די יארצייט פונעם דמשק.

הגריא"ה: ער האט געמאכט א ביהמ"ד, נאך פאר מאנטשעסטער איז דער מאנטשעסטער רב געווען אין פרעסטוויטש, האט ער געמאכט דארטן א ביהמ"ד דמשק אליעזר, ס'איז נאך דא היינט דאם ביהמ"ד.

אנהייב מאנטשעסטער איז דא א געגענט פרעסטוויטש.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: ער האט נישט געהאט קיין קינדער, און דעם זיידן'ס קינדער זענען אויפגעוואקסן ביי אים אין שטוב.

רבינו: ער האט געפירט די ישיבה אין ווייזניץ.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: יא, ער האט מגייר געווען גאנצע געגנטער אין בוקאווינא...

רבינו: מיין שווער (האדמו"ר הישועות משה מווייזניץ ז"ל) איז אויך געווען א תלמיד פון אים.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: יא. מ'האט געזאגט אז ער האט געהאט א בוידעם און ער האט געלערנט דארט מיט ר' מענדל פרידלענדער, ר' אייזיק פרידלענדער'ס א זוהן, זיי האבן געלערנט בחברותא גאנצע נעכט. אזוי ווייט אז דער דמשק האט אים געמוזט אווענק שיקן אויף א וואך צייט פשוט זיך אפצורוהען, זיין התמדה איז געווען עד אין לשער. יגיעת התורה ביי אים איז געווען זייער שטארק. ער האט זיך פשוט מייגע געווען על התורה.

*

האדמו"ר מטשערנאוויץ: ביים רבי'נס חתונה תשכ"ו איז ווייזניץ בין איך געווען. אבער ביי מצוה טאנץ האט מען נישט ארויץ געלאזט, אונז זעמיר געווען בחורים.

רבינו: ביי די חתונה איז יעדער געווען, ס'איז דאך געווען אין הויף, אויף די גאס, דארט איז נישט שייך געווען נישט ארויסצולאזן.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: פרייטאג צונאכטס נאכ'ן דאווענען האט דער רבי (האמרי חיים ז"ל) געהייסן דעם טאטן דער ברך משה ז"ל זאל שטיין נעבן אים, יעדער זאל אים אויך זאגן גוט שבת.

רבינו: ער האט געפירט טיש, אשת חיל איז דא א קורצע און א לענגערע ניגון, האט ער געזאגט דעמאלטס די קורצע.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: יא יא, די יום טוב'דיגע.

רבינו: אבער כ'האב אים געהערט זאגן תורה ביי שלש סעודות.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: יענע וואך?

רבינו: אפילו שפעטער אויך. ער האט געפירט אויף די טאראסע. יו"ט האט ער אויך געפירט דארט טיש חוה"מ און נעילת החג, ערב יום כיפור האט ער געפירט טיש, ראש השנה אויפדערנאכט האט ער אויך געפירט טיש אינדרויסן אויף די גאס.

הייסט דאם איר זענט דארט געווען יענע יארן?

האדמו"ר מטשערנאוויץ: יא, תשכ"ז איז דאם געווען?

רבינו: יא, ראש השנה תשכ"ז.

ער האט געדאוועט פארן עמוד ראש השנה און יום כיפור.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: ער האט אסאך מאל געדאוועט העכער ווי די קינדער.

ער האט אמאל געזאגט 'איך בין געווען א משורר ביים טאטן, און איך בין א משורר ביי די קינדער אויך...'.

רבינו: איך געדענק ער האט געפירט הקפות, ער האט געהאט א ספר תורה וואס האט געהייסן דעם בעל שם'ס ספר תורה. א אלטע ספר תורה.

איך געדענק ער האט געדאוועט פארן עמוד הושענא רבה.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: שיר המעלות ממעמקים האט ער דאך געזומען פון סאטמאר. עס איז געווען נאכן קריג האט מען אים געבעטן אז ער זאל קומען קיין סאטמאר אויף הושענא רבה, מ'האט אים געזאגט אז ער קען טודן ווי אזוי אים שמעקט, האט ער געזעהן אז זיי זאגן שיר המעלות ממעמקים פאר ברכו, אבער זייט דעמאלטס האט מען דאס אויך אריין געלייגט אינעם נוסח.

אין וויזניץ האט מען נישט געזאגט הו"ר שיר המעלות ממעמקים. אבער אים איז גרינג געווען אריין צו שלעפן אין אזעלכע זאכן.

רבינו: ער האט אסאך געזומען פון אנדערע, פון דזיקוב האט ער געזומען צו זינגען 'יחדשהו' ביי ראש חודש בענטשן.[18] אפילו דאס זינגען יו"ט ביי 'א'ל מלך גדול' (בברכת ישתבח) קומט אויך פון דזיקוב, אזוי מיין איך. 'יחדשהו' קומט זיכער פון דזיקוב (כי האהבת ישראל ז"ל הי' התנו של העטרת ישועה מדזיקוב ז"ל).

האדמו"ר מטשערנאוויץ: דער מאנסי'ער רבי האט דאך אויפגעהערט צו זאגן [שיר המעלות]. זאגט מיר א איד, אז וועז דער אמרי חיים האט יא אנגעהויבן צו זאגן איז געווען מער רעש אזן מער טומל, ווי וועז ער האט אויפגעהערט צו זאגן...

רבינו: אין ראפשיץ האט מען אסאך געזונגען ביים דאוונען, יום טוב האט מען אויך געזונגען 'אנעים זמירות'.[19] און אין צאנז אויך, דער דברי חיים האט דאס געזומען פון ראפשיץ.

ס'איז אינטערסאנט, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז דאך געווען א גרויסער צאנזער חסיד, און וועז ער האט געדאונט יו"ט פארן עמוד מוסף, און ס'איז געקומען צו אנעים זמירות, האט ער נישט געוואלט זינגען, ווייל דער פאטער (מרן הייטב לב ז"ל) האט דאך נישט געזינגען, אזן ער האט נישט געוואלט זאגן, ווייל אין צאנז האט מען געזינגען,

---

18 בספרי מנהגים קדמונים מובא שבכמה קהילות היו מנגנים "יחדשהו", וע"ע בס' מנהגי וורמייזא (סי' רכ"ו) ששם היה מנגנים בכל חודש הניגון של החג החל באותו חודש, כגון בחודש ניסן זימרו ניגון של 'אדיר הוא יבנה ביתו', וכן בפורים ניגון של מגילה, ובחודש אב ניגנו ניגון עצוב, וכן בכסליו ניגון של 'מעוז צור' וכו', ע"ש.

ובס' מנהגי פראנקפורט (עמ' ק) מובא שבפפד"מ נהגו החזנים לנגן ניגון כעין 'ניגון גמרא' בברכת ר"ח מרחשוון ואייר, כי אחר סוכות ופסח היה דרך הרב להודיע לבחורי הישיבה הלכה בש"ס שילמדו בשקידה עם תוס' ופוסקים ומפרשים וכו', ע"ש.

ובס' דרכי חיים ושלום (ס"ק תע"ה) מובא שאחרי שגמרו כל הקהל, התחיל בנעימות יחדשהו הקב"ה עלינו ועל כל עמו בית ישראל בכל מקום שהם... ומכאן ואילך בניגון ידוע, ובשעת אמירת התיבות הפסיקו מלזמר וצעק בקול וכו', וכן נוהגים בהרבה קהילות לנגן "יחדשהו".

19 הנה פיוט 'אנעים זמירות' חובר על פי המסורת ע"י רבי שמואל החסיד אביו של רבי יהודה החסיד היעב"ץ בסידורו, והרבה מגדולי אחרונים התנגדו לאמירתו, משום שאסור לומר שירות ותשבחות שלא אמרו אנשי כנסת הגדולה כדאיתא בגמרא מגילה (דף י"ח ע"א) דהמספר בשבחו של מקום יותר מדי נעקר מן העולם, ועיין עוד בגמרא ברכות (דף ל"ג ע"ב) ובמורה נבוכים להרמב"ם (פרק נ"ט) ובשל"ה (דף רנ"ז). מיהו הרמ"א כתב (בשו"ת סימן קכ"ו) לאמרו כי הוא קודש קדשים, ומאז נתפשט המנהג בקהלות רבות לאמרו בשבת בכוונה ובמתינות, וכן בימים טובים וימים נוראים, ויש מקומות שאומרים אנעים זמירות בכל יום אחר התפלה, ומנהג זה הובא בב"ח (סימן קל"ב).

אך מנהג העולם לאומרו רק בשבת ויו"ט, ולמנהג זה מסכים הלבוש (בסימן קל"ב) שכיון שהוא שבח גדול ואם יאמרו בכל יום יהא בפיהם כמו מזמור, וזה לשון הלבוש (בסימן קל"ג): מה שנוהגין לומר בכל יום שיר הכבוד שהוא אנעים זמירות, על זה תמהתי מאוד, כי היה נראה לי שלא לאמרו בכל יום, ולא מפני גריעותיה ח"ו אלא ממעלותיה וכו', ועל דרך שאמרו חז"ל כל האומר הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, כי אין זה דרך המוסר אפילו במלך בשר ודם לספר בשבחיו הגדולים בכל יום כדי שלא להרגילם כל כך בפי הבריות, ויהיה אז פיהם כמזמר ומתלוצץ, ולא תהיה הגדולה כל כך בעיני הבריות כמו שהוא בדבר שקורין לפעמים ולעתים רחוקים, וכמו שכתב גם כן הרמב"ם ז"ל בטעם ביאת הכהן הגדול לפני ולפנים דוקא ביום אחד בשנה ולא יותר כדי להגדילו וכו', ע"ש.

ויש גם המסבירים את סיבת התנגדות מלאמרו משום דצריך לומר השבח הזה במתינות ולא במרוצה, דהיינו שהחזן יתמין עד שיסיימו הקהל חרוז שלהם, והקהל יתינו על החזן, ובלאו הכי אינו מקבל שכר כמו שכתב בקיצור של"ה (הובא בהערה דלקמן).

ומטעם זה יש שאין אומרים אותו כלל אפילו בשבת ויו"ט כמוזכר בסידור נהורא השלם, לכן מנהגינו בחול שממהרין למלאכתן אין אומרין אותו, ויש צדיקים שמטעם זה אמרו אותו רק בליל יום הכפורים [ואנו אומרים אנעים זמירות גם בבוקר לפני שחרית דיוהכ"פ] וכן נהגו בזידיטשוב ועוד, ומנהג צדיקי אלעסק שבימים טובים וימים נוראים מזמרים מהפיסקא פארו עלי וכו'.

איז ער אוועק געגאנגען פונעם עמוד ביי 'אין כאלוקינו',[20] אזוי האט דער קדושת יו"ט געטוהן.

א' הנוכחים: ס'איז געווען פלעצער וואו מ'האט געזונגען 'אנעים זמירות' נאר וועז ס'איז געווען א ברית.[21]

רבינו: דאכט'זיך מיר אז אויך אין באבוב איז אזוי.

אינטערעסאנט, ס'איז געווען מקומות וואם מ'האט אלעמאל ביי א ברית געזונגען אנעים זמירות, כ'רעד אפילו אינדערוואכן.

רבינו: די שייכות פון אנעים זמירות ביי א ברית, איז ווייל 'פארו עלי' מיינט דאך די תפילין אלץ א אות, און דאם איז אויך א אות.[22]

א' הנוכחים: אין בעלזא פירט מען זיך אזוי.[23]

רבינו: אין שינאווא האט מען געזונגען 'ישמחו' ביי מוסף.[24] דאם איז נישט אין צאנז, נאר אין שינאווא.

האדמו"ר מ'טשערנאוויץ: יעדן שבת האט מען געזונגען?

רבינו: יא, יעדן שבת.

האדמו"ר מ'טשערנאוויץ: פון בעלזא אויס?

רבינו: כ'ווייס נישט פון וואו ער האט עס גענומען, אזוי איז געווען אין שינאווא.

---

20 וכן נהג מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל, שכאשר התפלל לפני העמוד בשבת נשאר אצל העמוד ואמר אנעים זמירות בקול, וביו"ט אחרי שאמר קדיש תתקבל כיבד לאחר להמשיך את נוסח התפילה לפני העמוד והוא אמר הכל לעצמו במקומו.

21 עי' בס' טעמי המנהגים (עמ' קס"ז) וז"ל: ושמעתי מהרב הצדיק הקדוש מבאבוב זצ"ל בשם זקינו הגאון הקדוש מצאנז זצוק"ל שבאם לא התפלל בעצמו לפני התיבה לא היה אומר הש"ץ השיר אנעים זמירות, מטעם שאומרים אותו במהירות ולא יוכלו הציבור לומר הפסוק שאומר הש"ץ וכן להיפוך. רק אם התפלל בעצמו היה אומר כל השיר של אנעים זמירות כדי שכל הציבור יוכלו ג"כ לומר כל השיר, וכן הוא היה נוהג, ובס' קיצור של"ה (מסכת חולין אחר ענייני ס"ת) וז"ל: ובמקום שנהגו לומר שיר היחוד יש ליזהר לאומרו בנחת ובמתון ולא במרוצה, והעונין אחר החזן לא יתחילו עד שיסיים החזן וההזן לא יתחיל עד שסיימו, ולא כמו שנוהגין קצת שאומרים במהירות ובמרוצה, שבודאי לא די שאינם מקבלים שכר, רק שיהיו מקבלין עונש על זה, כי משו"ה נקרא שיר היחוד ושיר הכבוד שיאמרו כמו שיר בנחת, ולכך הרבה חכמים בטלו מלומר שיר היחוד מאחר שהוא רבוי תוארים ושבחים ונרמזו בו סודות נפלאות, עיי"ש.

22 בספר "לקוטי מהרי"ח" מציין "והנה גם כן המנהג בכמה מקומות לומר ביום המילה 'אנעים זמירות' ומנגנים 'פארו עלי ופארי עליו', ואפשר משום ש'פארו עלי' נדרש על התפילין, ושייך למילה כיון שהתפילין הם אות והמילה גם היא אות, ומטעם זה אין לחלוץ את התפילין עד לאחר הברית מילה".

ב"מגדל עוז" כתוב "ביום שיש מילה בבית הכנסת מקדימין לומר שיר היחוד, אולי הכוונה לשיר של יום ו'אנעים זמירות' מיד לאחר סדר קדושה ואומרים עליו קדיש יתום ומלין קודם 'עלינו'"

ובס' מנהגי קהילת פיורדא "בסוף התפילה אין אומרים 'עלינו לשבח' כבשאר ימים, ואחר 'קדיש' תתקבל פותחים הארון, והמוהל מנגן 'פארו עלי' עד סופו", וע"ע במנהגי מאטעסדארף (שהובאו בס' בית ישראל) "החזן מנגן בניגון מיוחד החרוזים של שיר הכבוד 'פארו עלי' עד גמירא".

אמנם עיין בספר ברית אבות (סי' ו אות כה) כתב "ונראה לי הטעם לזה שאומרים ביום שיש ברית מילה אחר התפלה אנעים זמירות, משום שבאנעים זמירות אומרים סגולתו תהי נא עטרת, וזה קאי על ישראל, על שם הכתוב (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים, והוא על ידי מצות מילה כמו שרמזו בסופי תיבות של והייתם 'לי' סגולה' מכל', ועל כן אומרים זה ביום המילה, ואין לבטל ח"ו שום מנהג ישראל.

23 עיי' בשו"ת משנת יוסף (ח"ו סי' מ"ח) וכותב, והמנהג בבתי מדרש של בעלזא ע"פ כ"ק גיסי הרה"ק האדמו"ר מהר"א מבעלזא ז"ל כשיש ברית אחרי התפלה גומרים אין כאלקינו ואומרים "אנעים זמירות" ומלין ואומרים עלינו וקדיש, ע"ש.

אגב, עיין בס' אדמור"י בעלזא (ח"ב) שבימים טובים היה אומר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ל אומר "אנעים זמירות" בנעימות דקדושה בניגון מיוחד, ואמר שבעל המחבר של פיוט זה בא אליו ולימדו הניגון, וגם בנו המהרי"ד אמר פיוט זה בניגון הזה, וסיפר הרב הגאון בעל החבצלת השרון ז"ל מטארניפאל "פעם בחג השבועות שמעתי את מרן מהרי"ד אומר אנעים זמירות והרגשתי אז כל כך הרבה חיות ונעימות דקדושה שנמאסו עלי כל חיי עולם הזה, וביקשתי מהשי"ת שתצא נפשי מן המתיקות הואת".

24 עיי' בס' דברי יחזקאל השלם (בסופו), החרוז "ישמחו במלכותך" בתפילת מוסף ביום ש"ק היה רבינו מזמר בניגון הידוע, ומקור הניגון של ישמחו במלכותך סיפר הגה"צ רבי אלחנן האלפערין שליט"א מלאנדאן אשר פעם בש"ק לפני תפילת מוסף היה נראה שרבינו נרדם אחרי פרק זמן, והתעורר עם ניגון בפיו, מיד בחזרת הש"ץ של מוסף כשהגיעו ל"ישמחו במלכותך" התחיל רבינו פתאום לשיר באותו ניגון, וכן נהג תמיד מאותה שבת ואילך לשיר ישמחו באותו ניגון.

ועיי' בס' בארו של יצחק (עמ' כ"ו) שסיפר הישיש מוה"ר חיים שטרן ז"ל מסטראפקוב לפני האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל שקיבל ברכה מהרה"ק משינאווא ז"ל לאריכות ימים, ווזכר שהרב משינאווא הגיע פעם לסטראפקוב בימי המצרים, שם ראה לראשונה הרב משינאווא, ופעם השניה היה אצל הרה"ק משינאווא בקרעגין לפני הבר מצוה בשבת חזון, ובמוצש"ק היה תשעה באב והיה שם לערך שני מנינים, אמנם בהיותי בסטראפקוב היה ציבור גדול של שלשת אלפים איש, לכהן קראו את אביו של הרב מריסקווא ז"ל, בשבת הראשונה לא שמעתי כלום כי היה ציבור גדול, בשבת השניה עמדתי על החלון שמעתי איך שזימר הגה"ק משינאווא ז"ל באמצע שמונה עשרה 'ישמחו במלכותך' בניגון הידוע, ורקד זמן רב בערך חצי שעה... עיי"ש הסיפור באריכות.

ועיי' בס' מגן אבות - באבוב (עמ' תכ"ח) שכ"ק המהר"ש ז"ל אמר בשם זקינו כ"ק מדן אדמו"ר המהר"ש הראשון ז"ל שזקינו הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדזיקוב ז"ל סיפר שבני החבריא קדישא שהסתופפו בצל אביו הרה"ק מראפשיץ ז"ל שרו ניגון עתיק זה בחרוזים 'מ' זאל באהאלטן - א ספאדי"ק אן אלטן - בחדדי חדרים זעהר גוט - ס' זאל זיין א וואונדער - פאד אונזערע קינדער - אזוי איז געגאנגען אן ערליכער יוד... וכשהתפלל הרה"ק משינאווא ז"ל תפילת מוסף לפני העמוד היה שר תנועה זו על ישמחו במלכותך, עיי"ש.

הגריא"ח: אין צאנז האט מען געזונגען נאר שבת יו"ט, אדער א שענערע שבת, און אין שינאווא האט מען געזונגען יעדן שבת.

רבינו: אין ראפשיץ האט מען געזונגען יעדן שבת 'הקל הפותח' אויך.[25] מ'האט געזונגען 'ממקומך' יעדן שבת. אין צאנז האט מען אויך געזונגען 'ממקומך' יעדן שבת, אלעם שטאמט פון ראפשיץ.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: ס'איז געווען דער גמוז'ער רב (הגאון רבי אברהם ברוך ראזענבערגער ז"ל אב"ד גמוז), ער פלעגט צו קומען איינמאל א יאר אויף שבת, האט ער געזאגט אז ער איז געווארן צו זונגען ממקומך, האט דער רבי (האמרי חיים ז"ל) געזאגט יא. ער פלעגט טאקע זונגען אייביג ממקומך.

רבינו: וואו? אין וויזניץ?

האדמו"ר מטשערנאוויץ: יא. ער האט פארנעמען אלעמען.

אין וויזניץ האט דער עולם נישט געשריגן 'המלך' ראש השנה, נאך וואס דער רבי האט געזאגט 'המלך' איז מען געבליבן שטיל. אבער אזוי ווי ס'איז געווען דארט אין גראסווארדיין אסאך אונגארישע אידן, האבן זיי געשריגן 'המלך', האט איינער געוואלט מאכן שטיל, האט ער (האהבת ישראל) געזאגט נאכן דאווענען 'וען אידן שרייען 'המלך' גייסטו מאכן שטיל?!', זייט דעמאלטס איז געבליבן אז מ'שרייט 'המלך'.[26]

אין מאנסי (אצל האדמו"ר התורת מרדכי מוויזניץ ז"ל) האבן זיי דאס אויפגעהערט.

רבינו: ביים פעטער ז"ל פלעגט קומען דער טשאקעווער רבי, א צאנזער אייניקל,[27] איז געווען אמאל אז ער האט געדאווענט שחרית פארן עמוד, און ער האט געזונגען 'הקל הפותח' און מ'האט אים געלאזט זונגען.

הגריא"ח: אונזער זיידע, דער טשאקעווער רבי איז געווען מיין שוויגער'ס טאטע, רבי משה הלברשטאם'ס שוועסטער איז מיין שוויגער.[28] ער פלעגט ברענגען דאס גארטל פונעם דברי חיים פארן רבי'ן ז"ל אויף די הייליגע טעג.

רבינו: יא יא, דער פעטער ז"ל האט געזאגט אלעמאל אויף דאס גארטל 'אבנטו של כהן גדול'.[29]

ונפרד רבינו ממנו בברכה: א גוטע נאכט, אלעם גוטס, מ'אל הערן בשורות טובות.

האדמו"ר מטשערנאוויץ: א גוטע נאכט און א געזונטן זומער, מ'זאל זיך כסדר זעהן מתוך שמחה.

---

25 עי' בליקוטי מהרי"ח (סדר תפילת שבת) שבהגהות מהרי"ל על ימים נוראים מובא שבקהילות מוגנצא וורמייזא מתחילין בניגון מ'הכל יודוך' משבת הגדול עד שבת סליחות או שבת חוה"מ סוכות, וכן הרה"ק מהרצ"ה מרימנוב ז"ל.

26 כ"ה בספר מאור החיים (ה"ב עמוד רסא) שמנהג וויזניץ היה שהקהל לא אמרו אחר הש"ץ 'המלך', אך בבוא הרה"ק בעל אהבת ישראל ז"ל בגרוסווארדיין והקהל הכריז אחריו 'המלך' ניאות לקבל מנהג זה, באמרו 'וכי מה החסרון בזה שיזעקים המלך.

27 כ"ק אדמו"ר רבי יעקב הלברשטאם ז"ל מטשאקעווע, בנו של כ"ק רבי סיני ז"ל מזמיגראד, בנו של הגה"ק רבי ברוך ז"ל מגארליץ, בנו של מרן הדברי חיים ז"ל.

28 א"ח הגה"צ ר' יהושע מרדכי אלעזר וואגשאהל ז"ל אבד"ק לאנצהוט בוויליאמסבורג יצ"ו, אחותו של הגאון הצדיק רבי משה הלברשטאם ז"ל בעל שו"ת דברי משה וחבר הביד"ץ דהעדה החרדית בעיה"ק ת"ו.

29 מרן הק' מצאנז הי' חוגר בה בכ' ימי ראש השנה ביוהכ"פ ובהושע"ר ובפורים, ואחר הסתלקות מרן הדברי חיים עברה החגורה בירושה לבנו הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל, וממנו לבנו הגה"צ רבי סיני אב"ד זמיגראד ז"ל, וממנו לבנו הגה"צ רבי יעקב אב"ד טשאקעווע ז"ל, שהיה שהיה דר שנים רבות בניו יארק במחוז איסט סייד והי' משאילה לרבינו מדי שנה, וכמה פעמים בעת שהביאה הגה"צ משאקעווע לרבינו בער"ה נענה רבינו ואמר "אבנטו של כהן גדול"

עי' בס' המאזרינו חי"ל (במדור הספיחים) וז"ל: שמעתי מהרה"צ רבי יעקב הלברשטאם ז"ל האדמו"ר מטשאקעווע שהי' פע"א חולה והרופאים סברו שהוא ח"ו חולה בהמחלה הידועה ר"ל, ובא רבינו ז"ל לבקרו ונסע דרך ב' שעות ומחצה לביה"ח, ורבינו ראה איך שהוא שבור למאוד, אחז בכ' ידיו ואמר לו, 'טשאקעווער רבי פארוואס זענט איר אזוי צובראכן?', אמר שרופאים מייאשים, אמר לו רבינו, 'טשאקעווער רב, איך זאג אייך צו איר וועט זיין געזונט און שטארק, איר זאלט גיין צו א גרעסערן דאקטער', ורבינו אמר לו לאיזה רופא ילך.

ואמר לי האדמו"ר מטשאקעווע, 'איך זאג אייך דעם אמת ר' ליפא וועז דער רבי האט מיר אנגעכאפט די העכט און געזאגט די וועלט בין איך געווארן א נייער מענטש, א ברי' חדשה'.

למעשה עשה בעצת רבינו והלך לרופא גדול, והרופא אמר שיש לעשות ניתוח, וביקש מהרופא שיש לו דבר יקר שרוצה שיהיה אצלו בשעת הניתוח, והוא האבנט שהיה לו בירושה מבית אבותיו הק' שהיה שייך להדברי חיים ז"ל, והניח האבנט תחת הכר בעת שעשו לו הניתוח, והכל עבר בשלום, ואח"כ לעת שנתרפא בא לרבינו ז"ל וכאות תודה אמר לו שהיה לו האבנט בעת הזאת, ונותנו לרבינו שיתפלל באבנט הזה, ואמר לרבינו שהיא לו בירושה מאבי אביו הרה"ק מגארליץ בנו של מרן הדברי חיים, והיה תפור בהאבנט גם חלק שהיה מהרב מגארליץ, והראה לרבינו איזה גארליץ ואיזה צאנז, השיב לו רבינו, 'ס'מאכט נישט אויס דער גארליצער רב האט גארנישט פארדארבן'.

ורגיל היה האדמו"ר מטשאקעווע מאז להביאו לרבינו ז"ל ללבשו בכל שנה ביום הכיפורים, וכאשר קבלו רבינו הי' מרגלא בפומי' לומר בלהט איש קודש "אבנטו של כהן גדול" (לשון חכו"ל מס' יומא פ"ג מ"א).

כשנסתלק האדמו"ר מטשאקעווע נפל האבנט בירושה לבנו הגה"צ רבי משה הלברשטאם ז"ל חבר הביד"צ העדה החרדית בעיה"ק ירושת"ו, וכשרבינו בא לנחם האבלים שאל אודות האבנט, והיה רגיל ר' משה לשלחו מאר"י בכל שנה לרבינו ז"ל על יוהכ"פ כמנהג אביו ז"ל.

כוס תנחומין

מתוך ידידות כנה והשתתפות בצער, כסא דנחמתא נשגר, קדם ידידינו
הני תרי צנתרי דדהבא, נודעים לעוז ולתפארה, מסורים בלו"נ למענינו,
תומכים נלהבים לטובת מוסדותינו, לבם ער וחם לכל דבר שבקדושה,
טובים ומטיבים לכל מבקש ברוח נדיבה ובנהורא נפישא, במיוחד הוזילו
זהב מכיסם למען הרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה,
נטלו חלק בראש בבנין הבית החדש בית חינוך לבנות במידה גדושה

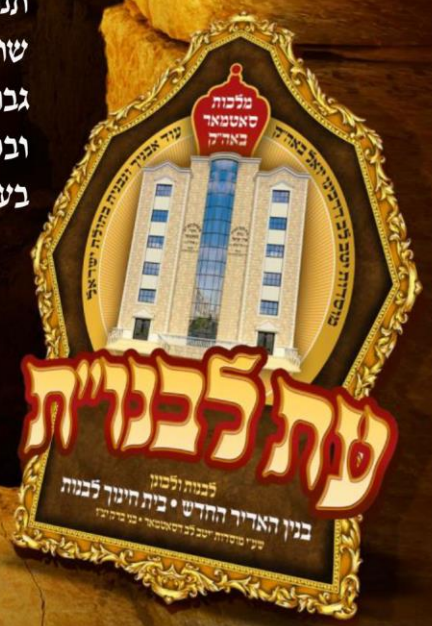
מוה"ר אברהם קליין הי"ו
ואחיו מוה"ר יצחק קליין הי"ו

ואתם עמם כל המשפחה הנכבדה כאו"א בשמו הטוב יבורך

המתאבלים מרה על פטירת אביהם

הרה"ח ר' שלו' יודא ב"ר אברהם ע"ה

תנחומינו הנאמנים ישעשעו נפשכם, המקום ינחם אתכם, ולא ישמע עוד
שוד ושבר בגבולכם, ששון ושמחה ישיגוכם, ונסו יגון ואנחה מכל
גבולכם, ומעתה ועד עולם אך טוב וחסד ירדפוכם, כל ימי חייכם,
ובפעולותיכם הכבירים והמפורסמים, תמצאו ניחומים, ויושר יליץ
בעדכם בגנזי מרומים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר במהרה בקרב הימים.

החותמים בנטפי תנחומין

וועד קרן הבנין

להקמת בית חינוך לבנות בני ברק יצ"ו

נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה'

נודה לשמו ונהללו בפינו, לשגר מיטב ברכתינו, מעומק לבבינו, למע"כ ידי"נו הנכבד והנעלה, מופלג בכל מעלה
פעליו הטובים והכבידים לראשו עטרה, שמו הטוב מפורסם לתפארה, למען הכלל והפרט לא ישבות חשיכה כאור
תבענה שפתינו שבח יקר וגדולה, על אשר משליך עצמו מנגד יומם ולילה, לעסוק באמונה ובמסירות בצ"ע
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א נאמן ומסור, לעמוד לימין קדשו תדיר. למען מוסדותינו וקהילתינו בארה"ק
ידי"ו רב לו להצלחת מסע הקודש של מרן רבינו שליט"א ועריכת השב"ק פר' תולדות הבעל"ט באתרא קדישא

הלא הוא ידידינו היקר והנכבד המתהלל בשבח רי"ה

מז"ה

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

ומראשי ועד הנסיעה של מרן רבינו שליט"א לארה"ק

מאמורני ואמני ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו למז"ט בשעטוז"מ

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה, יהוד"ה אתה יודוך אחיך בתהילה ותפארה

כמר **יהודה** הי"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי'

בת מחו' מוה"ר **יואל זייס** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

ויה' נועם ה' עליכם, שתשרה שכינה במעשי ידיכם, ותזכו להמשיך בפעליו הברוכים
בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, ובשכר זאת יברכהו ה'
באורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעמים, ואך טוב וחסד ידדפוהו כל הימים, אכי"ר.

ועד הנסיעה
בארה"ק

שב"ק פרשת תולדות באתרא קדישא מירון